

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Metodika vyšetřování organizovaného zločinu

Terezie Marešová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Magisterský studijní program „Právo a právní věda“

obor „Právo“

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Metodika vyšetřování organizovaného zločinu

Terezie Marešová

Plzeň

2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Terezie MAREŠOVÁ
Osobní číslo:	R17M0180P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Metodika vyšetřování organizovaného zločinu
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Definice organizovaného zločinu
3. Vývoj organizovaného zločinu
4. Znaky organizované zločinecké skupiny
5. Rozdíly mezi jednotlivými formami skupinové trestné činnosti
6. Formy organizovaného zločinu
7. Vyšetřování organizovaného zločinu
8. Rozbor skutečných kauz z praxe
9. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. LITERATURA, SBORNÍKY
1. Chmelík, J., Plocek, S., Straus, J. *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde Praha, 2004.
2. Jelínek, J. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7., aktual. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2019. 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
3. Jelínek, J. *Trestní právo procesní*. 5., aktual. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3
4. Konrád, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999
5. Musil, J.; Konrád, Z.; Suchánek, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004
6. Musil, J. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1993.
7. Němec, M. *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko, 1995.
8. Porada, V., Straus, J., Chmelík, J., Holcr, K., Ivor, J., Vavera, F., Šimovček, I., Hlava, J., Polák, P. *Kriminalistika (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN: 978-80-7380-490-9
9. Straus, J., Porada, V. *Kriminalistické stopy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
10. Straus, J., a kol. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.
11. Šámal, P. *Trestní zákoník. Komentář*, 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012.
12. Šámal, P., a kol. *Trestní zákoník. Komentář*, 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009.
13. Šámal, P. a kol. *Trestní řád: komentář. Díl I., Díl II*. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008
1. LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY
1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **8. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Metodika vyšetřování organizovaného zločinu“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů. Dále prohlašuji, že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Praze dne 30.3.2022

Terezie Marešová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M., vedoucímu mé diplomové práce, za jeho velmi vstřícný přístup, cenné rady, pomoc, ochotu a skvělou komunikaci, a to i v nelehké době související s pandemií koronaviru, ve které vzniklo téma a základní struktura této práce.

Pane docente, děkuji, že jste mi umožnil tuto práci sepsat pod Vaším vedením.

Obsah

ÚVOD	1
1 DEFINICE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	4
1.1 VYMEZENÍ POJMU ORGANIZOVANÝ ZLOČIN.....	5
1.2 MEZINÁRODNÍ CHARAKTERISTIKA ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	7
1.3 PRÁVNÍ POJETÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU V ČESKÉ HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVĚ	8
2 VÝVOJ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	14
2.1 HISTORIE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	14
2.2 PŘÍČINY VZNIKU FENOMÉNU ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	22
3 ZNAKY ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY	24
3.1 PACHATEL	27
3.2 MODEL Y ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN	30
3.2.1 KRIMINÁLNÍ PODNIKY.....	30
3.2.1.1 STANDARDNÍ HIERARCHIE	30
3.2.1.2 HIERARCHIE S PŘENESENOU PŮSOBNOSTÍ.....	31
3.2.1.3 JÁDROVÉ ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY.....	31
3.2.1.4 ORGANIZOVANÉ KRIMINÁLNÍ SÍTĚ	32
3.2.2 MODEL Y ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN PODLE KLAUSE VON LAMPA.....	32
3.2.2.1 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ BEZ PODPORY	32
3.2.2.2 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ ZAČLENĚNÉ V SUBKULTUŘE.....	32
3.2.2.3 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ ZAČLENĚNÉ V MAINSTREAMOVÉ SPOLEČNOSTI.....	33
3.2.2.4 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ ZAČLENĚNÉ V MOCENSKÝCH ELITÁCH	33
3.2.2.5 ALIANCE PODSVĚTÍ A MOCENSKÝCH ELIT.....	33
3.3 ROZDÍL MEZI ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM A DALŠÍMI FORMAMI TRESTNÉ ČINNOSTI.....	33
4 ROZDÍLY MEZI JEDNOTLIVÝMI FORMAMI SKUPINOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	35
4.1 PŘÍLEŽITOSTNÁ SKUPINA	37
4.2 PARTA.....	38
4.3 ORGANIZOVANÁ KRIMINÁLNÍ SKUPINA.....	39
4.4 ZLOČINECKÉ ORGANIZACE	39
4.5 TERORISMUS	40
5 FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	42
5.1 SHODNÉ VLASTNOSTI FOREM ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	42
5.2 TYPICKÉ FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	43
6 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU.....	48
6.1 PRÁVNÍ NÁSTROJE A INSTITUCE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	48

6.1.1	PROCESNĚPRÁVNÍ NÁSTROJE V ČESKÉ REPUBLICE	48
6.1.2	ČESKÉ INSTITUCE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	49
6.1.3	PRÁVNÍ PŘEDPOKLADY MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V BOJI S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	49
6.1.4	MEZINÁRODNÍ INSTITUCE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	50
6.1.4.1	INTERPOL	51
6.1.4.2	EUROPOL	51
6.1.4.3	EVROPSKÁ JUSTIČNÍ SÍŤ	52
6.1.4.4	EUROJUST	52
6.1.4.5	OLAF	52
6.2	METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	53
6.2.1	TYPICKÉ STOPY	55
6.2.2	TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE	56
6.2.3	PODNĚTY K PROVĚŘOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ	59
6.2.4	ZVLÁŠTNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ	60
6.3	POČÁTEČNÍ A NÁSLEDNÉ ÚKONY	61
6.3.1	ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONŮ	62
6.3.2	ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVACÍCH VERZÍ A PLÁNOVÁNÍ VYŠETŘOVÁNÍ	63
6.3.3	ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH PROSTŘEDKŮ	64
6.3.4	ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH ÚKONŮ	65
6.3.4.1	VÝSLECH OBVINĚNÉHO A SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ	65
6.3.4.2	VÝSLECH SVĚDKA, OCHRANA SVĚDKA	67
6.4	PROSTŘEDKY VE VYŠETŘOVÁNÍ A DOKAZOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	68
6.4.1	SPECIFICKÉ PROSTŘEDKY A METODY DOKAZOVÁNÍ	70
6.4.1.1	OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY	70
6.4.1.1.1	PŘEDSTÍRANÝ PŘEVOD	72
6.4.1.1.2	SLEDOVÁNÍ OSOB A VĚCÍ	74
6.4.1.1.3	POUŽITÍ AGENTA	75
6.4.1.2	PODPŮRNÉ OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY	77
6.4.1.3	OSTATNÍ PROSTŘEDKY	78
6.4.1.4	SPECIFICKÉ METODY	81
6.5	PREVENCE A SPOLUPRÁCE S OBČANY	82
7	ROZBOR SKUTEČNÝCH KAUZ Z PRAXE	84
7.1	PREDÁTORSKÉ SKUPINY PÁCHAJÍCÍ NÁJEMNÉ VRAŽDY	85
7.2	RODINNÉ KLANY	86
7.3	KONTAKTNÍ ZLOČINECKÉ SKUPINY	86
7.3.1	BERDYCHŮV GANG	87
7.3.2	PŘÍBRAMSKÁ SKUPINA	88
7.3.3	KONTAKTNÍ SKUPINA FRANTIŠKA MRÁZKA	89
	ZÁVĚR	91
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ ZDROJE	94

RESUMÉ.....	98
--------------------	-----------

Seznam použitých zkratek

t. č.	trestný čin
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
t. ř.	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
t. z., trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o ochraně svědka	zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o policii	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Tato diplomová práce je věnována *Metodice vyšetřování organizovaného zločinu*. Jedná se o kriminalistické téma zabývající se fenoménem organizovaného zločinu jakožto nejvyšším typem organizované kriminality. Jak bude dále pojednáno, organizovaný zločin je fenomén, který se vyskytuje nejen u nás, v České republice, ale napříč celým světem, když vlivem globalizace a technologického pokroku se organizované zločinecké skupiny a jejich činnosti prolínají a propojují transnacionálně, což je značnou komplikací při odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu. Organizovaný zločin navíc představuje celospolečenské riziko, neboť, většinou velmi neviditelným způsobem, zasahuje a ovlivňuje politiku, hospodářství, státní správu, mnohdy i právní stabilitu, policejní složky a justici.

Téma diplomové práce jsem si vybrala z toho důvodu, že organizovaný zločin jakožto zvlášť závažná kriminalita není z profesního hlediska právníka, resp. advokáta běžně dostupný v rámci denní agendy. Jedná se svým způsobem pro mě o zajímavou či neběžnou oblast, se kterou jsem se i já sama chtěla podrobněji seznámit, poznat jednotlivá specifika a odlišnosti samotné povahy této trestné činnosti, jejího následného odhalování, prověřování a vyšetřování, zorientovat se v právních nástrojích směřujících proti organizované kriminalitě a pro svůj přehled být zorientovaná i v nejznámějších a největších organizovaných zločineckých skupinách 20. století, jejichž činnost může mít přesah i do dnešní doby. Organizovaný zločin je tématem v dnešní moderní době velmi aktuálním, i proto jsem se mu rozhodla v rámci této práce věnovat a obsáhnout všechny jeho znaky, druhy, ale i jeho právní úpravu, a to i s náhledem do evropského a celosvětového měřítko.

Jako základní cíl své diplomové práce jsem si stanovila strukturovaně a systematicky přiblížit problematiku organizovaného zločinu s okrajovým přesahem a komparací vzhledem k jiným druhům skupinové trestné činnosti. Hlavním cílem tedy bylo nastínit a optimálně popsat specifika organizovaného zločinu, trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou a zaměřit se na zvláštnosti ve vyšetřování organizovaného zločinu. Za subcíle práce jsem si stanovila definovat organizovaný zločin jako pojem, přiblížit vývoj fenoménu organizovaného zločinu z hlediska nejzásadnějších mezníků, který jeho vývoj ovlivnily, popsat znaky organizované zločinecké skupiny a pachatele

organizovaného zločinu z hlediska právní úpravy v českém právním řádu, ale i z psychologicko-sociálního hlediska, nastínit jednotlivé další formy skupinové trestné činnosti a uvést jednotlivé formy organizovaného zločinu s pomocí uvedení příkladů organizovaných zločineckých skupin z reálné historie, popsat vyšetřování a metodiku vyšetřování organizovaného zločinu. Závěrem bych chtěla popsat vybrané skutečné kauzy organizovaného zločinu z českého prostředí.

Při vypracování této práce jsem pracovala s literaturou, zákony, komentáři k zákonům, které jsem analyzovala, vyvodila z nich závěry a následně tyto závěry za použití metody syntézy strukturovaně obsáhla do této diplomové práce. Využívala jsem jednak metodu opisnou, jednak jsem vyvodila i vlastní závěry z provedené analýzy získaných dat. Při sepisu práce jsem používala především české prameny, v pasáži zabývající se definicí organizovaného zločinu a právními nástroji na nadnárodním poli jsem zabrousila i do právních pramenů a dokumentů Evropské unie a OSN, které byly v anglickém jazyce. Pro potřeby této práce je přeložím do jazyka českého.

První kapitola se bude věnovat definicí organizovaného zločinu v českém prostředí, v prostřední českého právního řádu, vymezením samotného pojmu organizovaného zločinu a jeho právního pojetí v hmotněprávní úpravě. Dále zde uvedu a porovnáám mezinárodní charakteristiku, definice a přístup k organizovanému zločinu.

Druhá kapitola bude zaměřena na vývoj organizovaného zločinu, který pojmu jak z hlediska historie od samých počátků jeho výskytu, tak i z hlediska příčin vzniku fenoménu organizovaného zločinu.

Třetí kapitolu budu věnovat organizované zločinecké skupině a jejím znakům. Zaměřím se na typologii pachatele a spolupachatele organizovaného zločinu z hlediska právního i psychologicko-sociálního. Uvedu modely organizovaných zločineckých skupin a popíšu jejich strukturu a způsob fungování. Popíšu rozdíly mezi organizovaným zločinem a dalšími formami trestné činnosti.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat rozdíly mezi jednotlivými formami skupinové trestné činnosti. Uvedu charakteristiku a rozdíly mezi příležitostnou skupinou, partou, organizovanou kriminální skupinou, zločineckou organizací a dále rozdíl mezi organizovaným zločinem a terorismem.

Pátá kapitola se bude věnovat formám organizovaného zločinu, shodným vlastnostem organizovaného zločinu a uvedu typické formy organizovaného zločinu s využitím příkladů zločineckých skupin známých v české historii.

V šesté kapitole se budu zevrubně zabývat vyšetřováním organizovaného zločinu. Charakterizují typické stopy, vyšetřovací situace, podněty k prověřování a vyšetřování a popíšu zvláštnosti v předmětu vyšetřování organizovaného zločinu. Dále se budu věnovat zvláštnostem počátečních a následných úkonů, zvláštnostem výsledku obviněného, institutem spolupracujícího obviněného, výsledkem svědka a ochranou svědka, zvláštnostem vyšetřovacích verzí a plánování vyšetřování a zvláštnostem vyšetřování. Budu se dále zabývat i prostředky ve vyšetřování, jako jsou operativně pátrací prostředky, podpůrné operativně pátrací prostředky, ostatní prostředky a dokazování organizovaného zločinu. Popíšu rovněž zvláštnosti prevence a spolupráce s občany, budu se věnovat boji proti organizovanému zločinu na národní i nadnárodní úrovni a právními předpoklady mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu včetně uvedení národních a mezinárodních institucí pro boj s organizovaným zločinem.

V sedmé kapitole uvedu a rozeberu skutečné kauzy organizovaného zločinu z reálné praxe české kriminalistické oblasti.

1 DEFINICE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Definice organizovaného zločinu jsou nesourodé a doposud nebyla stanovena jednotná a obecně závazná definice. Pokusy o vytvoření přesné a jednotné definice organizovaného zločinu vyústily v situaci, kdy dnes rozeznáváme přes dvě stě definic, z nichž nelze označit nejpřesnější.¹ Organizovaný zločin je typ trestné činnosti, která je páchána zločineckou skupinou. Vyznačuje se řadou znaků, z nichž některé musí být naplněny obligatorně, aby se jednalo skutečně o organizovaný zločin páchaný zločineckou skupinou a nikoli o jinou skupinovou trestnou činnost, některé jsou volitelnými kritérii organizovaného zločinu. Organizovaný zločin je mnohostranným, dlouhodobě systematicky páchaným závažným trestným činem, a to jednak za účelem vysokého zisku, který může sloužit k rozvoji zločinecké skupiny anebo jako kapitál realizovaný v podnikatelské oblasti, jednak za účelem mocenského vlivu v politických a ekonomických strukturách. Výběrem nejčastěji uváděných charakteristických prvků organizovaného zločinu v jednotlivých teoriích a myšlenkových směrech lze organizovaný zločin definovat například jako: „*Skupina nejméně tří osob s pevnou organizační strukturou, hierarchií a dělbou činností, zaměřenou na páchání závažné úmyslné trestné činnosti a na tvorbu zisku, zpravidla propojené do zahraničí, která cíleně proniká do hospodářských, ekonomických a politických struktur státu.*“² Za nejpoužívanější a nejstálenější českou definici a zároveň za kriminologickou definici organizovaného zločinu je považována definice Martina Cejpa z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci: „*Organizovaný zločin je opakované (systematické) páchání cílené a koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), do níž zapojené entity jsou kriminální skupiny či organizace (většinou s několika úrovněnou vertikální strukturou), jejichž hlavním cílem je dosažení maximálního nelegálního zisku s minimalizováním rizika.*“³

Organizovaný zločin svou podstatou zasahuje do sociální, ekonomické, kulturní a politické oblastí. Právě vlivem jeho komplexnosti proto vzniklo přes dvě stě definic organizovaného zločinu, které lze základním dělením rozdělit na institucionální a akademické. K institucionálním definicím se řadí definice FBI,

¹ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 18

² CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 91

³ Cejp M. a kol. (2004). *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: IKSP., str. 18

„která organizovaný zločin považuje za „samostatný, strukturovaný a disciplinovaný spolek jednotlivců nebo skupin, vytvořený za účelem získání monetárních nebo komerčních zisků, celkově nebo částečně ilegálními prostředky. Své aktivity chrání prostřednictvím korupce a úplatkářství.““⁴

Z akademických definic lze zmínit například definici Hagana, který tvrdí, že „organizovaný zločin je zločin prováděný trvale existujícími organizovanými skupinami, které monopolizují ilegální podnikání skrze násilí a hrozby násilím a zajišťují si beztrestnost prostřednictvím korupce. Symptomem organizovaného zločinu jsou organizované skupiny.“ Hagan dále rozlišuje tři úrovně organizovanosti skupin – plnohodnotné skupiny, poloorganizované skupiny a pouliční gangy.⁵

Organizovaný zločin je vnímán v České republice, ale i v zahraničí jako nejvyšší a nejzávažnější forma trestné činnosti.

1.1 VYMEZENÍ POJMU ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

Při výkladu pojmu organizovaný zločin bych chtěla poukázat na to, že je třeba rozlišit mezi fenomény *mafie* a *organizovaného zločinu*. Mafie podstatou svého fungování de facto vytváří souběžnou společenskou strukturu, neboť se snaží získat kontrolu nad veřejným životem, politickou a ekonomickou moc a výhradní právo násilí. Mafiánské seskupení se obvykle vytváří v zemích s probíhajícími revolucemi či slabou vládní mocí. Nelze tvrdit, že každá forma organizovaného zločinu je mafií, nicméně organizovaný zločin je mafií nadřazeným pojmem.⁶

Dickie a Wilson uznávají dva teoretické modely organizovaného zločinu – *model mafiánský* a *model sociálních systémů*. Mafiánský model se skládá z přísně hierarchicky uspořádané organizace osob, která funguje na základě mlčenlivosti a konspirací. Sociální systém zasazuje organizovaný zločin do kulturního kontextu a považuje mafiánský model za zastaralý, neboť v něm shledává absenci koexistence mezi parazitem a hostitelem.

Organizovaný zločin není pouze nadnárodní problematikou, vyskytuje se i na území České republiky. Kriminální situace na scéně České republiky, která přispívá k zakotvení organizovaného zločinu, je dána zejména výhodnou geografickou polohou. Česká republika se nachází v samotném srdci Evropy a je snadno

⁴ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 18

⁵ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 18 – 19

přístupná organizovaným zločineckým strukturám z různých částí Evropy, ba i světa. Česká republika dále nemá dostatečně zajištěnou kontrolu způsobu podnikání zahraničních subjektů na jejím území. Na území České republiky navíc žije množství různých zahraničních etnik, přes které se mohou zahraniční zločinecké skupiny snadno na její území dostat.⁷

Pojem „crime industry“ (průmysl zločinu) v podstatě přirovnává organizovaný zločin k podnikatelské činnosti.⁸ Faktem je, že společným jmenovatelem obou těchto činností je dosažení zisku. Podnikatelská činnost se však při plnění svého účelu řídí platnými právními předpisy a respektuje právní normy v nich obsažené, v případě organizovaného zločinu není důležité, jakými trestnými činy a nelegální činnostmi bude zisku dosaženo.

Organizovaný zločin v rámci své nelegální činnosti poskytuje společnosti služby, zboží nebo přináší aktivity, které nejsou běžně dostupné, a to z důvodu jejich omezeného množství, anebo protože tyto statky či služby nelze získat legální cestou, avšak společnostmi jsou žádané. Organizovaný zločin má jako hlavní cíl vlastní maximální ekonomický profit, jehož dosahuje prostřednictvím uspokojení poptávky společnosti po zboží či službách, které nejsou v souladu s právním řádem daného státu a rovněž ani s veřejnou morálkou. Jedná se zejména o poptávku společnosti po drogách, ilegálních farmakách, padělaných dokumentech, osobních dokladech či měně, pornografii, kradeném zboží, ať už po hodnotných uměleckých předmětech, starožitnostech, tak i po padělaných luxusních návrhářských značkách, zbraních, které jsou následně v nelegálním držení. Z nelegálních služeb, které společnost poptává a organizovaný zločin poskytuje, se jedná o vymáhání výpalného, vydírání, obchodování s lidmi či jejich orgány, prostituce, nelegální vývoz zboží za nižší tržní ceny, vraždy na objednávku, legalizace výnosů z trestné činnosti či například i investiční podvody.⁹ Důsledkem pak může být další z nežádoucích vlivů organizovaného zločinu, a to podpora a zvyšování výskytu patologických jevů ve společnosti.

⁷ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 289-290

⁸ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 290

⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 15

1.2 MEZINÁRODNÍ CHARAKTERISTIKA ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Organizovaný zločin jakožto jedna z nejzávažnějších trestných činností vedle terorismu a ekonomické kriminality se realizuje nejen na území České republiky, ale i v nadnárodním měřítku a napříč světadíly. Organizovaný zločin jako forma trestné činnosti představuje hrozbu pro jednotlivé státy, neboť ohrožuje bezpečnost obyvatel a významně narušuje fungování množství institucí ve státním i soukromém sektoru, politiku, ekonomiku, justici a v končeném důsledku může zničit společenské systémy, sociální strukturu uvnitř společnosti a poškodit důvěru občanů v demokratické zřízení státu. Na páchání organizovaného zločinu se navíc mnohdy podílí kvalifikovaní, vysoce postavení a bezúhonní jednotlivci, což představuje do značné míry jistou hrozbu pro další fungování společenské struktury a právního systému. Z tohoto důvodu jsou proti organizovanému zločinu zaváděna opatření, regulace a spolupráce v jeho vyšetřování a potírání i v mezinárodním smyslu, a to Evropskou unií nebo OSN.¹⁰

Definice organizovaného zločinu jsou i na mezinárodním poli nesourodé. Mezi hlavní dokumenty k definici a závěrům ohledně organizovaného zločinu lze zahrnout Společnou akci Evropské unie ze dne 21.12.1998 přijatou Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem - (98/733/SVV). Tento dokument má charakter nařízení, nepodléhá tak ratifikaci a stává se závazným pro každý členský stát Evropské unie. V Článku 1 definuje zločineckou organizaci jako „ (...) *strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo závažnější trest, ať tyto trestné činy představují cíl sám o sobě, nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod a případně pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci.* (...)“¹¹

Dalším důležitým dokumentem je Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijatá rezolucí č. 55/25 Valného

¹⁰ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 9

¹¹ Společná akce ze dne 21. prosince 1998 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem (98/733/SVV), Článek 1

shromáždění OSN 15. listopadu 2000 v New Yorku. Důležitost a vážnost tématu organizovaného zločinu v mezinárodním prostředí, prostřednictvím kterého je páchána závažná trestná činnost, lze spatřit hned v Článku 1 této Úmluvy nazvaném jako *Prohlášení o účelu*, kde je uvedeno, že „Účelem této úmluvy je podporovat spolupráci s cílem předcházet a účinněji bojovat proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.“¹² V Článku 2 odst. (a) je organizovaná zločinecká skupina definována takto: „Organizovanou zločineckou skupinou se rozumí strukturovaná skupina tří nebo více osob, existujících po určitou dobu a jednajících ve shodě s cílem spáchání jednoho nebo více závažných zločinů nebo trestných činů stanovených v souladu s tím s touto Úmluvou za účelem získání, přímo nebo nepřímě, finančního nebo jiného hmotného prospěchu.“¹³

1.3 PRÁVNÍ POJETÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU V ČESKÉ HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVĚ

V českém trestním zákoníku lze rovněž sledovat odraz vnímání organizovaného zločinu jako závažné a nebezpečné trestné činnosti, a to konkrétně v ustanovení § 108 t.z., které stanovuje ukládání zvláštní sazby trestu odnětí svobody pachateli, který spáchal trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je dle znění § 107 odst. 1 t.z. ten, „(...) kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.“

Nelze trestně postihnout organizovanou skupinu jako celek, sankcionován může být pouze konkrétní pachatel, kterým může být fyzická i právnická osoba. V případě, že fyzická osoba je členem organizované zločinecké skupiny, ale trestný čin nespáchá v její prospěch, na takovou fyzickou osobu se nebudou vztahovat ustanovení § 107 t.z. a § 108 t.z. a její protiprávní jednání se bude kvalifikovat jako trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 t.z.. Je možné protiprávní jednání pachatele kvalifikovat i dle § 107 t.z. a zároveň v souběhu i dle § 361 t.z..

¹² UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO: General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000. In: . New York, 15. listopadu 2000, Article 1

¹³ UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO: General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000. In: . New York, 15. listopadu 2000, Article 2 (a)

Trestný čin páchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny je typicky spáchán úmyslným zaviněním pachatele, nejčastěji s úmyslem přímým. Pro aplikaci § 107 t.z. a § 108 t.z. je nutné, aby byl trestný čin pachatelem spáchán úmyslně, nedbalostní zavinění u této skutkové podstaty nepostačuje. Co se aplikace protiprávního jednání páchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny na mladistvého týče, mladistvému nemůže být uložena zvýšená sazba dle § 108 t.z., a tedy mladistvý ani nemůže být označen pachatelem provinění spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, neboť § 31 odst. 1 a 3 ZSM stanoví zvláštní sazbu trestního opatření odnětí svobody a vychází se z pravidla, že ZSM jako *lex specialis* má aplikační přednost před t.z. Ustanovení § 108 t.z. se neaplikuje ani na právnické osoby.

Ustanovení § 108 odst. 1 t.z. připouští zvýšení horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené v trestním zákoně až o jednu třetinu u pachatele, který byl soudem uznán vinným ze spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Podle věty druhé § 108 odst. 1 t.z. soud takovému pachateli uloží trest odnětí svobody v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody, nebudou-li naplněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 t.z. Z takového znění je patrné, že ust. § 108 odst. 1 t.z. ukládá soudu povinnost, na rozdíl od ust. § 59 t.z. stanovujícího podmínky mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody, kde je soudu pouze dána možnost uložit trest odnětí svobody v totožně zvýšené horní polovině. Stanovení horní hranice trestu odnětí svobody dle postupu stanoveného v § 108 t.z. se provede tak, že třetina horní hranice trestní sazby se připočte k této základní horní hranici trestní sazby, čímž je dána horní hranice poloviny zvýšené trestní sazby dle § 108 t.z.; dolní hranice horní poloviny zvýšené trestní sazby trestu odnětí svobody dle § 108 t.z. se určí tak, že ke zvýšené horní hranici se připočte dolní hranice základní trestní sazby a polovina tohoto součtu je dolní hranice horní poloviny zvýšené trestní sazby dle § 108 t.z.¹⁴ Znění § 108 odst. 1 t.z. v druhé části druhé věty zároveň připouští i mimořádné snížení trestu odnětí svobody z důvodu stanoveného § 58 t.z., kdy ze znění vyplývá, že jednak lze uložit trest odnětí svobody v dolní polovině zvýšené trestní sazby a jednak i snížený trest v rámci trestní sazby dle § 108 t.z. nezvýšené.¹⁵ Trest odnětí svobody může po zvýšení převyšovat dvacet let. Ustanovení § 108 odst. 2 t.z.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. R 30/1964

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1242-1245

stanovuje, že pokud bude pachatel, který spáchal trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny, ukládán výjimečný trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, nesmí horní hranice takto uloženého trestu převyšovat třicet let.

V českém právním řádu lze spatřit další mechanismy, které značí postoj zákonodárce a jeho vnímání závažnosti organizovaného zločinu, a to například v ustanovení § 41 písm. n) t.z., kde je jednou z polehčujících okolností zavedeno jednání pachatele, kterým přispěje zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

V ust. § 362 t.z. je zakotven zvláštní případ účinné lítosti, jejíž projevení při dodržení stanovených podmínek, a to zejména učinění o tomto činu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému t.z., mohlo být ještě odstraněno, má za následek, že spáchání trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině pro takovou osobu není trestný. V případě organizovaného zločinu není nutná dobrovolnost, tj. pachatel může o trestném činu učinit takové oznámení i v důsledku donucení. Legislativa tímto reflektuje zájem na předcházení trestné činnosti spojené s organizovaným zločinem.

Ust. § 58 odst. 5 t.z. zavádí podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pro spolupracujícího obviněného ve věci objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou a nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Podle § 46 odst. 2 t.z. soud může upustit od potrestání spolupracujícího obviněného, pokud dojde ke splnění podmínek uvedených v § 178a odst. 1 a 2 t.ř., a zároveň za splnění podmínky, že spolupracující obviněný v přípravném řízení i v řízení před soudem podá úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Toto ustanovení se však nepoužije za předpokladu, že trestný čin, který spolupracující obviněný spáchal, je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, dále pokud se podílel na spáchaném zločinu jako organizátor nebo návodce, pokud způsobil těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo v případě, že jsou dány důvody dle § 59 t.z. Institutem spolupracujícího obviněného t.z. opět

sleduje motivaci pachatelů ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení za účelem usnadnění vyšetřování trestné činnosti, které zpravidla trpí důkazní nouzí.

Soud dále dle ust. § 88 odst. 1 písm. b) bod 4. t.z. odsouzeného podmíněčně nepropustí z výkonu trestu na svobodu v případě, že byl odsouzen za zvlášť závažný zločin, který spáchal jako člen organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou anebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Trestní zákoník ve zvláštní části, v hlavě X., kde jsou zakotveny trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, konkrétně v dílu 7, organizovaná zločinecká skupina, stanovuje trestný čin *účast na organizované zločinecké skupině*. Dle ust. § 361 odst. 1 t.z. „*kdo založí organizovanou zločineckou skupinu, kdo se činnosti organizované zločinecké skupiny účastní nebo kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku.*“ Dle § 361 odst. 2 t.z. bude pachatel, který spáchal čin uvedený v odst. 1 jako vedoucí činitel nebo představitel organizované zločinecké skupiny, potrestán odnětím svobody na tři léta až dvanáct let. Podle § 361 odst. 3 t.z. se na pachatele trestného činu dle § 361 t.z. nepoužije ust. § 107 t.z. a § 108 t.z.. Objektem trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině je zájem na ochraně společnosti před organizovaným zločinem jakožto vyšší formou společné trestné činnosti. Aby se jednalo o organizovanou zločineckou skupinu, musí být naplněny znaky organizované zločinecké skupiny, které zákon uvádí v § 129 t.z., zejména společenství osob musí být stálé a zaměřené na soustavné páčání trestné činnosti. K soustavnému páčání Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009: „*K naplnění zákonného znaku zločinného spolčení (§ 89 odst. 17 tr. zák.) spočívajícího v jeho zaměření „na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti“ není třeba, aby společenství více osob, které tvoří zločinné spolčení, skutečně spáchalo (prostřednictvím svých členů či osob, které jeho činnost podporují) větší počet úmyslných trestných činů, tj. aby se soustavně dopouštělo trestné činnosti, ale postačí, jestliže bylo zaměřeno na soustavné páčání trestné činnosti, tj. že soustavné páčání úmyslné trestné činnosti bylo smyslem a podstatou jeho existence. Přitom samotné páčání úmyslné trestné činnosti může být vlastním cílem zločinného spolčení, anebo může být jen prostředkem k dosažení jiných jeho cílů. Naplnění uvedeného znaku zločinného spolčení rovněž nevyžaduje, aby každý jeho jednotlivý člen soustavně páchal úmyslnou trestnou činnost, nýbrž stačí, když společenství více osob tvořících zločinné spolčení je jen zaměřeno na soustavné*

páchání úmyslné trestné činnosti, tedy pokud je tento znak naplněn ze strany takového spolčení jako celku, a stejně tak není významné, zda k případnému spáchání některých úmyslných trestných činů došlo i mimo území České republiky.“

Ke společenství nejméně tří trestně odpovědných osob jako dalšímu ze znaků organizované zločinecké skupiny dále Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28.5.1976, sp.zn. 4 To 13/76 uvádí, že organizovanou skupinou se rozumí „...sdržení více osob, v němž je provedeno určité rozdělení úloh mezi jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností a jímž se spáchání činu usnadňuje a zvyšuje se pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle.“

Dále k organizované zločinecké skupině dle § 129 t.z. např. Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 750/2014-129 ze dne 17. 12. 2014, Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 749/2015 ze dne 26. 7. 2016 nebo Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 8 Tdo 1237/2019 ze dne 19. 2. 2020.

Za založení organizované zločinecké skupiny je chápána jakákoli aktivita, v důsledku které vznikne taková skupina. Jedná se rovněž i o aktivity a činnosti, které nejsou právně závadné, avšak vedou ke vzniku organizované zločinecké skupiny. Účast na činnosti organizované zločinecké skupiny (členství v takové skupině) je brána též jako dokonáný trestný čin. Podpora organizované zločinecké skupiny je pomoc, kterou pachatel poskytne skupině jako celku anebo jen jejímu členovi, ale v zájmu organizované zločinecké skupiny. Judikatura Nejvyššího soudu zaujímá k podpoře organizované skupiny poměrně konzistentní postoj. Například Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp.zn. 5Tdo 1071/2004 v první právní větě: „Za podporu zločinného spolčení ve smyslu § 163a odst. 1 TrZ lze považovat nejen pomoc poskytnutou zločinnému spolčení jako celku, ale i pomoc poskytnutou jednotlivému členu takového spolčení za podmínky, že to je v zájmu zločinného spolčení.“ (pozn. zločinné spolčení, resp. účast na zločinném spolčení byl trestný čin proti veřejnému pořádku; tento pojem již dnešní trestní zákon nezná).

Účast na organizované zločinecké skupině je z hlediska subjektivní stránky trestným činem úmyslným. Pokud pachatel spáchá trestný čin dle ust. § 361 t.z. jako představitel nebo vedoucí činitel organizované skupiny, tedy jako osoba, která má uvnitř organizované zločinecké skupiny významnější pravomoci, na základě

kterých může zásadně ovlivňovat její fungování, jedná se o samostatnou skutkovou podstatu.¹⁶

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3341-3345

2 VÝVOJ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Organizovaný zločin není pouze novodobým fenoménem moderní společnosti, existuje již po staletí, ne-li tisíciletí, a představuje od svých prvopočátků pro společnost hrozbu. Z historie vývoje organizovaného zločinu, která bude níže podrobně rozpracována, je zjevné, že tajné organizace již v dávných dobách vykazovaly přesné znaky organizovaného zločinu tak, jak jej zná a definuje současná právní úprava, a to zejména hierarchickou strukturu, mlčenlivost, přísnou disciplínu, krutou odplatu za zradu a náznaky konspirace. Na rozdíl od kriminálních motivů a cílů současných organizovaných zločineckých skupin s akcentem na vysoký finanční či mocenský zisk za současné minimalizace rizika vznikaly organizované skupiny, resp. tajné spolky a klany za účelem dosažení a uspokojení potřeby po hmotných statcích. Cíle těchto spolků či klanů lze tak nazvat spíše jako hospodářské, politické, náboženské, etnické či národně osvobozující s tím, že případná kriminální činnost byla pouze prostředkem pro zajišťování výše uvedených potřeb, nikoli primárním cílem, za kterým tajné spolky či klany vznikaly. Dále z historie vývoje organizovaného zločinu lze sledovat, že největší vzrůst organizovaného zločinu je v dobách momentálního oslabení státní moci.¹⁷

2.1 HISTORIE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Počátky organizovaného zločinu jsou v dávné minulosti. Původně se jednalo o tajná společenství či tajné organizace, které vznikaly pokrevně spojením rodin do velkého klanu anebo spojením lidí, kteří nebyli pokrevně nikterak příbuzní, ale absolvovali určitý vstupní ceremoniál, v rámci kterého složili hlavně velké rodiny krevní přísahu. Takto vzniklé skupiny již v dávných dobách vykazovaly znaky organizované skupiny, zejména co se týče perfektní hierarchie, uzavřenosti, nepřístupnosti jiným osobám, míře konspirativnosti, vlastního sankčního systému, který směřoval vůči nedisciplinovaným členům porušujícím zásady a statuty tajné organizace, až po vlastní soudnictví. Tajné organizace s vysokými počty svých členů využívaly domluvená tajná poznávací znamení, která byla verbálního i nonverbálního charakteru. Cílem takto vzniklých tajných spolků a klanů primárně nebylo páchání kriminálních činů, nýbrž v rámci svého národně osvobozenického smýšlení spojovaly své síly a chtěly odstranit nadvládu cizí země či nastolit spravedlnost. Od první poloviny 19. století až do doby, kdy vypukla první světová

¹⁷ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 20

válka, docházelo k politickým změnám a tajné organizace původně vzniklé za jiným cílem se přeorientovaly na páčání organizované trestné činnosti s pouhým cílem získat kapitál, rozmnožovat ho a získat moc.¹⁸

Počátky a vznik organizovaného zločinu lze spatřit v Číně, kde v dynastii Han v dobách roku 206 př. n. l. – 220 n. l. vznikala tajná společenství, která vykazovala řadu znaků organizovaného zločinu. V inkriminované době v Číně vládly konfuciáni, kteří byli tvrdí vládci s absolutní mocí. Každý protest proti své vládě konfuciáni považovali za zločinný, a proto obrana vůči vládě byla možná pouze z ilegality prostřednictvím tajných spolků. V této době vznikaly čínské triády, jejichž cílem bylo pomoci čínské dynastii Ming opět se vrátit na trůn. Nejznámější tajnou organizací, která působila proti úředníkům a vládnuocí dynastii, byla Společnost tří v jednom (Sanhe-Hui), která se později přejmenovala na Trojspolek, později Triády. Znak tohoto společenství byl trojúhelník, který symbolizoval typické čínské síly, a to nebe, zemi a člověka. Vstup do čínských tajných organizací byl rituální se zakončením krevní přísahou. Dalšími cíli, vůči kterým tajné čínské organizace působily, byla mandžuská dynastie, v 18. století pak vůči nadvládě koloniálních mocností Velké Británie a Francie v opiových válkách v letech 1836 – 1842 a 1856 – 1860, kdy Čína musela uznat legalizaci opia a vzdát se ostrova Hongkong. Mandžuská dynastie ovládala Čínu až do roku 1911. Po celou dobu vlády této dynastie se upevňovala organizovaná společenství, triády nabývaly na svém významu a vzniklo i několik zločineckých gangů, které se přímo specializovaly na únosy, vymáhání dluhů, obchod s otroky a se zbraněmi. V roce 1911 odstoupil poslední císař mandžuské dynastie, čímž zanikl i cíl tajných společenství doposud vzniklých. Čína byla rozdělena na Sever a Jih a po následující desetiletí probíhala občanská válka, během níž se tajné spolky, které měly z počátku politickou orientaci, změnilly na bandy lupičů a pirátů. V roce 1949 vládu v Číně převzali komunisté. Tajné spolky operující v Hongkongu získávaly k boji proti komunistické nadvládě finanční prostředky z organizovaného zločinu. Za kolébkou zločinu a největší metropoli zločinu na světě je považován Hongkong, kde působí množství triád s tisícovými počty členů a s významnou pozicí na světových finančních trzích, ovládající věznice a světový obchod ve strategických

¹⁸ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 13

komoditách.¹⁹ Celosvětovým problémem v souvislosti s organizovaným zločinem je vystěhovalectví Číňanů, neboť Čínu tak opouští i tajné spolky. V první polovině 19. století Čínu opustily statisíce lidí, kteří přesídlili do Indonésie, Malajsie, Severní Ameriky, Austrálie a západní Evropy. V zámořských oblastech zahraničních Číňanů vznikaly početné organizované skupiny, které ztratily svůj původní náboženský, nacionální charakter, staly se vysoce organizovanými gangsterskými skupinami a jsou si navzájem tvrdými rivaly. Z průzkumu znalců dálnévýchodní organizované kriminality je patrné, že asi 1 % zahraničních Číňanů je organizováno do tajných spolků. Lze předpokládat, že v dnešní době žije okolo padesáti milionů Číňanů v Evropě, dále se pak koncentrují v asijských zemích, zejména na Tchaj-wanu, Hongkongu, Macau, dále v Austrálii, Americe a Africe. Ve všech těchto destinacích Číňané mají své tajné spolky, které se zabývají organizovaným zločinem.²⁰ Čínské organizované zločinecké skupiny se vyznačují etnickou pospolitostí. Na území České republiky se sdružují do malých skupin podle místa původu a druhu páchané trestné činnosti (tj. nefungují zde v rámci triád), zakládají zde obchodní společnosti, prostřednictvím kterých páchají trestnou činnost, zejména tvoří podmínky pro nelegální migraci. Orientují se na provoz kasin a nelegálních nevěstinců, organizování nelegálních sázek, obchod s omamnými a psychotropními látkami, praní špinavých peněz, vydírání.²¹

Vietnamské organizované zločinecké skupiny se sdružují s organizovanými zločineckými skupinami z Číny a zemí bývalého SSSR. Páchají trestnou činnost spojenou s pašováním a prodejem kradeného zboží nebo u zboží známých světových módních domů výrobou a prodejem jejich padělků, dále jde o dealery drog.²²

Japonsko je další zemí, která je úzce spojovaná s organizovaným zločinem. V Japonsku v 17. století byly ukončeny několik desítek let probíhající války a vlivem nastolení válečného míru došlo ke značným změnám systému. Pro vládu postupem času začala ztrácet význam válečnická elita samurajů, zejména jejich

¹⁹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 58-59

²⁰ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 15

²¹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 64

²² CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 64-65

hodnoty. V Japonsku působí tzv. yakuza. Název yakuza vznikl z karetní hry bakuto, kterou hráli členové původních válečnických samurajů, jejichž sláva postupně zanikala, proto samurajové založili seskupení na ochranu měst s pevným vedením, rituály, zvyklostmi, hodnotovým systémem a sociální strukturou. Členové těchto seskupení hráli karetní hru hanafunda. Yakuza byly původně označovány členové, kteří prohráli, postupně všichni hráči a nakonec celá organizovaná skupina. Yakuza je v Japonsku založena na rodovém principu, hlavou je oyabun (otec a vládce současně), přijímání do yakuzy je rovněž, stejně jako v Číně, rituální a končí krevní přísahou. Porušení pravidel yakuzy je sankcionováno, kdy nejmírnějším trestem je odříznutí článku prstu na ruce, nejpřísnějším trestem je trest smrti. Yakuza je postavena na třech základních pravidlech, a to absolutní mlčenlivosti, poslušnosti a loajalitě k vedení yakuzy a nedotknutelnosti manželky jiného člena yakuzy.²³ Yakuza v Japonsku v minulosti tvořila nejmocnější organizaci v boji proti komunistické straně a nyní je největší skupinou zabývající se téměř všemi druhy trestné činnosti. Kontroluje obchod s lidmi, hazardní hry, prostituci, obchod se zbraněmi, drogami (Amfetamin). Ovládá akciový a kapitálový trh a strategickou výrobu, pohybuje se řádově v miliardových kapitálových obrátech. Svůj vliv se jí povedlo rozšířit i do zahraničí, konkrétně do Ruska, Ukrajiny, Jižní Koreje a Thajska.²⁴

Mezi země, které jsou úzce spojovány s organizovaným zločinem, patří Itálie. Období, ve kterém vznikaly tajné spolky, lze určit na roky 1796 – 1814, kdy tajné spolky vznikaly proti napoleonské nadvládě. Jednalo se například o tajný spolek Carbonaria, který měl propracovanou vnitřní strukturu. V roce 1820 vznikl tajný spolek Camorra, jehož cílem byla ochrana vězňů ve věznicích před brutálními zásahy dozorců. Členem tohoto tajného spolku se mohl stát každý nově příchozí vězeň, který byl po přijetí za člena pod ochranou. Členové původní vězeňské Camorry po propuštění z věznic zakládaly tzv. pouliční Camorru. Členové byly do pouliční Camorry přijímány rituálně, a to po třech až šesti letech působení ve spolku s tím, že museli složit tzv. učňovskou zkoušku, např. ve formě úkladné vraždy. Někteří členové spolku byli policejními špiony a nosili do spolku informace o plánovaných zásazích proti spolku. Spolek Camorra měl zpočátku jednoduchou

²³ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 59-60

²⁴ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 16

vnitřní strukturu. Později lze sledovat již plně rozvinutou hierarchickou strukturu, přísná pravidla věrnosti a konspirace, sankcí řád, který porušení mlčenlivosti a zradu trestal smrtí. V čele spolku byl tzv. vicario, kterému pomáhaly poradci, mistři center. Jednotlivá centra měla svůj vnitřní organizační aparát, který byl tvořen účetním, ochráncem pokladu, písařem, proviantní a oznamovatelem schůze. Camorristé se specializovali zejména na vydírání, krádeže, loupeže a drancování. Na konci 19. století bylo mnoho členů Camorrry zatčeno, později koncem 20. století spolek Camorra znovu posílil svůj vliv a stal se jednou z nejmočnějších skupin organizovaného zločinu v Itálii.²⁵ Do období druhé poloviny 19. století, do vlády Giuseppe Garibaldiho, lze zařadit vznik pojmu „*Mafie*“. Jižní Itálii v té době ovládali bourbonské dynastie a italský národ vlivem cizí nadvlády trádal a postupně se z obyvatelstva vytrácel nacionalismus. Volební heslo nacionálně cítících mužů bylo „*Morte alla Francia, Italia avela*“ (zkráceně MaFia). Z toho lze vyvodit, že označení Mafia symbolizuje sebevědomí, jistotu, hrdost a vědomí státnosti. Později, v polovině 19. století dostalo slovo Mafia negativní podtext a úřady začaly jako „mafio“ označovat závažnější kriminální jednání určitých typů zločinců. Nejdříve se „Mafie“ zaměřovala na krádeže, loupeže, ale později se stala agresivní organizací páchající závažné organizované zločiny. Italské zločinecké skupiny na území České republiky skupují nemovitosti v Praze; lze se domnívat, že formou této činnosti u těchto skupin dochází k praní špinavých peněz.²⁶

Ruské skupiny organizovaného zločinu finanční prostředky, které získají pácháním trestné činnosti, později realizují a množí již v oblasti legálního podnikání. Organizované zločinecké skupiny z Ruska, Ukrajiny a Kavkazu se zaměřují na páchání trestné činnosti v oblasti ekonomiky, snaží se ji destabilizovat, získat vliv v jejích strategických odvětvích, korumpují státní správu a pokoušejí se všemi způsoby dosadit své členy do politických stran či do významných úřadů státní moci.²⁷

Arabské skupiny organizovaného zločinu při naplňování svých cílů často spolupracují a propojují se s vietnamskými zločineckými organizacemi. Do jejich

²⁵ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 17

²⁶ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 63-64

²⁷ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 63

oblasti zájmu patří obchod se zbraněmi, drogy a finanční podvody. Tuto trestnou činnost páchají prostřednictvím struktury cestovních kancelářů, zakládají autoservisy, autopůjčovny a fiktivní společnosti.²⁸

Organizované zločinecké skupiny vznikající na území bývalé Jugoslávie, Bulharska a Albánie se ve své činnosti rozdělují a vzájemně doplňují. Zločinecké organizace z bývalé Jugoslávie provozují erotické podniky, bulharské zločinecké organizace do nich dodávají prostitutky, dále se orientují na krádeže osobních automobilů a padělání kreditních karet a bankovek.²⁹

Výskyt organizovaného zločinu ve vyvinuté formě tak, jak ho charakterizuje příslušná právní úprava v současné době, lze na území České republiky datovat zhruba do 90. let 20. století. Od samého počátku výskytu organizovaného zločinu na území České republiky dochází ke spolčování českých organizovaných zločineckých skupin s těmi nadnárodními, nejspíše zejména z důvodu polohy České republiky. Před rokem 1990, v období totalitního režimu, nebyly pro organizované zločinecké skupiny páchající trestnou činností vhodné podmínky, a to jednak z důvodu nesolventního obyvatelstva, které by nejspíše vzhledem k příjmům nezaplatilo ilegální zboží a služby, které organizovaný zločin nabízí, dále byly překážkou i uzavřené hranice a téměř nulové možnosti cestování. Nelze však zcela popřít existenci organizovaného zločinu před zmiňovaným rokem 1990. Za odrazový můstek českého organizovaného zločinu lze považovat 80. léta 20. století, éru tzv. veksláků. Prostředí pražské galerky, kde se okolo tehdy novodobých veksláků pohybovali lidé z podsvětí meziválečné Prahy, docházelo právě k prodeji podpultového, nedostupného zboží. Vlivem uzavřenosti komunistického režimu sice nebyl prostor pro vznik větších organizovaných zločineckých skupin, obchodování probíhalo buď individuálně nebo v menších skupinkách, ale na druhou stranu omezené území a omezené možnosti přinášely prostor dobře se orientovat v obchodní subkultuře, neboť každý znal každého. Tito veksláci či kšeftaři se pohybovali ve stínové ekonomice, což je ekonomika, která funguje mimo právní rámec chování stanovený na základě platných právních předpisů. V rámci stínové ekonomiky tehdejší kšeftaři obchodovali jednak se zakázanými službami a produkty (drogy), dále s nezakázanými, ale nedostatkovými

²⁸ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 65

²⁹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 63

komoditami anebo s komoditami, které zakazoval komunistický režim, nicméně v demokratických zemích byly běžným zbožím (populární hudba, literatura, pornografie). Vedle veksláků ještě v rámci českého podsvětí předlistopadového období fungovaly osoby, které oficiálně pracovaly pro režim. Jejich postavení jim poskytovalo příležitost vstoupit na nelegální trh, kam se dostali buď formou klientelismu u níže postavených úředníků, vyšší úředníci pak rozšířením funkcí. Odtud poskytovali služby a plnou pomoc všem, kteří se chtěli na černém trhu rovněž uchytit.³⁰ V této době dále docházelo k rozkrádání kulturního bohatství na zakázku, také v tomto lze určitě stopy organizované kriminality spatřovat.

V 1. polovině 90. let, po rozpadu komunistického režimu, se tehdejší skupiny veksláků snažily na situaci reagovat a svůj získaný kapitál, ať sociální či ekonomický, kapitalizovat. Někteří z nich se ztotožnili s demokratickým zřízením, akceptovali tržní systém a začali podnikat v legální sféře. Další část se pokusila o legální podnikání, ale nakonec upadla zpět do nelegální oblasti, zejména z důvodu neúspěchu. Někteří z nich propojili legální a nelegální podnikání. Třetí variantou reakce na pád komunistického režimu byla část původních obchodníků, kteří se nechali najmout zahraničními příchozími kriminálními skupinami či nadále fungovali v ilegální činnosti s tím, že změnili svoji identifikaci na „*podnikatele*“. Ilegální aktivity spočívaly v krácení spotřebních daní, obchodování se zbraněmi, v podvodech. Zde je vhodné uvést největší podvod 90. let, který spočíval v krácení daní na motorové naftě, kauza LTO. Kromě hospodářské kriminality organizované skupiny páchaly i loupežná přepadení. Dalším fenoménem byl obchod s drogami, který se později překlenuje do organizované prostituce.

Ve 2. polovině 90. let v rámci českého organizovaného zločinu došlo k tomu, že se vzájemné vztahy, které vznikly již v 80. letech 20. století, kapitalizovaly na všech úrovních, včetně politické. Toto vyšlo najevo, když politické strany začaly přijímat vysoké finanční částky od osob napojených na vnitrostátní nebo nadnárodní organizovaný zločin, dále z podivného zacházení s ruským dluhem a opoziční smlouvy mezi ČSSD a ODS, která měla částečně krýt korupční praktiky, klientelismus a propojení na lobbisty z podsvětí. Kapitál nabytý v 1. polovině 90. let v této době získal možnost legalizace prostřednictvím privatizací, kasin,

³⁰ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 97-101

heren, sázkových kanceláří, fiktivních firem a zahraničních institucí. V této době dále došlo k propojení českých organizovaných zločineckých skupin s nadnárodními a obecně se čeští občané více začali podílet na mezinárodním organizovaném zločinu. V prostředí organizovaného zločinu 2. poloviny 90. let se do popředí dostává generace vzdělaných a jazykově vybavených mladých zločinců, kteří jsou schopni vytvářet složité koncepce zločineckých postupů a cestovat. Český organizovaný zločin se v této době ukotvuje jak na krajské úrovni, tak i na celorepublikové. Obecně po celá 90. léta má organizovaný zločin podobu modelu kontaktní skupiny. Okolo jedné vůdčí a charismatické osoby se soustředí mladší, méně organizačně schopné osoby, které typicky fluktuují mezi jednotlivými zločineckými skupinami. Organizovaný zločin se v 90. letech prudce vyvíjel i kvůli nedůsledné právní úpravě některých zákonů, jako byl celní zákon, nebo kvůli nedostatečnému finančnímu ohodnocení příslušníků policie a armády.

Po roce 2000 vlivem plánování a příprav na vstup do Evropské unie došlo k legislativní a soudní stabilizaci, policejní razie odhalily a zastavily několik zahraničních i českých organizovaných zločineckých skupin, což bylo impulsem pro český organizovaný zločin k jeho přeměně. Osoby z podsvětí vstoupily do politiky, čímž se staly téměř nepostižitelnými. Po roce 2000 došlo k legalizaci kapitálu nabytého v 90. letech. Docházelo ke sběru kompromitujícího materiálu na podnikatele a politiky. To mělo mít vliv na otevření cest ke státním zakázkám. Tento materiál mohl sloužit k diskreditaci, zastrašování, korupci a vzhledem k tomu také k legalizaci zisků. Český organizovaný zločin v této době upevnil regionální pozice a republiku si rozdělil podle sfér vlivu.³¹

Nadnárodní organizovaný zločin v dnešní době představuje pro Českou republiku vnější ohrožení a rovněž i ohrožení vnitřní bezpečnosti. Nadnárodní organizované zločinecké skupiny používají naše území jako tranzitní místo, vytváří si zde prostor pro následné rozpínání do jiných zemí, legalizují zde výnosy z trestné činnosti.³²

³¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 101-105

³² CEJP, Martin. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, str. 7-8

2.2 PŘÍČINY VZNIKU FENOMÉNU ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Příčiny vzniku fenoménu organizovaného zločinu z hlediska kulturního, sociálního a společenského je problematikou, na kterou dodnes není jasná a jednoznačná odpověď, stejně tak jako neexistuje jednoznačná a jednotná definice organizovaného zločinu. Obecně lze říci, že organizovaný zločin, jak vyplývá z jeho historie, v lidském společenství existuje v různých formách po staletí. Při vývoji organizovaného zločinu hraje roli globalizace a rozpad bipolárního světa. S globalizací, jejíž největší rozkvět lze datovat ke konci studené války, je spojena možnost volby dopravního prostředku, nižší náklady na různé transakce, čímž se zvýšil a zintenzivnil pohyb lidí. S tím je spojen tok velkého kapitálu a dále výměna myšlenek mezi lidmi, a to i na nadnárodním poli. Ekonomika není už jen národní, ale stává se celosvětovým a vzájemně propojeným a spolupracujícím mechanismem. Vlivem globalizace dochází k přesunu většího množství lidí, důsledkem čehož je další zjevů, které do značné míry přispěly vývoji organizovaného zločinu, a to spolčování obyvatel stejné národnosti v cizí zemi.³³ V důsledku rozvoje elektronické komunikace a IT techniky došlo ke zvýšení efektivity komunikace na národní i nadnárodní úrovni a snížení kontroly státu nad bankovními a obchodními mezinárodními procesy, což rovněž značnou mírou přispívá k rozšíření organizovaného zločinu. Státní moc není schopna čelit takto prudkému rozvoji techniky a společenským změnám a nastavit pevná pravidla, pomocí kterých by měla veškeré procesy pod kontrolou a mohla je řídit. Do takto uvolněného a nezkorigovaného prostoru jednoduše vstoupí organizovaný zločin, který funguje na principu nabídky a poptávky, takže se jeví jako klasické tržní hospodářství. Deviza organizovaného zločinu je v tom, že na rozdíl od klasického fungování tržního hospodářství neuznává žádné právní a morální normy, neřídí se žádnými restrikcemi a dosahuje vysokých zisků.³⁴

Organizovaný zločin se podle některých teorií rychle rozvíjí ve větších městech, kde je vyjma vysoké koncentrace obyvatel a vyšší míry industrializace také více klasické zločinnosti a s tím spojená vyšší míra tolerance deviace. Taková situace spolu s vyšší úrovní hospodářského rozvoje poskytují živnou půdu

³³ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 17

³⁴ CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu* : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 57

organizovanému zločinu, neboť v takových oblastech je poptávka po ilegálním nebo nedostupném zboží a službách. Rozvoji organizovaného zločinu napomáhá i geografická poloha, strategickými místy pro organizovaný zločin jsou mezinárodní letiště, mořské přístavy.³⁵

Česká republika v posledních desetiletích dožila značných společenských změn. Vznik demokratické společnosti, vstup do Evropské Unie a celkové uvolnění ekonomiky, větší důraz na lidská práva a jejich ochranu, zejména pak na svobody ve společnosti a v podnikání s sebou přinesly i svá negativa ve formě většího prostoru pro rozvoj kriminality a vznik organizovaného zločinu.³⁶

³⁵ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 17

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3341-3345

3 ZNAKY ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Organizované zločinecké skupiny vznikají různorodým způsobem; lze rozlišovat zločinecké skupiny od těch volně uspořádaných až po vysoce organizované s propracovanou vnitřní hierarchií, organizačním řádem, samostatným vnitřním kontrolním mechanismem zahrnujícím systém sankcí, dělbou úloh a dílčí specializací jednotlivých členů, anebo zločinecké skupiny páchající organizovaný zločin.³⁷

Znaky organizované zločinecké skupiny nejsou významné pouze pro charakteristiku organizovaného zločinu, mohou být i ukazatelem trestné činnosti, kterou se taková skupina zabývá, a vodítkem při vyšetřování organizovaného zločinu. Charakteristickými znaky organizované zločinecké skupiny jsou její *velikost, struktura, aktivity, přeshraniční charakter, identita, násilí, míra či schopnost korupce, politický vliv a spolupráce*. *Struktura* nebo hierarchie ve skupině je jedním z důležitých znaků. Každé seskupení má svoji vnitřní strukturu, která podle míry pokročilosti skupiny může být přísná, decentralizovaná nebo se může jednat například o jádrovou kriminální skupinu. Dalším znakem je *velikost* skupiny, která se určuje podle počtu všech členů. *Kriminální aktivita* organizované zločinecké skupiny je činnost, na kterou se seskupení orientuje. Může se jednat pouze o jednu hlavní aktivitu s tím, že ostatní ilegální činnosti, které skupina páchá, jsou jí podpůrné nebo seskupení může páchat vícenásobné činnosti. *Přeshraniční charakter* měří počet států, ve kterých je skupina činná. Znak *identity* determinuje původ organizované zločinecké skupiny, ať již etnický nebo sociální. Rozlišují se skupiny bez sociální nebo etnické identity, skupiny vytvořené na principu příslušnosti k určité sociální skupině dle zájmů nebo sociálního původu a skupiny založené na rodinném či etnickém členství. Schopnost a míra *korupce* zjišťuje, zda a do jaké míry je seskupení připraveno dosahovat svých cílů pomocí tohoto nástroje.³⁸ Korupce může být nezbytnou součástí seskupení pro dosažení cílů anebo organizovaná zločinecká skupina naopak nástroj korupce nevyužívá vůbec. Organizovaný zločin používá nástroj korupce jako první stupeň pro získání pozice

³⁷ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8, str. 17

³⁸ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 18-19

nátlaku. Snaží se vniknout do politiky, ekonomiky, právního systému, státní správy a médií, neboť potřebuje usměrňovat fungování těchto institucí ve svůj prospěch. Organizovaný zločin se prostřednictvím korupce snaží získávat tajné informace, utvářet veřejné mínění, podílet se na tvorbě právních norem a pro naplnění svých potřeb využije téměř jakéhokoli nástroje. Je připraven mařit soudní jednání, ovlivňovat svědky, zorganizovat útěk pachatele. Pokud organizovaný zločin svých zájmů nedosáhne prostřednictvím korupce, použije vyhrožování, vydírání. Veřejný činitel může být v konečném důsledku ohrožen na bezpečnosti.³⁹ *Násilí* je nástrojem, který organizované zločinecké skupiny nemusí vždy využívat. V zájmu minimalizace rizika při provádění nelegálních aktivit organizované skupiny násilí využívají minimálně. Uvnitř seskupení je naopak násilí používáno poměrně frekventovaně, a to jako nástroj k udržení pořádku, disciplíny a loajality. Dále je násilí hojně užíváno mezi jednotlivými zločineckými skupinami, hlavně z konkurenčních důvodů se snahou získat výhradní postavení na trhu. Dalším typem násilí, které seskupení používají, je násilí směřované proti policejním a justičním orgánům, pokud pro seskupení znamenají hrozbu. Organizované zločinecké skupiny používají hrozbu násilí jako nástroj vůči politikům, úředníkům správních orgánů a případně v rámci soutěží o veřejné zakázky. V praxi v případě, že veřejný činitel odolá hrozbě násilí, ze strany organizované zločinecké skupiny většinou přijde nabídka ke spolupráci. K samotnému násilí a nedobrovolné spolupráci téměř vůbec nedochází.⁴⁰ *Politický vliv* ukazuje míru vlivu skupiny na politiku na jakékoli národní či nadnárodní úrovni. Existence *spolupráce* s dalšími organizovanými zločineckými skupinami je dalším znakem, který se u organizovaných zločineckých skupin pozoruje.⁴¹

Trestní zákoník v části první, hlavě VIII. v rámci výkladových ustanovení definuje organizovanou zločineckou skupinu. Dle § 129 t.z. je organizovaná zločinecká skupina „(...) *společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob*

³⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 33

⁴⁰ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 33

⁴¹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 18-19

s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.“ V uvedeném ustanovení je organizovaná zločinecká skupina definována prostřednictvím jednotlivých znaků, které charakterizují páchání organizovaného zločinu. Aby mohl být pachatel odsouzen pro spáchání trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 t.z. nebo za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny dle ust. § 107 t.z., musí být prokázány a naplněny všechny jednotlivé znaky organizované zločinecké skupiny. Musí se jednat o *společenství alespoň tří osob*, které musí kumulativně naplňovat podmínky existence *vnitřní organizační struktury, rozdělení funkcí a činností* a musí být *orientovány na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti*.⁴² Z judikatury (např. Rozsudek Nejvyššího soudu TR NS 67/2010-T 1298) vyplývá, že za soustavné páchání úmyslné trestné činnosti se nepovažuje pouze skutečnost, že organizovaná zločinecká skupina již spáchala větší množství úmyslných trestných činů. K naplnění podmínky soustavného páchání úmyslné trestné činnosti jako jednoho z obligatorních znaků organizované zločinecké skupiny postačí, když taková skupina byla se smyslem soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost založena a na takovou činnost zaměřena od svého počátku. Dále není podstatné, zda jednotliví členové organizované zločinecké skupiny páchají soustavně úmyslnou trestnou činnost či zda k páchání úmyslných trestných činů docházelo v některých případech i mimo území České republiky. Osobou v rámci organizované zločinecké skupiny pak může být jak fyzická, tak i právnická osoba.⁴³ Dalším znakem organizované zločinecké skupiny je její vnitřní organizační struktura a rozdělení funkcí a činností. Je nutné dokázat, že členové daného seskupení mají vnitřní strukturu, v rámci které si mezi sebou rozdělují činnosti a každý člen má v organizované zločinecké skupině určitou funkci, což je z praktické strany poměrně obtížné.⁴⁴

Naplnění skutkové podstaty určitého trestného činu spáchaného organizovanou zločineckou skupinou je třeba hodnotit tak, že subjektem by měly být alespoň tři osoby, které mají mezi sebou určitou úroveň organizační struktury s rozdělením činností, subjektivní stránkou takového trestného činu by mělo být

⁴² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1375-1379

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1375-1379

⁴⁴ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 29

úmyslné spáchání takového trestného činu s cílem dosáhnout zisk, objektem je zákonem chráněný zájem, objektivní stránkou je, že se nejedná o pouze výjimečný skutek, trestná činnost je plánovaná dlouhodobě, subjekt pomocí konspirativního chování využívá různých nástrojů, kterými mohou být obchodní dovednosti, ale například i násilí, korupce, vyhrožování, vydírání. Takový trestný čin významným způsobem zasahuje do státní správy, soudnictví, politiky, médií, apod.⁴⁵

Organizovaná zločinecká skupina před samotným provedením činu provádí pečlivou přípravu a plánování, odhaduje a hodnotí oběť, typické je dále konspirativní chování pachatelů, kteří velmi často v rámci seskupení používají přezdívky. Pachatelé organizovaných zločineckých skupin se často spojují a spolupracují. Organizované zločinecké skupiny se většinou snaží získat absolutní kontrolu nad určitou sférou hospodářství nebo obchodu a využívají k páchání trestné činnosti osoby z veřejného života, které jsou zapojené do státní správy, korumpují je a získávají tak potřebné podmínky a nástroje k monopolizaci odvětví, které je předmětem jejich zájmu.⁴⁶

3.1 PACHATEL

Organizovaný zločin představuje pro společnost hrozbu i z hlediska typologie pachatelů, kteří vytváří zločinecké organizace. Pachateli jsou osoby porušující tradičně zákon, ale dále se na páchání organizovaného zločinu často podílí bezúhonné osoby s vysokoškolským vzděláním či naopak osoby, které disponují určitou manuální či jinou specifickou dovedností. Je běžné, že pachatelé působí v organizovaných zločineckých skupinách zároveň i v množství jiných zemí světa. Pachatelé různých druhů trestných činů se odlišují v některých vlastnostech, ale obecně pachatel organizovaného zločinu umí manipulovat s lidmi, je systematický a důmyslný, žije daleko od místa činu, své oběti si důkladně tipuje a většinou k nim nemá žádný osobní vztah. Dobře zapadá do určité struktury dané společností, je většinou psychopatická a autocentrická individualita, dokáže se přizpůsobit každé situaci a nemá žádný zájem o prosperitu společnosti.⁴⁷

⁴⁵ RYBÁŘ, Miroslav. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů : (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3, str. 136

⁴⁶ RYBÁŘ, Miroslav. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů : (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3, str. 134

⁴⁷ RYBÁŘ, Miroslav. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů : (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3, str. 135

Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je dle znění § 107 odst. 1 t.z. ten, „(...) *kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.*“

Ze znění § 107 t.z. vyplývá, že zákon připouští tři různé formy účasti pachatele na plnění poslání a cíle organizované zločinecké skupiny, všechny tyto formy účasti jsou trestné a zakládají trestněprávní odpovědnost pachatele. Pokud pachatel spáchá trestný čin ve prospěch organizované skupiny jako *člen organizované skupiny*, musí jít o plnění poslání této organizované skupiny a zároveň plnění vlastního úkolu v rámci organizované skupiny. V případě této formy účasti pachatele na realizaci poslání organizované zločinecké skupiny není podstatné, zda byl pachatel jako člen formálně přijat do organizované zločinecké skupiny či zda zná její členy. Podstatné je zařazení pachatele do vnitřní struktury a hierarchie organizované zločinecké skupiny, kde má pachatel přidělený úkol nebo pozici, kterou plní.

Další formou účasti na realizaci poslání organizované zločinecké skupiny je *vědomé spáchání činu se členem organizované zločinecké skupiny*. Takový pachatel není členem organizované zločinecké skupiny, ale musí vědět o tom, že trestný čin páchá s osobou, která je členem organizované zločinecké skupiny. Tím je vyloučena možnost souběžného pachatelství, kdy by pachatelé sice směřovali proti stejnému předmětu útoku, ale každý z nich sledoval jiný záměr. V takovém případě se na trestné činnosti podílí dvě osoby, a to člen organizované zločinecké skupiny a pachatel, který takovým členem není. Tyto osoby jsou buď spolupachatelé dle § 23 t.z. nebo je kterýkoli z nich účastníkem dle § 24 t.z. na trestném činu toho druhého. Aby jeho jednání mohlo být posuzováno dle § 107 t.z., přitom není podstatné, jak se dozvěděl o tom, že páchá trestný čin se členem organizované zločinecké skupiny, a ani zda taková vědomost byla pohnutkou pro spáchání trestného činu. Pro postup dle § 107 t.z. a § 108 t.z. se vyžaduje úmyslné spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, takže zde nestačí nedbalostní zavinění. Vědomost pachatele o tom, že osoba, se kterou spáchal trestný čin, je členem organizované zločinecké skupiny, je dále okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby dle § 17 písm. b) t.z. a zde z hlediska zavinění postačuje nedbalost nevědomá.

Třetí formou účasti na realizaci poslání organizované zločinecké skupiny je *spáchání trestného činu v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat*. Ani v tomto případě pachatel není členem organizované zločinecké skupiny a zároveň trestný čin spáchá bez součinnosti se členem organizované zločinecké skupiny nebo neví, že páchá trestný čin se členem organizované zločinecké skupiny. Pachatel musí spáchat trestný čin v úmyslu napomáhat organizované zločinecké skupině, například tedy podpoří spáchaným trestným činem organizovanou zločineckou skupinu, zakryje její existenci, aktivity a spáchané trestné činy či znemožní její odhalení. Pachatel má záměr, aby z jeho trestného činu měla prospěch organizovaná zločinecká skupina nebo některý z jejích členů, přitom nezáleží, o jaký prospěch se jedná a zda se ho skutečně dostalo. V této formě je pachatel účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu dle § 24 odst. 1 písm. c) t.z.

Označení pachatele za pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny nese důsledky, kterými jsou zvýšení trestní sazby trestu odnětí svobody a uložení přísnějšího trestu dle § 108 t.z. Dále takoví pachatelé bývají zařazováni do věznice se zvýšenou ostrahou v souladu s § 56 odst. 2 písm. d) t.z., tedy do nejpřísnějšího typu věznice.⁴⁸

Právnícká osoba se může rovněž dopustit trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině, a to dle § 361 t.z. ve spojení s § 7 TOPO, který nevylučuje možnost spáchání trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině právníckou osobou.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1236-1242

3.2 MODEL Y ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN

Organizované zločinecké skupiny lze analyzovat, studovat a rozdělit podle různých ukazatelů. Jedním z nich jsou jednotlivé typy zločineckých skupin dle struktury jejich seskupení. Pro definici struktury organizované zločinecké skupiny se používají pojetí z oboru ekonomiky či obchodu, pomocí kterých se zkoumá vznik a dynamika vývoje takového seskupení a její fungování a pozice na poli nelegálního podnikání. Dále lze seskupení analyzovat podle jednotlivých druhů trestných činů, kdy hlavním pozorovaným aspektem seskupení jsou postupy a strategie v rámci tržního hospodářství a transakcí. Konečně je možné vývoj organizovaného zločinu zkoumat podle tzv. sítí. Toto pojetí analýzy organizované zločinecké skupiny poukazuje na změny organizovaného zločinu v časovém intervalu. Pojetí kriminálních sítí, které dle této analýzy představují kriminální seskupení, odkazuje i na systém vzájemných vztahů a vazeb, které spolu souvisí a mohou se překrývat.

Obecně každé zločinecké seskupení má svou vnitřní skladbu a jedinečný způsob fungování. Struktura organizované zločinecké skupiny v rámci vyšetřování její kriminální činnosti neposkytne přesnou odpověď na otázku, jakou trestnou činnost skupina páchá, může ale sloužit jako určitý návod, ze kterého kriminalisté mohou vyčíst, jak kriminální aktivity seskupení odhalit. Podle vnitřní hierarchie lze organizované zločinecké skupiny rozdělit do různých kategorií. Níže bude rozvedeno pět základních modelů organizovaných zločineckých skupin a typologie von Lampeho.⁴⁹

3.2.1 KRIMINÁLNÍ PODNIKY

Americká studie Global Programme Against Transnational Organized Crime pojmenovala podle odlišností vnitřní struktury pět základních typů organizovaných zločineckých skupin.⁵⁰

3.2.1.1 STANDARDNÍ HIERARCHIE

Tento model vnitřního uspořádání organizované zločinecké skupiny je nejpopulárnější a nejběžnější. V rámci skupiny je pevně nastavena hierarchie

⁴⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 20-21

⁵⁰ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 21

s rigidním systémem nadřízenosti a podřízenosti a dále silnou sociální nebo etnickou identitou členů. Je zde jeden šéf, název skupiny, tvrdý systém vnitřní disciplíny a většinou je typickým prvkem pro tato seskupení užívání násilí a absolutní kontrola oblasti, ve které seskupení působí.⁵¹

3.2.1.2 HIERARCHIE S PŘENESENOU PŮSOBNOSTÍ

Tento model je tvořen více skupinami s vlastní hierarchií, ale je zde jedna centrální řídicí skupina a dále oblastní subskupiny, které mají rovněž svoji vnitřní hierarchii a do určité míry fungují samostatně. Hlavní skupina kontroluje jednotlivé regionální organizace a velí jim. Je zde jediný vůdce a hierarchická linie příkazů, která jde směrem od centrální skupiny k regionálním seskupením.

Organizované zločinecké skupiny s vnitřní hierarchií s přenesenou působností mohou mít dvě formy vnitřní struktury, a to standardní hierarchii tak, jak je popsána v odst. 3.2.1.1., anebo tzv. shluky. Pro shluky je typická rovněž jedna hlavní řídicí skupina a jednotlivé oblastní subskupiny. Oblastní subskupiny nemají rigidně stanovenou vnitřní hierarchii a mohou se seskupovat a tvořit různé struktury. Typickým znakem však zůstává jedno vedení, pevná vnitřní disciplína, příkazy a kontrola, která směřuje od vedení k regionálním subskupinám, a etnická či sociální identita jako základ seskupení.⁵²

3.2.1.3 JÁDROVÉ ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Tento typ organizovaných zločineckých skupin se vyznačuje menším počtem členů a základ skupiny zde nestojí na identitě. Kriminální trestnou činnost tyto skupiny páchají v rámci těsného centrálního seskupení, které je často obklopeno dalšími připojenými členy či rovnou dalšími kriminálními skupinami, které jádrová skupina používá v případě potřeby pro realizaci dílčích úkonů. Seskupení se vyznačují vysokou organizací a jsou málo strukturovaná.⁵³

⁵¹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 21

⁵² CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 22

⁵³ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 23

3.2.1.4 ORGANIZOVANÉ KRIMINÁLNÍ SÍŤ

Organizovaná kriminální síť je seskupení, které je tvořeno počtem zásadních členů, kteří jsou významní pro fungování skupiny a dosahování jejích cílů. Tito členové znamenají pro skupinu přínos ve smyslu svých kontaktů, kapitálu či určitých speciálních schopností. Jakmile seskupení v určitém složení dosáhne cíle a členové ho opustí, síť se rekonstruuje. Základem organizované kriminální sítě je oddanost a loajalita členů, nikoli etnická identita.⁵⁴

3.2.2 MODEL Y ORGANIZOVANÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN PODLE KLAUSE VON LAMPA

Klaus von Lampe se ve své analýze zaměřuje na kriminální síť. Svou teorii postavil na dvou pilířích, jednak na sociální stejnorodosti kriminálních sítí a závislosti mezi postavením zločinců a kriminálními příležitostmi a dále na teorii, že čím je vyšší míra závažnosti spáchaného zločinu a zároveň čím vyšší je postavení pachatele ve společnosti, tím nižší je předpoklad dokázání viny. Ve své typologii tedy vzhledem k uvedenému společnost rozdělil do tří skupin - subkultura, mainstreamová společnost a politické a ekonomické elity. Následně definoval pět modelů organizovaných zločineckých skupin.⁵⁵

3.2.2.1 KRIMINÁLNÍ SÍŤ BEZ PODPORY

Tento typ kriminálních sítí nemá sociální podporu v zemích, kde uskutečňují trestnou činnost. Charakteristické je, že zločinci v rámci tohoto typu seskupení páchají trestnou činnost mimo svoji domovskou zemi a rovněž do seskupení přijímají členy z cizích zemí. Orgány činné v trestním řízení jsou téměř nečinné vůči tomuto typu kriminálních sítí, což umožňuje vznik vysoce organizovaných seskupení a dále vytváří prostředí pro páchání samotné trestné činnosti. Takové podmínky iniciují užítí vyšší míry násilí proti osobám i majetku.

3.2.2.2 KRIMINÁLNÍ SÍŤ ZAČLENĚNÉ V SUBKULTUŘE

Pachatelé kriminální sítě, která je začleněná v subkultuře, resp. v okrajové skupině společnosti, velmi dobře znají systém fungování dané společnosti, místní infrastrukturu a kulturu. Mají sociální podporu subkultury a mohou tak k realizaci

⁵⁴ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 23

⁵⁵ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 24

trestné činnosti dobře využít možnosti služeb a kooperace se subkulturou a další výhody, které pro ni plynou ze sociální podpory. Typickou trestnou činností pro tento typ kriminálních sítí je obchod s drogami.

3.2.2.3 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ ZAČLENĚNÉ V MAINSTREAMOVÉ SPOLEČNOSTI

Jedná se o typ kriminálních sítí, který je rovněž integrován do společnosti. Členové využívají infrastrukturu a služby společnosti k páčání trestné činnosti. Výhodou členů oproti kriminálním sítím zapojeným do subkultury je, že mohou běžně komunikovat s orgány veřejné správy a následně pak kontakty většinou převádí do kriminálních aktivit. Riziko jejich odhalení je velmi nízké, neboť jsou dobře integrováni ve většinové společnosti. Tyto kriminální sítě se dopouštějí zejména pojišťovacích podvodů a podvodů v oblasti investic.

3.2.2.4 KRIMINÁLNÍ SÍTĚ ZAČLENĚNÉ V MOCENSKÝCH ELITÁCH

Tato kriminální síť je tvořena členy vysokých mocenských struktur. Členové těchto kriminálních sítí jsou začleněni do nejvyšších vrstev společnosti, kde se dostávají k rozhodovacím a ovládacím procesům, které ovlivňují celou společnost. Zde může docházet k trestněprávním aktivitám spočívajícím v zneužívání pravomoci za účelem vlastního obohacení.

3.2.2.5 ALIANCE PODSVĚTÍ A MOCENSKÝCH ELIT

Tento poslední typ kriminálních sítí je propojením politických a ekonomických elit s vysokou mocí a mírou vlivu na společnost a kriminálního podsvětí. Zde se jedná o symbiózu mocenské elity a podsvětí. Každá skupina si sleduje své vlastní cíle a k jejich dosažení či usnadnění použije druhou skupinu. Mocenské elity využívají praktiky kriminálního podsvětí k udržení své moci a kriminálnímu podsvětí oproti tomu zaručují beztrestnost pro jejich nelegální činnosti.⁵⁶

3.3 ROZDÍL MEZI ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM A DALŠÍMI FORMAMI TRESTNÉ ČINNOSTI

Základní rozdíl mezi organizovaným zločinem a formami trestné činnosti, kterými jsou například majetková, násilná či ekonomická trestná činnost, je v tom, že organizovaný zločin je *způsobem* spáchání trestné činnosti. Jednotlivé formy trestné činnosti, pokud to jejich povaha dovoluje, mohou být páčány jak

⁵⁶ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 24-25

samostatným pachatelem, tak i v rámci kriminální skupiny či organizované zločinecké skupiny. O spáchání organizovaného zločinu lze hovořit pouze tehdy, pokud byla trestná činnost páchána organizovanou zločineckou skupinou a došlo k naplnění všech znaků organizované zločinecké skupiny uvedených v ust. § 129 t.z..

Vztah organizovaného zločinu k ekonomické kriminalitě je prostý. Ekonomická kriminalita definovaná jednotlivými trestnými činy může být páchána pachateli, kteří zneužívají svoji pozici, pravomoci či nabyté znalosti a zkušenosti v orgánech státní správy a páchají velmi promyšleným způsobem ekonomickou trestnou činnost. Pachateli mohou být jednotlivci i skupiny, popřípadě i organizované zločinecké skupiny. Na druhou stranu je třeba rozlišit, že organizovaný zločin vstupuje na pole ekonomiky svými nelegálními aktivitami, za účelem zisku nabízí nelegální zboží nebo služby a finanční prostředky takto získané vkládá do legální ekonomiky. Nekalosoutěžním jednáním organizovaný zločin vytváří na trhu nerovné postavení mezi podnikateli, neplatí daně, poškozují bankovní a právní systém. Většina ekonomické kriminality tak, jak je charakterizována výčtem jednotlivých trestných činů, nemá povahu organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin nemusí nutně páchat pouze zločinecké vrstvy společnosti. Naopak je běžné, že se organizovaného zločinu dopouští i bezúhonní občané. Typickým příkladem je kriminalita tzv. bílých límečků. Tohoto typu kriminality se dopouští lidé z vyšších sociálních a ekonomických vrstev společnosti, kdy v rámci výkonu své funkce zneužívají své postavení a rozhodovací pravomoci a páchají trestnou činnost. Kriminalita bílých límečků je organizovaným zločinem v případě, že je soustavná, předem plánovaná a s jednoznačným prokazatelným úmyslem.

„Kmotr“ je pojem, který bývá často užíván v souvislosti s organizovaným zločinem. Jedná se o fenomén pro společenský systém skutečně škodlivý, ale vztah fungování „kmostrů“ a organizovaného zločinu není prokázán.

Justiční mafie se dopouští pletich ve prospěch zájmů vládnoucí skupiny, případně ovlivňují osoby, které mají na politické strany vliv. V těchto situacích nejde o organizovaný zločin v pravém slova smyslu tak, jak je definován, pokud zde neprobíhá organizovaná trestná činnost.⁵⁷

⁵⁷ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii

4 ROZDÍLY MEZI JEDNOTLIVÝMI FORMAMI SKUPINOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

Pojem skupinová trestná činnost není z hlediska právního nejvýstižnějším pojmem pro trestnou činnost páchanou skupinou pachatelů, není ani pojmem právním, ale užívá se. Význam pojmu skupinová trestná činnost je úmyslná trestná činnost spáchaná nejméně třemi osobami. Skupinová trestná činnost se vyznačuje nad rámec znaků obecné trestné činnosti některými dalšími, specifickými charakteristikami, konkrétně vyšší mírou nebezpečnosti trestných činů spáchaných skupinou pachatelů. Zločinecké skupiny se vytvářejí s úmyslem páchat trestné činy a vznikají na časově neurčitě vymezenou dobu. Kriminalistická definice skupinové trestné činnosti souvisí s definicí organizované zločinecké skupiny⁵⁸, již se věnuje první kapitola této práce stran definice, třetí stran jejích znaků.

Organizovaný zločin a organizovaná kriminalita nejsou totožné pojmy, organizovaný zločin správně nelze označovat jako organizovanou kriminalitu bez dalšího. Organizovaná kriminalita je pojem, který nemá zákonnou definici. Jedná se o formu trestné součinnosti a kriminální skupina musí kumulativně naplňovat některé znaky, aby se jednalo o organizovanou kriminalitu. Charakterizuje sdružení alespoň tří osob, rozdělení úloh mezi jejími členy, plánovaná a koordinovaná činnost skupiny, čímž je zvýšena pravděpodobnost dokonání trestného činu.⁵⁹ V rámci organizované kriminality je mezi pachateli v kriminální skupině volnější spojení, nevyznačuje se oproti organizované zločinecké skupině dlouhodobou trvalostí, její pachatelé se po spáchání trestného činu zpravidla rozejdou a taková kriminální skupina nefunguje dál, nemá nijak precizně strukturovanou vnitřní organizaci, nadřízenost a podřízenost, může fungovat i bez vůdčí osoby a je zde absence propracované dohody ohledně spáchání trestného činu a následného rozdělení zisku.⁶⁰ Organizovaná zločinecká skupina oproti organizované kriminalitě je zaměřena na soustavné páchaní trestné činnosti v rámci seskupení s propracovanou vnitřní strukturou a koordinací činnosti. Vztahy uvnitř

a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 30-33

⁵⁸ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 156

⁵⁹ Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, § 129

⁶⁰ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 25-26

organizované skupiny jsou tedy volnější oproti těm v rámci organizované zločinecké skupiny. Znak organizované zločinecké skupiny musí být rigidně naplněny, aby se skupina pachatelů mohla označovat jako organizovaná zločinecká skupina. Z toho plyne, že organizovaná skupina je tak subsidiární organizované zločinecké skupině, tedy pokud nedojde k naplnění všech znaků organizované zločinecké skupiny, jedná se o organizovanou skupinu.⁶¹ Kriminalita páchaná organizovanou zločineckou skupinou je typově podstatně nebezpečnější než u organizované kriminality.⁶² Spáchání trestného činu v rámci organizované skupiny je okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Lze shrnout, že organizovaná kriminalita je pojem nadřazený pojmu organizovaný zločin.

Organizovaná kriminalita je dle organizovanosti a vnitřní hierarchie diferenciována do tří úrovní. Pro první z nich je typická nízká míra vnitřní organizovanosti skupiny pachatelů. Tento druh kriminálních skupin vzniká zpravidla spontánně, skupiny se mezi sebou nepropojují a jsou zaměřeny na páchání obecné kriminality. Druhá úroveň se vyznačuje propojováním kriminálních skupin, orientují se na páchání obecné a navíc i hospodářské kriminality. Třetí, poslední úroveň se vyznačuje nejvyšší mírou organizace. Organizovaná kriminalita v tomto stupni již více či méně vykazuje znaky organizovaného zločinu. Ačkoli, jak již bylo uvedeno výše, je organizovaný zločin zvláštním pojmem k organizované kriminalitě, nemusí nutně organizovanému zločinu předcházet organizovaná kriminalita ve všech třech úrovních. Organizovaný zločin je fenomén, který vzniká i bez toho, aby mu předcházelo kriminální jednání vyvíjející se od samých počátků organizovanosti skupin pachatelů a vývoj v kriminálním prostředí. V rámci odlišení zločinecké organizace a organizované kriminality lze za společné atributy trestné činnosti páchané *skupinou pachatelů* v libovolné formě označit a sledovat naplnění alespoň nějakého z těchto znaků: *spáchání trestného činu minimálně třemi osobami, ve spojení s organizovanou skupinou, jako člen organizované skupiny či v rámci organizované zločinecké skupiny, spáchání ve skupině pachatelů je znakem kvalifikované skutkové podstaty a má vliv na druh a výměru trestu.*⁶³

⁶¹ Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, § 129

⁶² CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 84-85

⁶³ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 84-86

Na základě poznatků z praxe se rozlišují čtyři základní typy skupinové trestné činnosti, kterými je *příležitostná skupina*, *parta*, *organizovaná skupina* a *zločinecká organizace*. Všechny tyto uvedené typy skupinové trestné činnosti budou níže rozlišeny.

4.1 PŘÍLEŽITOSTNÁ SKUPINA

Příležitostná skupina vzniká v podstatě neplánovaně, spontánně, zpravidla v průběhu páchání trestného činu anebo vlivem vnějších událostí bezprostředně před jeho spácháním. Z toho vyplývá, že v příležitostné skupině nelze shledat subordinační vztahy mezi pachateli, organizační struktura je slabá.⁶⁴

V případě páchání trestné činnosti příležitostnou skupinou nelze hovořit o promyšleném, organizovaném páchání trestné činnosti.⁶⁵

Pachatelé jsou anonymní, zpravidla se neznají a vztahy si vytváří až při páchání trestného činu. Pachatele příležitostné skupiny spojuje jejich společná přítomnost na stejném místě a v rámci jedné události, typicky například násilnické jednání či výtržnictví fanoušků na fotbalových stadionech. Pokud by nedošlo ke vzniku příležitostné skupiny či absentovala přítomnost těchto osob na stejném místě, nejspíše by se v totožných situacích pachatelé dopustili spáchání trestného činu individuálně či ve spolupachatelství. Trestné činy, jichž se dopouští příležitostné skupiny, běžně nejsou dopředu připravovány. Důvodem vzniku příležitostné skupiny je krátkodobý zájem, který sledují všichni či alespoň většina členů příležitostné skupiny.

Podnětem ke spolčení osob do tzv. příležitostné skupiny může být jejich jistá anonymita či vliv davu, společně prožitý zážitek. Je typické, že uvnitř skupiny vlivem situace vzniká davová psychóza a k páchání trestné činnosti se tak působením okolí a jistou mírou anonymity dopouštějí i osoby, které by samy trestnou činnost nikdy nepáchaly a jsou beztrestné.⁶⁶ Po spáchání trestného činu může dojít k dalšímu jednání, spočívajícímu v zapírání, vzájemné podpoře. Není vyloučeno, že i tato skupina bude trestnou činnost opakovat a bude se vyvíjet ve vyšší stupeň organizované skupiny.⁶⁷

⁶⁴ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 156

⁶⁵ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 87

⁶⁶ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 28

⁶⁷ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 156-157

4.2 PARTA

Parta je typ kriminální skupiny, která ale prvoplánově vzniká v čistě legálním prostředí. Z toho je zřejmé, že se rodí v době před spácháním trestného činu. Její členové se sdružují do party na základě společných zájmů, aktivit, činností, společného prostředí, ve kterém tráví společně většinu času, či na základě jiného spojujícího prvku. Typicky lze sledovat vznik part mezi mladistvými okolo puberty, ve škole nebo na internátu, kde mladiství mají tendenci trávit volný čas společně a vzájemně se napodobovat. Party mohou vznikat ale i mezi lidmi dospělého věku. Tehdy se může jednat o party ve vězeňském prostředí nebo na pracovišti.

Z hlediska hierarchie nelze ani u party sledovat jakkoli zevrubně propracované, členité vztahy nadřízenosti či podřízenosti, dělbu úkolů.⁶⁸ Na rozdíl od příležitostné skupiny se ale mezi členy party vyskytuje soudržnost a členové si uvědomují své členství v ní.⁶⁹ Po delší době existence party lze vysledovat a odlišit členy party, kteří jsou spíše vůdčími, dominantními osobami, resp. nadřízenými, a kteří jsou spíše v pozadí a poslouchají pokyny. Parta může mít rovněž svého vůdce, kterým se stane některý z členů vlivem okolností, prosadí se či se stane přirozeně nejuznávanějším článkem skupiny. Členství v partě je volné, lze z ní zpravidla kdykoli vystoupit. Pravidla chování jednotlivých členů party nejsou rigidní. Nelze vysledovat donucovací či sankční opatření za nedodržení pravidel.

Ke kriminalizování party dochází až následně po jejím vzniku, a to zejména vlivem přistoupení či převzetí dominantního postavení osoby, která ve svém chování vykazuje asociální znaky, či dokonce je trestnou osobou. Trestné činy, kterých se parta dopustí, jsou připravované. Nelze hovořit o propracovanosti přípravy a plánu ke spáchání trestného činu, tento bývá načrtnut v obrysech. Při páchaní trestného činu může docházet mezi členy k dělbě rolí.

Při následném vyšetřování spáchaného trestného činu partou je pravděpodobné, že její členové se budou v rámci svých, na rozdíl od příležitostné skupiny, poměrně blízkých vztahů vzájemně krýt či budou předem domluveni, jak budou vypovídat. Riziko pomsty v případě udání spolupachatele či usvědčující výpovědi není vysoké a lze ho zvolením vhodných vyšetřovacích postupů omezit.⁷⁰

⁶⁸ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 157-158

⁶⁹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480, str. 87

⁷⁰ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. - ISBN 80-7066-602-1, str. 157-158

4.3 ORGANIZOVANÁ KRIMINÁLNÍ SKUPINA

Organizovaná kriminální skupina je již na rozdíl od příležitostné skupiny a party zakládána cíleně za účelem páchání trestné činnosti, resp. opakovaného páchání trestné činnosti. Její členové mohou mít zdroj příjmu kromě trestné činnosti i z legální činnosti, z povolání, organizované kriminální skupiny mohou vyjma páchání trestné činnosti naplnit i prospěšné záležitosti.

Dalším rozdílem od předchozích dvou typů kriminálních skupin je stupeň organizovanosti, který je v případě organizované kriminální skupiny vysoký. Je zde pozice vůdce, organizovaného vedení a dále lze rozlišovat vztahy nadřízenosti a podřízenosti členů, členové skupiny se vzájemně znají a rovněž je jim známa i organizační struktura seskupení. Skupina je vázána přísnými pravidly, jejichž porušování je trestáno. Není možné volné vystoupení člena ze skupiny. Členy těchto skupin jsou zpravidla recidivisté.

Nebezpečnost kriminální činnosti tohoto typu kriminální skupiny je velmi vysoká, neboť je předem pečlivě připravena, pachatelé mají rozděleny funkce a úkoly v rámci páchání trestného činu. Členové seskupení rovněž připravují následný odchod z místa činu, zahazení stop a mají předem připravené scénáře pro vyšetřování trestného činu. Jsou domluveni na výpovědích, mají připravené taktiky tak, že v nich mnohdy nelze nalézt rozpory. Svým jednáním tak cíleně komplikují práci kriminalistů. Nejúčinnějším nástrojem pro potlačení lživých výpovědí je předložení usvědčujících důkazů. Mnohdy ale ani takový postup nepostačuje k odhalení a vyšetření trestného činu.⁷¹

Organizované kriminální skupiny se většinou soustřeďují na jeden vymezený druh trestné činnosti, kterým nejčastěji bývá majetková trestná činnost, případně loupeže.⁷²

4.4 ZLOČINECKÉ ORGANIZACE

Zločinecké organizace jsou nejvyšší typ organizované kriminality. Trestná činnost, která je páchána zločineckými organizacemi, je vysoce nebezpečná. Je vážnou hrozbou pro společenský, politický, právní systém, v nejpokročilejším vývojovém stádiu a propracované struktuře mohou vážně ohrozit policejní a justiční aparát, úřady, státní správu a potažmo tak i demokratické zřízení.

⁷¹ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. - ISBN 80-7066-602-1, str. 158

⁷² CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480, str. 87

Zločinecké organizace vznikají za účelem soustavného páchání trestné činnosti, s cílem dosahovat vysokých zisků, vlivu ve veřejném životě, mohou sledovat politické cíle či mít ideologický základ. Struktura těchto organizací je velmi pečlivě propracovaná. Je zde oddělení řídicího centra a výkonného aparátu, členové se ani vzájemně nemusí znát a vědět o sobě. Struktura skupiny je mnohdy utajovaná i před jejími členy, a to z bezpečnostních důvodů a za účelem minimalizace rizika odhalení celé zločinecké organizace. Fungování zločinecké organizace a jejích členů je korigováno přísnými, striktními pravidly. Existuje sankční systém v případě porušení pravidel či hodnot organizace.

Zločinecká organizace si kolem sebe vytváří ochranný aparát, který má sloužit jednak k zamezení odhalení zločinecké organizace a dále v případě, že již došlo k odhalení pachatele, má zajistit jeho beztrestnost. Tato zločinecká organizace zajišťuje získáváním advokátů, kteří s ní spolupracují, podplácením úředníků, soudců, vězeňské služby, má vlastní zpravodajskou službu. Uvnitř zločinecké organizace lze spatřit silnou solidaritu, která se projevuje vůči členům, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, či vůči jejich rodinám. Je jim poskytována a hrazena právní pomoc, finanční zadostiučinění.⁷³

4.5 TERORISMUS

Na tomto místě je vhodné zmínit i terorismus jako další možnou trestnou činnost, která je zpravidla páchána rovněž více pachateli, a lze ji proto zařadit do skupinové trestné činnosti.

Ačkoli lze mezi organizovanými zločineckými skupinami a teroristickými skupinami najít mnoho společných znaků a podobných, souvisejících či společných aktivit, je třeba tyto druhy skupinové trestné činnosti odlišit. Zásadní odlišnost mezi organizovanými zločineckými skupinami a těmi teroristickými je v jejich motivaci vedoucí k páchání trestné činnosti a jejím způsobu.⁷⁴ Organizované zločinecké skupiny, jak již je výše pojednáno, mají za cíl nelegální formou podnikatelským způsobem dosahovat maximálních zisků, minimalizovat přitom rizika odhalení a vedle toho mohou mít za cíl získat politický či jiný mocenský vliv. Oproti tomu teroristická seskupení zaujímají pozici mstitelů, bojují z titulu ekonomických, náboženských, politických, národnostních proti systému, mocenským představitelům. Jejich pohnutky k páchání trestné činnosti jsou ideologické a

⁷³ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. - ISBN 80-7066-602-1, str. 159

⁷⁴ CEJP, Martin. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, str. 35

politické. Cílem těchto skupin je rozbít dosavadní režim a struktury a nahradit je novými, které teroristická seskupení chápou či považují za správnější a spravedlivější. Teroristické skupiny navíc mají zájem na svém odhalení, dokonce se samy ke spáchané trestné činnosti následně doznají a přihlásí, neboť mají přímý zájem na medializaci a propagaci svých činů, chtějí ve společnosti vyvolat nejistotu a strach a tím docílit narušení všech dosavadních struktur. Další rozdíl lze sledovat v míře a způsobu užití násilí. Organizované zločinecké skupiny používají násilí až jako poslední možnost, zaměřují ho již ke konkrétně stanoveným objektům. Míru pokročilosti organizované zločinecké skupiny lze určit i podle okamžiku a intenzity užití násilí. Čím více bude organizovaná zločinecká skupina vyvinutá, tím spíše použije násilí až jako prostředek ultima ratio. Teroristické skupiny používají násilí vůči náhodně vybraným cílům, má působit zjevně samoúčelně ke vzbuzení nejistoty a strachu ve společnosti a s potenciálem narušit dosavadní mocenský systém.⁷⁵

Teroristické skupiny získávají finanční prostředky na svoji nákladnou činnost rovněž prostřednictvím pečlivě organizovaných nezákonných činností, ale i tak lze spolupráci mezi teroristickými skupinami a skupinami organizovaného zločinu spíše vyloučit, a to zejména proto, že organizované zločinecké skupiny svoji činnost maximálně tají, teroristické nikoli a jsou navíc celospolečensky vnímány negativně. Organizované zločinecké skupiny by na druhou stranu mohly získat svůj cílový zisk daleko efektivněji, rychleji a možná ve větší míře v případě spolupráce s teroristickými skupinami.⁷⁶

⁷⁵ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 35

⁷⁶ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4, str. 33-34

5 FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Jednotlivé formy organizovaného zločinu ve své podstatě vycházejí z charakteristik vztahu mezi organizovaným zločinem a organizovanou kriminalitou. Rozdílům, nejen mezi organizovaným zločinem a organizovanou kriminalitou jako takovou je věnována čtvrtá kapitola této práce.

Systematika forem organizovaného zločinu tak, jak je většinou odborných publikací uváděna, není zcela relevantní. Některé formy organizovaného zločinu mohly vzniknout jen na základě jedné kauzy či podle nepřesně zvolených kritérií nebo nevhodně vybraných kauz, majících mít totožný prvek. Důležité je, že jednotlivé formy organizovaného zločinu se shodují v základních charakteristikách, které budou níže uvedeny. Rovněž tak níže budou uvedeny typické formy organizovaného zločinu.

5.1 SHODNÉ VLASTNOSTI FOREM ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Za první společnou vlastnost všech forem organizovaného zločinu lze uvést jejich *stále rostoucí přizpůsobování se podmínkám tržního hospodářství*. Z charakteristik organizovaného zločinu lze pro potřeby zjednodušení vyvodit, že se jedná v podstatě o výkon podnikatelské činnosti na nezákonné úrovni, resp. bez ohledu na to, jakými trestnými činy bude zisku dosaženo. Z toho lze usoudit, že organizovaný zločin se jednoduše inkorporuje do tržních a hospodářských mechanismů. V minulých letech bylo možné sledovat výskyt aktivit organizovaného zločinu zejména a hlavně na poli tzv. „černého trhu“, kde zprostředkovával nelegální, zakázané či běžně nedostupné statky. V posledních letech se organizované zločinecké skupiny zabývají širšími aktivitami, a to i obchodem s legálními statky, jako jsou nemovitosti, směnářské činnosti, počítačový software, čímž se propojují s legálním trhem. Jedná se tedy o postupné prolínání ilegálního a legálního trhu, což je potenciálně velmi nebezpečné. Organizovaným zločineckým skupinám toto přináší stabilitu, jistou míru krytí a legalizace jejich činnosti, pro ekonomiku tento jev znamená ohrožení, a to hlavně mafiánskými praktikami typu vydírání, korupce, likvidace osob, které jsou do tržního hospodářství organizovaným zločinem zapojeny.⁷⁷

⁷⁷ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 66

Dalším společným znakem je *internacionalizace organizovaného zločinu*, která organizovaným zločineckým skupinám přinesla řadu „benefitů“. Vznik Schengenského prostoru usnadnil zločineckým seskupením pohyb v rámci mezinárodního organizovaného zločinu, spojování organizovaných zločineckých skupin a legalizaci výnosů z trestné činnosti. Pachatelé organizovaného zločinu mohou exportovat zisky do ciziny, ukrývat se před trestním stíháním. Dalším faktorem, který měl vliv na střed zájmů organizovaných zločineckých skupin ve věci finančních podvodů proti rozpočtu Evropské unie, je vytváření nových finančních zdrojů v rámci Evropské unie.⁷⁸

Organizovaný zločin vykazuje *zvyšující se míru užívání násilí*, v nejtěžších formách nájemných vražd. K tomuto jevu dochází zřejmě z důvodů vzájemné konkurence organizovaných zločineckých skupin.

Stále rostoucí vývoj techniky a elektroniky vede k tomu, že organizované zločinecké skupiny jsou vybaveny *pokročilou technikou*. *Modernizace a profesionální vybavení* organizovaných zločineckých skupin *roste*. Technické vybavení pachatelé používají buď bezprostředně k páchání vlastní trestné činnosti (padělání peněz) anebo následně až jako pomoc k uniknutí před trestním stíháním (padělání dokladů, kontrola policejního radioprovozu).

Dalším obecným znakem forem organizovaného zločinu je *korupce*. Korupci nutně nemusí využívat všechny organizované zločinecké skupiny, uplatňuje se zejména v oblasti ekonomické kriminality či získání následné ochrany a podpory od policistů, státních zástupců, soudců či úředníků.⁷⁹

5.2 TYPICKÉ FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Elementární rozdělení forem organizovaného zločinu může vypadat takto:

- nelegální obchod s omamnými a psychotropními látkami
- kriminalita v souvislosti s nočním životem (kuplířství, prostituce, obchod s lidmi, ilegální loterie, falešné hry)
- vydírání
- pojišťovací podvody
- krádeže vloupáním do bytů s organizovaným zhodnocením kořisti

⁷⁸ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 66-67

⁷⁹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 67-68

➤ ekonomická kriminalita.⁸⁰

Typické formy organizovaného zločinu lze rozdělit podle fází na *fázi tvorby zisku* a *fázi realizace zisku*. Ve fázi realizace zisku se zločinecká seskupení navenek jeví jako legální, když například ke své činnosti zakládají obchodní společnosti. Jejich cílem je jednak zisk investovat opětovně do další trestné činnosti a dále pak se navenek vůči společnosti jevit jako etablovaní podnikatelé.

Následně lze podle uvedených fází konkrétní kriminální jednání rozdělit takto:

Typické formy organizovaného zločinu *ve fázi tvorby zisku*:

➤ *kriminalita hospodářská (finanční podvody, insolventní delikty, delikty proti veřejným rozpočtům, delikty proti autorským právům atd.)*

V oblasti hospodářské kriminality se jedná o trestnou činnost související s *obchodem s nelegálním zbožím* (zde jde o trestné činy **neoprávněné podnikání dle § 118 t.z., poškozování spotřebitele dle § 121 t.z., padělání a pozměňování nálepek k označení zboží nebo předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti dle § 145a t.z. nebo porušení autorských a průmyslových práv a práv k ochranné známce dle § 150 – 152 t.z.**), dále *nezákonný obchod s jaderným materiálem* (trestný čin **nedovolené výroby a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečné látky dle § 186 t.z.**), *subvenční podvody* (zde jde např. o trestný čin **zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 148 t.z. či dotační podvod dle § 179 t.z.**), *podvodné kurzy* (trestný čin **pletich při řízení konkurzním a vyrovnacím dle § 256b t.z. či poškozování věřitele dle § 256 t.z.**). Dále do hospodářské kriminality lze zařadit *bankovní či pozemkové podvody*.

Mezi nejznámější kauzy organizovaného hospodářské kriminality patří případ *lehkých topných olejů (LTO)* z 1. poloviny 90. let. Jednalo se o obrovské podvody, jejichž cílem bylo nehrazení spotřební daně. Pachatelé koupili vlak s LTO, obratem jej prodali fiktivní firmě, která změnila název zboží v dokladech a prodala jej další spolupracující

⁸⁰ RYBÁŘ, Miroslav. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů : (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3, str. 137

společnosti, ale už jako zdaněnou naftu na základě falešného daňového potvrzení. Následně bylo toto LTO prodáno do zahraničí další zapojené obchodní firmě. Společnost, která LTO vyvezla do zahraničí, následně požádala o zpětné vyplacení spotřební daně. Stran zisků, spotřební daň zpětně vyplacená byla za jeden vlak ve výši okolo 15 mil. Kč. Z hlediska statistik kauzy LTO došlo ke 13 vraždám, na transakcích a machinacích s LTO se podílelo přes 900 obchodních společností, zisky pachatelů činili okolo 5 mld. Kč. Odhadovaná škoda, která vznikla České republice, se pohybuje v řádu 20 mld. Kč.

- *kriminalita násilná (nájemné vraždy, racketeering, bankovní loupeže, loupeže přepravovaných nákladů atd.)*

Násilná kriminalita si klade za cíl jednak dosáhnout zisků, jednak si udržet disciplínu, jde o vyřizování účtů a prosazování zájmů, získávání vlivu. V rámci této formy organizované kriminality se pachatelé organizovaných zločineckých skupin dopouštějí trestných činů **vraždy** dle § 219 t.z., **ublížení na zdraví** dle § 221 a § 222 t.z., **loupeže** dle § 234 t.z., **lichvy** dle § 253 t.z. **nebo vydírání** dle § 235 t.z.

Nejznámější organizovanou zločineckou skupinou, která prováděla loupeže, byl Berdychův gang. Této skupině poskytovali ochranu policisté z tehdejšího policejního odboru pro boj s organizovaným zločinem.

Mezi velmi známé české kauzy patří „orlické vraždy“. Jedná se o pět vražd spáchaných kolem Karla Kopáče mezi lety 1991 – 1993. Karel Kopáč byl příslušník Útvaru rychlého nasazení Policie ČR, dále hrál v seskupení významnou roli Ludvík Černý, který byl za nájemné vraždy odpovědný, a dále Vladimír Kuna, který vymyslel strategii schovávání mrtvých těl do sudů.

K vydírání se uchýlila organizovaná zločinecká skupina Rusů, kteří v pražské Kaprově ulici vybírali výpalné. Pokud někdo ze stánkařů nechtěl zaplatit, zničili mu zboží, po druhém odmítnutí zapálili stánek či ukradli auto. V konečné fázi přistupovali k násilí.

➤ *kriminalita spojená s nelegální migrací osob a zprostředkováváním práce cizincům*

V případě této formy organizovaného zločinu jde o napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky a neoprávněné zaměstnávání cizinců. Z pohledu trestního zákona se jedná o trestné činy **obchodování s lidmi** dle § 232a t.z., **obchodování s dětmi** dle § 216a t.z., **ohrožování mravnosti** dle § 205 t.z., **zavlečení do ciziny** dle § 233 t.z., **nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány** dle § 209a t.z. nebo **kuplířství** dle § 204 t.z.

V České republice byla v roce 1998 Okresním soudem v Chomutově odsouzena skupina Bulharů k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a následně po jeho vykonání k vyhoštění a propadnutí majetku za organizování prostituce v severních Čechách. Členové této organizované zločinecké skupiny ženy nutili k prostituci výhrůžkami, fyzickým násilím a v končené fázi i hrubým násilím. Ženy, které byly tímto způsobem nuceny k prostituci, byly bulharské národnosti a členové tohoto seskupení je do České republiky přilákali příslibem výhodného zaměstnání na pozici servírky v restauraci.

➤ *kriminalita spojená s nelegálním prodejem osobních motorových vozidel*

V rámci této formy kriminality se ve smyslu trestního zákoníku jedná o **krádeže** dle § 247 t.z. či **padělání a pozměňování veřejné listiny** dle § 176 t.z.

Dalšími formami organizovaného zločinu ve fázi tvorby zisku je: kriminalita spojená s výrobou, přepravou a distribucí omamných a psychotropních látek, kriminalita spojená s organizovanou prostitucí, hazardními hrami atd., kriminalita spojená s nelegálním obchodem se starožitnostmi a uměleckými předměty, kriminalita spojená s obchodem se zbraněmi, výbušninami a strategickými surovinami, kriminalita spojená s paděláním a pozměňováním dokladů, peněz a

platebních prostředků, kriminalita počítačová či kriminalita spojená s násilnými formami konkurenčního boje zločineckých struktur.

Typickými formami organizovaného zločinu *ve fázi realizace zisku* pak jsou:

- *kriminalita spojená s legalizací zisku*

Trestným činem, který páchají organizované zločinecké skupiny v rámci této formy kriminality, je především **legalizace výnosů z trestné činnosti** dle § 252a t.z. **či úplatkářství** dle § 160 – 163 t.z.

Jedním z nejznámějších pachatelů, který měl kontakty na vysoce postavené politiky, byl František Mrázek. Snažil se prostřednictvím nástroje korupce získávat informace, proniknout do mocenských struktur a zajistit si bezpečnost. Za toto platil například Josefu Hojdarovi, Stanislavu Grossovi atd.

Dalšími formami organizovaného zločinu *ve fázi realizace zisku* je: kriminalita spojená s pronikáním zločineckých struktur do státní správy, kriminalita spojená s nelegálním získáním politické moci nebo kriminalita spojená s obstaráváním státních či jiných zakázek.⁸¹

⁸¹ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 290-291

6 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Vyšetřování a boj s organizovaným zločinem je pro kriminalisty obecně velmi složitý. Trestná činnost, která je páchána organizovanými zločineckými skupinami, je prováděna s vysokou mírou profesionality a kriminální energie. Pachatelé organizovaného zločinu mají vzhledem k internacionalizaci a globalizaci vazby na zahraniční zločinecké skupiny. Ty jim poskytují dostatek prostoru a klidu jednak ve fázi přípravy samotného trestného činu, jednak i k úniku před trestním stíháním a k utajování trestné činnosti.⁸² Vlivem překrývání legálního a ilegálního obchodu a dále legalizace organizovaných zločineckých skupin z vnější strany je samotné odhalování organizované kriminality ztíženo.

Tato kapitola podrobněji rozvede metodiku, odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu také se zaměřením na prevenci a zvláštnosti spolupráce s občany. Závěrem bude shrnuta koncepce mezinárodního boje s organizovaným zločinem.

6.1 PRÁVNÍ NÁSTROJE A INSTITUCE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

Tato podkapitola bude pojednávat o právních nástrojích a institucích pro boj s organizovaným zločinem v české procesněprávní úpravě, dále o mezinárodní úpravě a právních nástrojích, neprávních nástrojích a institucích zaměřených na boj s organizovaným zločinem.

6.1.1 PROCESNĚPRÁVNÍ NÁSTROJE V ČESKÉ REPUBLICE

Trestní řád ustanovuje řadu nástrojů, které slouží k boji s organizovaným zločinem.

Mezi nejvýznamnější z nich patří zakotvení operativně pátracích prostředků v ust. § 158b – 158f t.ř., kterými je předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Zákon o policii v § 72 – 77 upravuje podpůrné operativně pátrací prostředky, kterými je informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky.

Dále jsou významnými prostředky vyšetřování organizovaného zločinu zajišťovací prostředky, konkrétně odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 t.ř.), zadržení, otevírání zásilek a jejich záměna a sledování (§ 86 – 87c t.ř.),

⁸² NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 53

domovní a osobní prohlídka a prohlídka a vstup do jiných prostor a pozemků (§ 82 – 85c t.ř.).

Podle § 8 odst. 2 t.ř. může státní zástupce a po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání předseda senátu požadovat informace, které jsou předmětem bankovního tajemství, údaje z evidence zaknihovaných cenných papírů a investičních nástrojů a dále informace z rozhodnutí o stanovení daně z příjmů. Účelem tohoto nástroje je účinně postihovat finanční a daňovou kriminalitu.

Trestní řád zavedl institut utajeného svědka. Ochrana svědka je upravena zákonem č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

6.1.2 ČESKÉ INSTITUTE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

Vyjma Vlády ČR, která se na boji s organizovaným zločinem účastní v rámci orgánů veřejné moci a Ministerstva vnitra ČR, které připravuje strategie pro boj s organizovaným zločinem ve spolupráci s Policií ČR, Finančním analytickým útvarem či Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, se na odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu z velké části podílí specializované útvary Policie ČR. Těmi je například Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) či Národní protidrogová centrála (NPC), která působí v rámci drogové kriminality.

Podpůrně s těmito orgány kooperují další policejní útvary, jako Útvar rychlého nasazení nebo Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování, který v souladu s právním řádem provádí odposlech a záznam telekomunikačního provozu, sledování osob a věcí a další specializované úkony. Dále Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování poskytuje zvláštní ochranu a pomoc či zajišťuje služby v trestním řízení použitím agenta, prováděním předstíraných převodů či zabezpečováním krycích dokladů.

6.1.3 PRÁVNÍ PŘEDPOKLADY MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V BOJI S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

Prvním předpokladem pro boj s organizovaným zločinem je existence kvalitní legislativy. Legislativa ve věci organizovaného zločinu a boje proti němu je vytvořena jak na národní úrovni států, tak na evropské v rámci Evropské unie a dále na mezinárodní, kde už se jedná o právní úpravu boje a potírání organizovaného zločinu v celosvětové působnosti. Na podkladu takových právních úprav vznikají na všech úrovních instituce zabezpečující boj proti organizovanému

zločinu. Druhým podstatným předpokladem je společný postup států a jejich mezinárodní koordinovaná spolupráce v boji proti organizovanému zločinu. Mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu se uskutečňuje ve sbírání, zpracovávání a analýze informací o mezinárodních zločineckých skupinách, které jsou přístupné zainteresovaným státům vzájemně.⁸³

Nástroje a opatření proti organizovanému zločinu a jejich vznik byly iniciovány na mezinárodní úrovni OSN, na evropské pak Evropskou unií a Radou Evropy. Instituce Evropské unie koordinují a sjednocují instituce jednotlivých států, které jsou jejím členem, a právní úpravu v aktivním a efektivním boji s organizovaným zločinem.

Hlavním iniciátorem k přijetí závazných dokumentů k boji proti organizovanému zločinu, které by měly vést k efektivnímu potírání organizovaného zločinu, bylo OSN. V roce 1994 se konal první mezinárodní summit v Neapoli, kde byla 140 států světa přijata *Neapolská politická deklarace a Celosvětový akční plán proti organizovanému transnacionálnímu zločinu*. Účastníci summitu položili základní kámen na cestě v boji a zamezení organizovaného zločinu. Došlo k určení forem efektivní mezinárodní spolupráce proti organizovanému zločinu, doporučení pro prevenci před organizovaným zločinem, státy se dohodly na kontrole organizovaného zločinu na mezinárodní i národní úrovni. Mezi nejvýznamnější úmluvy přijaté OSN pro potírání organizovaného zločinu patří *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, Protokol proti pašování migrantů po souši, po moři a letecky, Protokol proti nezákonné výrobě a obchodování se střelnými zbraněmi, jejich součástmi a komponenty a střelivem a Úmluva OSN proti korupci*.⁸⁴

6.1.4 MEZINÁRODNÍ INSTITUTE PRO BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

Mezi mezinárodní instituce, které zajišťují boj s organizovaným zločinem, patří Interpol, Europol, Evropská justiční síť, Eurojust, OLAF. Tyto uvedené instituce budou níže charakterizovány.

⁸³ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 53-54

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 55-57

6.1.4.1 INTERPOL

Interpol je mezinárodní organizací kriminální policie, je to oficiální mezivládní organizace, která vznikla v roce 1923. Zajišťuje všem členským státům komplexní mezinárodní spolupráci při pronásledování, zatýkání, vyhledávání pachatelů trestných činů. Mezinárodní komunikační síť disponuje nejmodernějším zabezpečením. Mezi hlavní činnosti, proti kterým se Interpol zaměřuje, je nelegální obchod se zbraněmi, prostituce, legalizace příjmů z trestné činnosti, nelegální migrace.

V rámci Interpolu existuje Jednotka analytického kriminálního zpravodajství, která zpracovává aktuální informace o všech kriminálních aktivitách a poskytuje je členským státům. V každém členském státu je Národní ústředna Interpolu, kde se zprostředkovávají informace a koordinují požadavky na operativní spolupráci se zahraničními ústřednami.⁸⁵

6.1.4.2 EUROPOL

Europol jakožto evropská policie vznikla po vzoru Interpolu v roce 1995, a to jako mezivládní organizace pro výměnu informací. Zpočátku se zaměřovala pouze na výměnu informací týkajících se drogové kriminality, které následně byly rozšířeny i na informace o nelegálních činnostech organizovaných zločineckých skupin. V roce 2001 byla působnost Europolu rozšířena na všechny druhy trestné činnosti a rovněž tak na všechny formy organizovaného zločinu.

Účelem Europolu je posílit a zefektivnit spolupráci příslušných orgánů členských států Evropské unie při předcházení a boji s mezinárodní trestnou činností, zejména takovou, ve které jsou náznaky, že by se mohlo jednat o organizovanou kriminalitu a kde jsou zapojeny minimálně dva členské státy Evropské unie.

Hlavním úkolem Europolu je podpora probíhajících vyšetřování organizovaného zločinu v členských státech. K tomu Europol používá nástroje, jako je okamžitá výměna operativních dat, analýzu informací získaných od členských států, zprostředkování technické podpory, reakce na specifické otázky, podpora operativního vyšetřování, účast na vyšetřování, poskytnutí technologie.

Europol sídlí v Haagu. Každý členský stát má povinnost mít na svém území zřízenou Národní ústřednu Europolu. Europol je tvořen tzv. European Liaison

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 57-58

Officers z jednotlivých členských států, které zabezpečují vzájemné propojení mezi orgány členských států a Europol. Každý rok Europol vypracovává a Evropská unie vydává *Zprávu Evropské unie o situaci v oblasti organizovaného zločinu*.⁸⁶

6.1.4.3 EVROPSKÁ JUSTIČNÍ SÍŤ

Evropská justiční síť byla vytvořena za účelem posílení a zlepšení justiční spolupráce v trestních věcech, zejména pak ve zvlášť závažné kriminalitě mezi členskými státy EU. Na území každého členského státu jsou opět vytvořena kontaktní místa, která zprostředkovávají komunikaci mezi příslušnými orgány členských států, poskytují si vzájemně relevantní informace, vyměňují si zkušenosti. Správu Evropské justiční sítě zajišťuje Generální sekretariát Rady Evropské unie. Spolupráce je založena převážně na telefonickém styku, čímž je dosaženo rychlé komunikace a spolupráce příslušných orgánů. Tato síť nenahrazuje řádnou mezinárodní spolupráci v trestních věcech.⁸⁷

6.1.4.4 EUROJUST

Eurojust je evropská jednotka pro justiční spolupráci, která byla zřízena Radou Evropské unie. Byla založena za účelem posílení boje se závažnými formami trestné činnosti, zejména s organizovanou trestnou činností. Účelem Eurojustu je koordinace a realizace mezinárodní justiční spolupráce ve vybraných trestních věcech nadnárodního charakteru.

Eurojust organizuje koordinační setkání členských států, kde se řeší konkrétní kauzy, připravují se souběžná zatýkání a prohlídky. Koordinační setkání se zaměřují na trestnou činnost spočívající zejména v obchodování s drogami a lidmi, dále na terorismus, korupci, legalizaci výnosů z trestné činnosti a hospodářskou či jinou organizovanou kriminalitu..⁸⁸

6.1.4.5 OLAF

OLAF je Evropský úřad pro boj proti podvodům, který byl zřízen pro ochranu finančních zájmů Evropské unie proti boji s nadnárodním organizovaným zločinem, korupcí a podvody, které směřují proti rozpočtu Evropské unie. Jednou z hlavních činností OLAF je spolupráce s národními příslušnými orgány

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 58-59

⁸⁷ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 59

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 59-60

jednotlivých členských států Evropské unie. Působí jako externí vyšetřovací orgán, má za cíl zefektivnit boj proti pachatelům, kteří se dopouštějí příslušné trestné činnosti. OLAF se dále zabývá vyšetřováním organizovaného zločinu v institucích státní správy členských států Evropské unie. Je nezávislým orgánem, jeho fungování a činnost není závislá na nařízeních jiných orgánů Evropské unie, což by mělo zvýšit šanci na odhalování finanční kriminality a korupce.⁸⁹

6.2 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Metodika vyšetřování organizovaného zločinu je dílčí metodikou v systému kriminalistických metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, jakožto zvláštní části kriminalistiky. Kriminalistika je vědní disciplína, která vychází zejména z trestního práva procesního, a která vypracovává metody, postupy a prostředky k úspěšnému odhalování, vyšetřování a předcházení jednotlivých druhů trestných činů.

Metodika vyšetřování organizovaného zločinu je, pokud budeme vycházet z definice metodiky vyšetřování trestných činů a jejího vztahu ke kriminalistice, typovým modelem postupu kriminalisty v rámci jednotlivých etap odhalování, vyšetřování a předcházení organizovaného zločinu s ohledem na jednotlivá specifika organizovaného zločinu, resp. kriminality páchané zločineckými seskupeními. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, resp. organizovaného zločinu, je uspořádaným systémem znaků a poznatků o kriminalistických charakteristikách organizovaného zločinu, pravidlech jeho vzniku, typických kriminalistických stopách a jejich vyhledávání a zajišťování a o typických vyšetřovacích situacích. Níže v této kapitole budou popsány typické stop, typické vyšetřovací situace, podnět a předmět vyšetřování a dále specifika počátečních a následných úkonů, prostředky ve vyšetřování a dokazování organizovaného zločinu.

Kriminalita páchaná organizovanou zločineckou skupinou či jinými skupinami pachatelů je podstatně nebezpečnější, kvalifikovanější a konspirativnější, nežli běžná kriminalita, a proto její prověřování a vyšetřování vyžaduje zvláštní postupy, metody a prostředky. Organizovaný zločin je přizpůsobivý a jeho pachatelé jsou vynalézaví, proto je boj a potírání organizovaného zločinu obtížné zejména ve fázi odhalování a dokazování. Orgány

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří, ed. Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0, str. 60

činné v trestním řízení se v první fázi snaží poznat organizovaná seskupení, proniknout do nich a rozklíčovat jejich strukturu. Dále Policie ČR spolu se specializovanými útvary snaží odčerpávat výnosy z trestné činnosti.

Vyšetřovací orgány v rámci vyšetřování organizovaného zločinu svou činnost zaměřují na získávání informací o pachatelích a kriminálních skupinách, zkoumají a vyhodnocují způsob páchaní trestných činů. U skryté formy organizovaného zločinu (např.: korupce, subvenční podvody) provádí kontrolu za pomoci finančních orgánů. Kriminální policie přistoupila na poli vyšetřování organizované kriminality k ofenzivním prostředkům, konkrétně k použití tajného spolupracovníka, policejního agenta, který je inkorporován do kriminálního prostředí a vyhledává páchanou trestnou činnost, dále k získávání informací o páchané trestné činnosti slouží odposlechy a sledování osob a věcí.

Pachatelé organizované kriminality se rovněž vyznačují některými vlastnostmi, které pachatel běžného trestného činu nenese. Je mobilní, vybavený technickými prostředky, organizovaný, pohybuje se na mezinárodní úrovni a je dobře začleněn v obchodních společnostech, myšleno i v těch legálních.

Při vyšetřování a objasňování trestných činů páchaných kriminálními skupinami ve většině případů nedojde k odhalení celé sítě organizované skupiny. Kriminalistům se podaří odhalit pouze jednotlivý trestný čin a v lepším případě usvědčit jeho vykonavatele.

Policejní orgány potřebují získávat informace o organizované kriminalitě ještě v předprocesní fázi, aby mohly efektivně předcházet potenciálním rizikům trestné činnosti, odhalit ji a následně zlikvidovat. Tyto informace z kriminálního prostředí policejní orgány získávají pomocí systémů, které k tomu mají vybudované, tedy jednak z veřejně dostupných zdrojů (médií), dále z podnětů, které získávají svojí vlastní činností (odposlechy, sledování osob) nebo na základě trestních oznámení. Dalším zdrojem informací jsou orgány veřejné moci (celní správa, orgány veřejné správy, daňové úřady), které dávají policejním orgánům podněty o podezření ze spáchání trestné činnosti. Konečně policejní orgány získávají další cenné informace i ze skrytých pramenů (tajní agenti, informátoři). Technické prostředky, které mají příslušné policejní orgány možnost využívat, napomáhají k rychlému nalezení policejního zájmu (prochází evidenci obyvatel, registr motorových vozidel, evidenci cestovních pasů atd).

Organizovaný zločin nelze účinně eliminovat pouze tak, že policie bude stíhat pouze trestné činy, které budou zjištěny. K účinnému omezení organizovaného

zločinu je zapotřebí řádně proniknout do vnitřní struktury kriminální skupiny, vysledovat její vedení a celé pozadí skupiny ve smyslu právních poradců, politického pozadí, narušit logistiku, zjistit plánovanou trestnou činnost ještě před tím, než dojde k jejímu spáchání. K poznání struktury organizované skupiny může dojít za pomoci personálních odhalovacích a vyšetřovacích nástrojů, kterými jsou tajní agenti, skrytí policisté, spolupracující osoby, ochrana svědků, korunní svědek, nebo za pomoci technických odhalovacích a vyšetřovacích nástrojů, a to policejním pozorováním, dlouhodobým sledováním, rastrovým pátráním a technickými prostředky.⁹⁰

6.2.1 TYPICKÉ STOPY

Kriminalistické stopy organizovaného zločinu jsou závislé a rozlišují se podle druhu trestné činnosti, jejíž spáchání se organizovaná zločinecká skupina dopustí. Mezi typické stopy organizovaného zločinu patří *stopy materiální*. Druh materiální stopy pak záleží na povaze jednání pachatele. Pokud je objektem trestného činu tělesná integrita člověka, materiální stopy, které kriminalisté nacházejí, jsou na těle oběti a na místě, kde byla oběť nalezena či kde došlo ke spáchání trestného činu. V tomto případě půjde o stopy typické pro násilí, ublížení na zdraví či vraždu. V případě únosu osoby budeme hovořit o *stopách paměťových*, které kriminalisté objevují a zaznamenávají při výslechu dotyčné osoby. Materiální stopy jsou důsledně zachycovány fotografickou dokumentací, která se poté stává součástí vyšetřovacího spisu a slouží jako důkaz v dalším řízení. Dalším druhem kriminalistických stop typických pro organizovaný zločin jsou *trasologické stopy* po obuvi, po dopravním prostředku nebo po použití různých nástrojů, které se budou objevovat u organizovaných krádeží motorových vozidel. Hospodářská trestná činnost páchaná zločineckými organizacemi je z hlediska kriminalistických stop a jejich zachycení problematická. Zde budeme hledat materiální stopy ve formě například listinných důkazů či informace zachycené na technických nosičích v počítačích. V souvislosti s hospodářskou kriminalitou mají významnou roli i paměťové stopy, které ukazují proces přípravy a páchání trestné činnosti a její zastírání.⁹¹ V oblasti sexuálních trestných činů je typickou stopou *biologický*

⁹⁰ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 61-65

⁹¹ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 292-293

materiál, který je odebírán pro následné zkoumání DNA, a dále rovněž stopy ve vědomí, které jsou zachycovány při výslechu dotyčné osoby.⁹²

6.2.2 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE

Na počátku vyšetřování trestných činů spáchaných skupinou pachatelů, stejně jako při počátku vyšetřování jiných druhů trestných činů, mohou nastat dvě základní situace. Zaprvé počáteční informace obsahují již konkrétní údaje o osobách pachatelů. Ve druhém případě je znám pouze spáchaný skutek, jeho pachatelé ale nejsou známi. V této druhé situaci lze dále rozlišovat vyšetřovací situace, kdy všechny zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl trestný čin spáchán jediným pachatelem, nebo zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že trestný čin spáchali minimálně dva pachatelé, anebo není jasné, kolik pachatelů se na spáchání trestného činu podílelo.

Závěr o tom, že se spáchání trestného činu dopustil jeden pachatel, lze spolehlivě učinit ze svědecké výpovědi, když očitý svědek přímo viděl, že na místě činu je pouze jeden pachatel. Na druhou stranu je na tomto místě nutné brát na zřetel, že se mohlo jednat i o skupinový trestný čin, ale pachatelé či členové skupiny jednají odděleně.

Závěr o tom, že trestný čin spáchala *skupina pachatelů*, lze učinit ze situace, kdy je spáchaná trestná činnost natolik rozsáhlá, že nelze považovat za reálné, aby se jí dopustila pouze jedna osoba sama. Dalším vodítkem je povaha materiálních stop, ze kterých vyplývají identifikační znaky více než jedné osoby. Způsob spáchání trestného činu může rovněž napovědět o více než jednom pachateli, když například bylo vystřeleno z několika zbraní nebo rychlost spáchání trestného činu byla pro jednu osobu nereálná. Zachycené stopy mohou přímo odkazovat na modus operandi některé z organizovaných zločineckých skupin. Podle zjištění, zda ke spáchání trestného činu došlo jedním pachatelem či skupinou pachatelů, je třeba zvolit vhodné kriminalistické prostředky, aby mohl být trestný čin náležitě zjištěn, a objasněn či aby s ohledem na komplikovanost vyšetřování organizovaného zločinu takové šance byly maximalizovány.

Nevýhodnou počáteční vyšetřovací situací je stav, kdy nelze přesně určit počet pachatelů. Je zde nebezpečí toho, že bude vyšetřování nesprávně omezeno

⁹² CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 127

pouze na jednoho zjištěného pachatele a ostatní členové zločinecké skupiny uniknou postihu a taková skupina navíc zůstane nezjištěna.⁹³

V souladu s kriminalistickou praxí lze uvést další tři klasické modely počátečních vyšetřovacích situací.

Prvním z nich je situace, kdy *existenci či aktivitu zločinecké organizace vypátrají bezpečnostní nebo zpravodajské složky*. Zjištěním těchto složek je ale pouze informace o holé existenci zločinecké organizace. Nejsou známy žádné další bližší informace, druh trestné činnosti, kterou organizovaná zločinecká skupina páchá, její struktura, kdo skupinu vede. Teprve prostřednictvím činnosti operativně pátracích prostředků jsou postupně zjišťovány další indicie k rozkrývání kriminálního prostředí.

Druhý model typické vyšetřovací situace začíná ve chvíli, kdy *je již spáchán trestný čin organizovanou zločineckou skupinou*. V tuto chvíli mohou v počáteční fázi vyšetřování nastat dvě eventuální situace. První z nich je, když je známé, kdo spáchal trestný čin. Vyšetřování pak pokračuje klasickým způsobem, prokazuje se, že trestný čin spáchal skutečně domnělý pachatel, v jakém rozsahu jej spáchal, zda došlo ke způsobení škody, jaký byl motiv vedoucí ke spáchání trestného činu a dále naplnění všech znaků organizované zločinecké skupiny, aby se mohlo jednat o takový trestný čin. Komplikované je prokazování nadnárodní spolupráce organizovaných zločineckých skupin. Jako druhá varianta tohoto modelu vyšetřovací situace je, že byl spáchán trestný čin organizovanou zločineckou skupinou, ale není znám konkrétní pachatel či jeho pravá identita, protože vystupuje pod přezdívkou či nepravým jménem. V počáteční fázi je prověřování a vyšetřování trestného činu vedeno směrem zjištění pachatele, kdy souběžně probíhají i klasické vyšetřovací úkony, jako je zajištění stop na místě činu, zjišťování následků, vzniku škody. V této fázi se k vypátrání pachatele používají operativně pátrací prostředky, a to odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu, tajný agent, sbírají se informace od občanů spolupracujících s vyšetřovacími orgány. Veškerá činnost v této fázi je vedena s cílem odhalit pachatele.

Třetí typická vyšetřovací situace počíná chvílí, kdy dojde k *únosu rukojmího* a jsou ze strany únosce navrženy podmínky výkupného. Jedná se o situaci, ve které je znám pachatel, jsou známy podmínky spáchání trestného činu a jeho druh a požadavky únosce na výkupné. Primárním cílem vyšetřovacích

⁹³ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 163

orgánů je zamezit tomu, aby došlo k naplnění následků avizovaných pachatelem. Nejdůležitějším úkolem této fáze je vyjednávání s pachatelem.⁹⁴

Obecně náročnost vyšetřování organizovaného zločinu závisí na stupni solidarity a soudržnosti zločinecké skupiny. Od toho se odvíjí složitost vyšetřovací situace. Podle uvedeného kritéria lze rozlišovat vyšetřovací situaci, kdy se všichni *členové zločinecké skupiny chovají solidárně* a pak vyšetřovací situaci, *kdy jeden či více členů zločinecké skupiny narušují solidaritu*. V případě, že jsou členové organizované skupiny solidární k sobě navzájem, skupina je ucelená, je taková pozice pro vyšetřovatele nepříznivá. Pachatelé vypovídají shodně, mají předem domluvené výpovědi, popírají trestný čin a jsou v silném opozičním postoji vůči vyšetřovateli. Ten potom nemůže použít jejich výpovědi jako důkaz k usvědčení pachatelů a není ani vhodné a účelné, aby bylo přistupováno ke konfrontaci. Cíle vyšetřování je tedy nutné dosáhnout ostatními důkazy, které však mohou být nedostatečné. Vhodnou vyšetřovací taktikou v případě silně solidární a kompaktní zločinecké skupiny by měla být snaha narušit tuto solidaritu. Kriminalista volí postup, při kterém si vybere nejslabší článek skupiny pachatelů a pokusí se docílit změny jeho postoje a orientace. Takovým pachatelem je zpravidla ten, kdo má nejmenší podíl na spáchané trestné činnosti, kdo je dosud beztrestný či vykazuje psychické rysy jako je úzkostnost, submisivnost. Takový pachatel má nejspíše nejmenší motivaci ke křivé výpovědi. Lze vycházet z úvahy, že pokud jeden z pachatelů naruší domluvenou mlčenlivost o skutečnostech, poruší smlouvenou strategii výpovědí, ostatní členové organizované skupiny takové jednání budou chápat jako pomyslné zrušení příkazu mlčenlivosti. Naopak v tuto chvíli může nastat situace, že ostatní členové obratem začnou vypovídat pravdivě či se doznají, protože budou mít obavy z usvědčení s tím, že nepravdivé výpovědi či jejich nespolupráce již v tuto chvíli bude mít nepříznivý vliv na druh a výměru trestu. U organizovaných zločineckých skupin je navíc třeba si uvědomit, že uvnitř skupiny existuje dle míry její vyspělosti a propracovanosti hierarchie a že někteří členové vůbec nemusí mít žádnou znalost vnitřních vztahů a poměrů ve skupině či informace jimi poskytnuté budou méně relevantní, než informace získané od člena organizované zločinecké skupiny, který je hierarchicky zařazen do jejího vedení. Výpověď vůdčí osobnosti organizované zločinecké skupiny je téměř nereálné

⁹⁴ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 200-201

získat, protože si uvědomuje potenciální trestněprávní důsledky, které by ji postihly.⁹⁵

Další taktikou k potlačení skupinové solidarity pachatelů v rámci organizované skupiny je použití jejich vlastního, již existujícího interního konfliktu. Může jít například o konflikt mezi vůdcem a skupinou, mezi vůdcem a členem skupiny, který se uchází o post vůdce, mezi starými a novými členy, mezi členy, kteří usilují o vyšší pozici v rámci skupiny či o plnění lepších úkolů.

Po zahájení vyšetřování je možné, že mezi pachateli mohou vzniknout konflikty proto, že některý z členů zvolí taktiku obhajoby, kterou poškodí jiné členy skupiny, nebo nebude dodržovat smlouvenou formu výpovědi.

Kriminalista může legitimně použít již ověřené skutečnosti a okolnosti případu k umělému vytvoření konfliktu mezi členy organizované skupiny, a tak rozvrátit jejich solidaritu. Učiní tak například tehdy, když sdělí ostatním členům skupiny, že její jiný člen si přivlastnil většinou část kořisti či že některý z členů porušil mlčenlivost a vypovídal či se doznal. Není však přípustné, aby kriminalista vyvolal umělý konflikt ve zločinecké skupině sdělením nepravdivých či klamavých a zavádějících informací.

Je třeba poukázat na to, že narušení vztahů soudržnosti a solidarity uvnitř organizované skupiny je komplikovanější, čím více vyspělá zločinecká skupina je. V některých organizovaných zločineckých skupinách platí pravidlo, že za porušení omertá bude takový zrádce potrestán, což mu bude značně zabraňovat v jakémkoli porušení domluvených verzí výpovědi.⁹⁶

6.2.3 PODNĚTY K PROVĚŘOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ

V případě podnětů, které vedou k zahájení prověřování a vyšetřování trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, je třeba pro účely systematizace podnětů k vyšetřování nejprve rozdělit trestné činy na dvě skupiny, a to podle jejich skrytí vůči vnějšímu světu. První skupinou jsou takzvané zjevné trestné činy, u kterých spáchaný skutek a místo činu jsou očividné (krádeže, loupeže, teroristické útoky atd.). Podnětem k vyšetřování této skupiny trestných činů je *oznámení činu vyšetřovacímu orgánu*. Druhou skupinou trestných činů dle tohoto dělení jsou trestné činy skryté (hospodářská kriminalita, obchod s drogami atd.). U takových trestných činů bývá impulsem k vyšetřování *zjištění operativně*

⁹⁵ MUSIL, Jan. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 164

⁹⁶ MUSIL, Jan. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 164-165

*pátracích prostředků kriminální policie, podněty či oznámení jiných orgánů, institucí (finanční úřady, jiné útvary policejních orgánů atd.) nebo indicie, které vyšetřovací orgán získá při vyšetřování jiné trestné činnosti.*⁹⁷

Relevantními a typickými podněty vyšetřování konkrétně trestné činnosti páchané organizovanými zločineckými skupinami jsou informace, které mají vyšetřovací orgány zjištěny z vlastní činnosti. Na území České republiky se jedná o podněty zjištěné vyšetřovacími orgány Policie České republiky, která má k těmto účelům zřízeny zvláštní útvary, jako je Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, korupce či závažné hospodářské trestné činnosti.⁹⁸

Bez toho, aniž by policejní orgány, případně i ve spolupráci se zahraničními bezpečnostními sbory, zpravodajskými službami a dalšími subjekty, rozpracovaly organizovanou trestnou činnost, je podstatně snížena pravděpodobnost prokázání důvodného podezření ze spáchání trestného činu organizovanou zločineckou skupinou a jejího úspěšného vyšetření.⁹⁹

6.2.4 ZVLÁŠNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ

U trestné činnosti, která je páchána skupinou pachatelů, tedy jako skupinová trestná činnost, je oproti vyšetřování běžné trestné činnosti specifické, že předmět vyšetřování je v podstatě dvojitý. Jednak je vyšetřován podle náležité metodiky samotný spáchaný konkrétní trestný čin ve všech znacích jeho skutkové podstaty. Dále jsou předmětem vyšetřování i skutečnosti a naplnění znaků týkajících se skupinovosti. V druhém případě jsou prověřovány, vyšetřovány a dokazovány tyto skutečnosti: důvody vzniku organizované zločinecké skupiny, zda vznikla za účelem soustavného páchání trestné činnosti, struktura a samotná identifikace takové skupiny, členové organizované zločinecké skupiny, funkce, postavení a rozdělení úloh jednotlivých členů skupiny ve všech vývojových stádiích trestné činnosti, skutečnosti, zda členové vědí o kriminální povaze seskupení a o jejích činnostech, zda znají strukturu skupiny, zda existují vnější spolupracovníci se zločineckou organizací a konečně je důležité zjištění a prokázání úmyslu dosahovat zisků prostřednictvím soustavného páchání trestné činnosti (zjištění výše zisku, zajištění účtů, zjištění mezinárodního napojení organizované zločinecké skupiny na jiné zahraniční kriminální struktury, kriminální i nekriminální aktivity

⁹⁷ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 54-55

⁹⁸ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 201

⁹⁹ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 295

organizované zločinecké skupiny atd.).¹⁰⁰ Poznání těchto znaků není snadné. Záleží na vypělosti a typu organizované zločinecké skupiny, od čehož se odvíjí jejich stupeň konspirativnosti a znemožňování poznání uvedených znaků. Organizované zločinecké skupiny se běžně dopouštějí hromadných či pokračujících trestných činů a jednotlivé skutky mohou být nejdříve skryté. Vyšetřovatel by měl proto určit předmět vyšetřování co nejdříve, aby nedošlo k přehlédnutí a nepodchycení latentní trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou.¹⁰¹

6.3 POČÁTEČNÍ A NÁSLEDNÉ ÚKONY

V boji s organizovaným zločinem je potřeba nejprve ho rozpoznat, což se děje zjištěním jeho typických ukazatelů v souvislosti s vyšetřovanou trestnou činností. Hlavní ukazatelé k rozpoznání podstatných skutkových stavů organizovaného zločinu jsou následující. Prvním z nich je *příprava a plánování činu*, které zahrnují pečlivý plán, adaptaci na požadavky trhu a zajištění financování, vysoké investice. Dalším indikátorem organizovaného zločinu je *provedení činu*, které je precizní, kvalifikované, za použití finančně nákladných technologických prostředků, je zajištěna dělba úkolů a použití externích specialistů. Třetím indikátorem je *zhodnocení kořisti*. Organizované zločinecké skupiny se orientují na vysoký zisk a zpětný tok finančních prostředků vygenerovaných v rámci aktivit organizované zločinecké skupiny do legálního hospodářství. *Konspirativní chování*, zejména používání krycích či falešných jmen, zajišťování opatření proti sledování či používání zkratk a vlastních označení v mluveném i psaném textu je dalším z indikátorů organizovaného zločinu. Pachatelé se v souvislosti s páchaným druhem trestného činu mohou *spojovat*, a to jak na úrovni národní, tak i nadnárodní. Skupina pachatelů se vyznačuje *strukturou*, v rámci které jsou uvnitř skupiny vytvářeny hierarchicky uspořádané vztahy, vnitřní sankční systém a další. Členové kriminální skupiny mezi sebou *projevují solidaritu a spojují se* za účelem podpory člena na útěku, ve věcech obhajoby, nabídky kaucí, zastrasování účastníků či poškozených, kteří ze strachu většinou nevypovídají, dále pečují o příbuzné člena skupiny omezeného na svobodě, ať již z důvodů vazby či výkonu trestu odnětí svobody. Dalšími indikátory organizovaného zločinu je *korumpování, snaha po monopolizaci a veřejná činnost*. Výše uvedené jevy je třeba

¹⁰⁰ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 201-202

¹⁰¹ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 165-166

vnímat, uvědomovat si je jako ukazatele organizované kriminality a v rámci odhalování a vyšetřování trestné činnosti na ně reagovat.¹⁰²

Systém činností, které provádějí policejní orgány za účelem odhalování, prověřování a vyšetřování organizovaného zločinu lze systematizovat do jednotlivých fází. Nejprve vyšetřovací orgány zjišťují a sledují trestnou činnost organizovaných zločineckých skupin, jakož i jejich nekriminální vedlejší aktivity a o tomto si předávají informace i v rámci mezinárodní spolupráce bezpečnostních sborů. Dále analyzují zjištěné skutečnosti, identifikují zločinecké organizace. Následně se do struktur zločinecké organizace snaží přímo proniknout a zaznamenávají a dokumentují trestnou činnost zločinecké organizace za využití operativně pátracích prostředků a metod. Jakmile mají vyšetřovací orgány dostatek informací, materiálu a důkazů, vyhodnocují vhodnou chvíli na realizaci v součinnosti s policejními orgány, státním zastupitelstvím a případně i soudy, může docházet i k nutnosti provádění zajišťovacích úkonů. V této chvíli se začínají provádět počáteční vyšetřovací úkony a urychleně se získávají důkazy zachycené trestné činnosti a odhalení struktury organizované zločinecké skupiny.¹⁰³

6.3.1 ZVLÁŠNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONŮ

Počáteční úkony vyšetřování organizovaného zločinu jsou charakteristické pluralitou postupů, které jsou závislé na druhu trestné činnosti. Rozsah a postup práce vyšetřovacích orgánů v počáteční fázi je závislý na stadiu dokonání trestného činu, ve kterém se zahajuje trestní řízení. Vyšetřovací orgány v počáteční fázi vyšetřování provádí různorodé úkony. Cílem počátečních úkonů ve vyšetřování je získání důkazů k prokázání naplnění znaků skutkových podstat trestné činnosti a jejich procesní zachycení pro následné uplatnění v trestním řízení.

Typické úkony *ve stadiu přípravy trestného činu* směřují k odhalení a sledování činnosti zločineckého seskupení, sledování a rozbor jejich vedlejších aktivit, rozkrytí a analýzu hierarchie zločinecké skupiny, dále se může jednat i o úkony, kterými se vyšetřovací orgány budou snažit proniknout do zločinecké skupiny.

Ve stadiu pokusu či dokonání trestného činu jsou počáteční úkony podřízené následku trestného činu. V tomto stadiu trestného činu bude v rámci počátečních úkonů rozhodné, zda se bude jednat o trestný čin spáchaný organizovanou

¹⁰² NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3, str. 55-56

¹⁰³ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 203

zločineckou skupinou jako neskryté či skryté jednání. Mezi typické úkony vyšetřovacích orgánů v tomto stadiu patří ohledání místa činu, pořizování fotodokumentace, zajišťování stop, kontrola osob, automobilů, letišť, pátrání po „horké stopě“, zajišťování svědků.

Mezi typické počáteční vyšetřovací úkony organizovaného zločinu, jejichž použití lze najít povšechně u všech druhů organizovaného zločinu, jsou zajišťovací úkony, konkrétně zadržení osob organizované zločinecké skupiny, vydání nebo odnětí věcí důležitých pro trestní řízení, osobní a domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor, ohledání významných míst v souvislosti se spáchaným trestným činem, uzávěry a kontroly možností úniku pachatelů, provádění prvních informativních výsledků svědku a podezřelých zadržených osob.¹⁰⁴

Velmi významným počátečním úkonem na začátku vyšetřování je *pátrání po členech zločinecké organizace*. Pátrání může být vedeno proti konkrétně osobě, vyšetřovacím orgánům známé totožnosti nebo po organizované zločinecké skupině jako po celku. Totožnost a vzhled osoby je v takovém případě neznámý a je zjišťován rozsáhlými výslechy svědků, kteří pachatele většinou popisují nepřesně. Při pátrání se používají všechny možné dostupné sdělovací prostředky, v zahraničí jsou vylepovány letáky s vyobrazením pravděpodobné podoby osoby, po které je vyhlášeno pátrání.¹⁰⁵

6.3.2 ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVACÍCH VERZÍ A PLÁNOVÁNÍ VYŠETŘOVÁNÍ

Jak již bylo uváděno v úvodu šesté kapitoly, jednou z nejzásadnějších zvláštností ve vyšetřování organizovaného zločinu je skutečnost, že kromě plánování a vytyčování vyšetřovacích verzí k objasnění znaků konkrétního druhu trestného činu spáchaného organizovanou zločineckou skupinou, je třeba připravovat vyšetřovací verze i k naplnění znaků organizované zločinecké skupiny.

Prvním krokem je vytyčení vyšetřovacích verzí tak, aby vedly ke zjištění, zda byl trestný čin spáchaný organizovanou zločineckou skupinou, jiným druhem skupiny pachatelů či ve spolupachatelství. Pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že trestný čin byl spáchaný v rámci organizované zločinecké skupiny, je třeba v dalším plánování vyšetřování postupovat tak, aby vedlo k odhalení organizační struktury organizované zločinecké skupiny, funkcí jednotlivých jejích členů,

¹⁰⁴ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 202-203

¹⁰⁵ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 125-126

způsobu fungování skupiny a podílu jejím jednotlivým členům na páčání trestné činnosti.¹⁰⁶

Velmi důležitou roli u vyšetřování organizovaného zločinu hraje plánování vyšetřování. To musí být naplánováno velmi precizně, aby nedošlo k provedení úkonů pozdě či naopak brzo, což by v obou případech mohlo vést ke ztrátě usvědčujících důkazů. Velmi důležité je, aby hlavně první úkony byly velmi dobře připraveny a naplánovány a nemohlo tak nevhodným provedením dojít k varování pachatele. Nutné je proto posbírat co nejvíce podrobné a obsáhlé informace operativně pátracími prostředky. Zahájení vyšetřování skupinové trestné činnosti je nejúčinnější a nejpraktičtější provedením policejní razie, ke které se lze uchýlit v momentě, kdy budou shromážděné detailní ucelené informace. Příprava razie musí být utajená, aby pachatelé předem o zákroku nevěděli a nemohli se na něj připravit. Cílem razie je pachatele zadržet, nejlépe přímo při činu, zajistit listinné a věcné důkazy, provést osobní a domovní prohlídky a zabránit domluvě spolupachatelů a svědků. Je třeba počítat s tím, že někteří členové organizované skupiny mohou zůstat neodhaleni a na svobodě a v průběhu vyšetřování ovlivňovat svědky a snažit se vyšetřování mařit.¹⁰⁷

V průběhu vyšetřování organizovaného zločinu spolupracují vyšetřovací orgány i s orgány a subjekty spadajícími pod jiná ministerstva, jako jsou finanční úřady, spolupráce s lékaři, chemiky, soudními znalci, ale i s mezinárodními útvary, které se zaměřují na vyšetřování organizované kriminality, a mezinárodními bezpečnostními sbory. Mezinárodní spolupráce při vyšetřování organizovaného zločinu je klíčová k odhalení mezinárodního propojení jakožto jednoho ze základních znaků organizované zločinecké skupiny. Organizovaná kriminalita je standardně vyšetřována týmově, týmem kriminalistů.¹⁰⁸

6.3.3 ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH PROSTŘEDKŮ

V průběhu vyšetřování organizovaného zločinu je důležité plánovat jednak samotné vyšetřovací verze, ale dále je nutné věnovat pozornost i operativně pátracím prostředkům. Při využití operativně pátracích prostředků je třeba, aby kriminalisté počítali s možností, že pachatelé mohou použít zbraně, brali na zřetel informační systém organizované zločinecké skupiny, protože nemusí docházet

¹⁰⁶ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 203-204

¹⁰⁷ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 166-167

¹⁰⁸ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 204-205

k předávání informací mezi jednotlivými stupni organizace. Organizované zločinecké skupiny mohou proniknout do legálních struktur sdělovacích prostředků, policie, soudnictví, aby zamezily úniku informací. Kriminalisté musí při vyšetřování a použití operativně pátracích prostředků počítat i s ochrannými mechanismy zločinecké organizace, které mohou směřovat proti svědkům, k likvidaci kompromitujících materiálů a v souladu s tím jednat. Může být rovněž nutné, aby si vyšetřovací orgány vyžádaly pachatele z ciziny nebo vydaly pachatele do ciziny. Bez pečlivého naplánování použití operativně pátracích prostředků může dojít, stejně jako u chybného plánování vyšetřovacích verzí, ke ztrátě důkazů.¹⁰⁹

6.3.4 ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH ÚKONŮ

V etapě následných úkonů kriminalisté využívají dostupných důkazních prostředků v rozsahu, v jakém je trestní řád a trestní zákon připouští. Důkazní prostředky nejsou ničím výjimečné, jejich způsob provedení se řídí běžnými taktickými postupy. Cílem v této fázi odhalování organizovaného zločinu je sdělit pachateli obvinění pro trestný čin, pod který je subsumován spáchaný skutek, a zároveň sdělit obvinění pro jeho spáchání v rámci organizované skupiny a následně pachatele jako obviněného vyslechnout. Od výsledku obviněného u trestné činnosti páchané organizovanými skupinami nelze očekávat plnou pravdivost či obrat ve vyšetřování, protože obvinění pachatelé, jak již je popisováno výše, spíše nevypovídají pravdu s cílem zavedení kriminalistů na falešnou stopu. Vyslýchaný obviněný na druhou stranu nemusí zjišťované informace znát. Samotnou trestnou činnost v rámci organizované zločinecké skupiny většinou páchají osoby, které jsou v rámci skupiny hierarchicky začleněny do nižších pater pomyslného žebříčku. V důsledku toho nemusí znát strukturu organizované zločinecké skupiny ani její vedení.¹¹⁰

6.3.4.1 VÝSLECH OBVINĚNÉHO A SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ

Zvláštní postupy vyšetřovacích orgánů v rámci vyšetřování organizovaného zločinu lze najít, a vzhledem ke komplikovanosti jeho odhalování a vyšetřování očekávat, u *vyslýchání obviněných*. Výsledky obviněných při vyšetřování organizovaného zločinu probíhají typicky v tzv. konfliktní výsledkové situaci. Obviněných bývá více, a je tak třeba zamezit jejich kontaktu. Obvinění jsou

¹⁰⁹ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 299

¹¹⁰ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 300

zpravidla předem domluveni na výpovědích, které mají pečlivě připravené, mají připravené alibi a také závazek mlčenlivosti vůči organizované zločinecké skupině. Většinou připustí maximálně to, při čem byli přímo přistiženi. Kriminalisté proto musí taktiku výslechů obezřetně promyslet, určit vhodné pořadí výslechů jednotlivých obviněných. Využívají taktiku reflexních úvah jednotlivých obviněných, jejímž výsledkem je, že obviněný neví, zda některý z již vyslechnutých obviněných nevypověděl pravdu. Výsledek výslechu poté použijí jako taktickou informaci v rámci výslechu dalšího obviněného. Dalším typem výslechové situace je problémová výslechová situace, kdy jsou vyslýcháni pachatelé, kteří jsou v rámci organizované zločinecké skupiny na nejnižších místech a nejsou jim známy téměř žádné informace o skupině, její struktuře a činnosti. Předložení usvědčujícího důkazu obviněnému může být dalším nástrojem kriminalisty, který by mohl vést k dosažení získání pravdivé informace. Může nastat situace, že obviněný bude s vyšetřovacím orgánem spolupracovat a vypoví o všem, co je mu o trestné činnosti a organizované zločinecké skupině známo.

Nejtěžším úkolem kriminalisty je nakonec zjistit rozpory ve výpovědích jednotlivých obviněných a v dalším kole výslechů je využít. Výslech obviněných je velmi komplikovaným úkonem, ale v rámci vyšetřování organizovaného zločinu tento úkon jako jediný je způsobilý alespoň částečně pomoci vyšetřovacím orgánům odhalit strukturu organizované zločinecké skupiny. Velmi často se v průběhu výslechů obviněných objevuje vzájemné předávání odpovědnosti za spáchaný čin. Málokdy se stane, že naopak obviněný bere vinu na sebe za jiného obviněného za skutek, jehož spáchání se sám nedopustil.¹¹¹

Obviněný může být za spolupracujícího označen za kumulativního splnění tří podmínek. První z nich je oznámení státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a současně se zaváže podat v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o uvedených skutečnostech. Dále se svobodně, vážně a určitě dozná k činu, pro který je stíhán a konečně prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný. Za podmínek stanovených v § 178 a odst. 2 t.ř. může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání. Státní zástupce je povinen obviněného vyslechnout stran

¹¹¹ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 167

obsahu jeho oznámení, zda si je vědom svého postupu, poučit ho o významu a právech spolupracujícího obviněného a rovněž o následcích porušení závazků, ke kterým se jako spolupracující obviněný zavázal. Dále musí státní zástupce poučit spolupracujícího obviněného, že v případě, že trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních obviněných za zločin, je povinen i nadále setrvat na svém doznání a dodržet závazky vyplývající ze statutu spolupracujícího obviněného, neboť jejich porušení může mít za následek obnovu řízení v jeho neprospěch.

6.3.4.2 VÝSLECH SVĚDKA, OCHRANA SVĚDKA

Výslech svědka je v trestním řízení základním a často nejdůležitějším a stěžejním důkazním prostředkem pro rozhodování o vině a trestu. Účelem výslechu svědků by mělo být zachycení informací o charakteru, struktuře a činnosti organizované zločinecké skupiny. Svědecká výpověď ale rovněž nemůže být považována za plně relevantní, neboť svědek může být osobou se zájmem na výsledku trestné činnosti, či dokonce spolupachatelem. Může nastat situace, že svědci budou mít obavy vypovídat o skutečnostech, které jsou jim známy, a to z důvodu strachu z pomsty pachatelů trestné činnosti. Vyšetřovací orgány by se měly vyrovnat s takovou situací použitím nástrojů, které k tomu mají k dispozici, jako je vzetí obviněných do vazby či poskytnutí ochrany svědkovi.¹¹² Výslech svědků v průběhu vyšetřování organizovaného zločinu vykazuje zvláštnost zejména v motivaci svědka vypovídat lživě. Svědkové u výslechů mají důvod nevypovídat pravdu kvůli obavě o svoji bezpečnost, kvůli zastření své participace na trestném činu spáchaném organizovanou zločineckou skupinou nebo z jiných důvodů nechtějí, aby došlo k rozkrytí struktury zločinecké organizace. Proto je důležité, aby pravdivost svědeckých výpovědí byla důkladně prověřována.¹¹³

Trestní řád pamatuje na *ochranu svědků*, která jim je poskytována jednak prostřednictvím institutu *utajeného svědka* a dále pomocí zvláštního způsobu ochrany svědka podle *zákona o ochraně svědka*.

Institut utajeného svědka je zakotven v § 55 odst. 2 t.ř.. V případě, že svědku nebo osobě jemu blízké hrozí v souvislosti s podáním svědeckví újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv, a pokud nelze ochranu svědka zajistit jinak, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti a

¹¹² MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 168

¹¹³ PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0, str. 205-206

podoby svědka. To znamená, že jméno a příjmení svědka se do protokolů nebudou zapisovat, mohou je znát jen orgány činné v trestním řízení, nebudou se zakládat do spisu tak, aby se s nimi nemohl nikdo seznámit. Svědek má právo požádat o utajení své osoby a podepsat protokol smyšleným jménem. Jakmile pomínou důvody pro utajení podoby svědka, oddělené vedení osobních údajů svědka se připojí k trestnímu spisu, zruší se jejich stupeň utajení a už nadále nebudou tajné.

Zákon o ochraně svědka poskytuje zvláštní způsob ochrany svědků a jim blízkých osob. Tento zákon upravuje zvláštní ochranu a pomoc jako soubor opatření, která zahrnují osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně její domácnosti, pomoc chráněné osobě se začleněním do nového sociálního prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby a prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie ČR a Vězeňská služba ČR. Zvláštní pomoc a ochrana je poskytnuta pouze pokud ohrožená osoba bude souhlasit se způsobem a podmínkami zvláštní ochrany a na návrh policie, soudce nebo státního zástupce ministr vnitra schválí, aby zvláštní ochrana a pomoc byla ohrožené osobě poskytována. Pokud hrozí ohrožené osobě nebezpečí bezprostředně, policie se souhlasem policejního prezidenta nebo v případě, že ohrožená osoba je omezena na osobní svobodě se souhlasem generálního ředitele Vězeňské služby ČR poskytne zvláštní ochranu a pomoc ještě před tím, než ministr vnitra návrh schválí. Chráněná osoba je povinna dodržovat podmínky poskytování zvláštní ochrany a pomoci a řídit se pokyny příslušníků policie.¹¹⁴

6.4 PROSTŘEDKY VE VYŠETŘOVÁNÍ A DOKAZOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

V předcházejících kapitolách byly rozebrány základní znaky, definice, formy a specifika vyšetřování organizovaného zločinu. V této podkapitole se budu zabývat dokazováním organizovaného zločinu a zvláštními prostředky a metodami, které kriminalisté využívají při vyšetřování a které následně slouží i jako důkazy. Vyjma charakteristických znaků organizovaného zločinu je důležité pro jeho dokazování zaznamenat také motiv organizovaného zločinu. Motivem většinou bývají cíle politické či ideologické.

Na počátku odhalování trestné činnosti je nutné rozpoznat, jestli se jedná o trestnou činnost spáchanou organizovanou zločineckou skupinou. To lze poznat

¹¹⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 617-640

pomocí indikátorů, což jsou poznatky, které ze způsobu spáchání trestného činu nebo motivů páchaní daného druhu trestné činnosti naznačují, zda se jedná o trestný čin spáchaný zločineckou organizací. Mezi takové indikátory lze zařadit konspirativnost pachatelů a jimi použitých prostředků, přípravná fáze a způsob spáchání trestného činu vypovídají o jeho dlouhodobé a pečlivé přípravě, pachatelé zvolili pečlivě prostředky a postupy při páchaní trestné činnosti, rychlost a razance provedení činu, shoda v modu operandi charakteristického pro konkrétní zločineckou organizaci, přesuny vysokých finančních částek mezi bankovními účty podezřelých, možnost přítomnosti specialistů v oboru, může být patrný zahraniční prvek, před spácháním pachatelé provedli řadu dalších činností, které byly vykonány v rámci dělby práce ve zločinecké organizaci, je dosaženo vysokého zisku, který poté pachatelé přesouvají, pachatelé zavádí opatření proti svému sledování, mění si telefonní čísla, pachatelé mohou být pouze vykonavateli činu, nikoli organizátory. Dalšími indikátory nasvědčujícími tomu, že trestná činnost byla spáchána v rámci zločinecké organizace, je útěk pachatelů bezprostředně po spáchání trestného činu do ciziny, obtížné nalézání svědků, vydírání svědků a dalších osob, jejichž výpovědi by mohly mít usvědčující důsledky pro pachatele, vysoké kauce za obviněné ve vazbě, zabezpečení rodin ostatními členy organizované skupiny za využití kapitálu zločinecké organizace.¹¹⁵

Odhalování, prověřování, vyšetřování a dokazování organizovaného zločinu je prováděno za použití běžných metod a postupů, dále existují specifické prostředky a metody. Mezi využívané důkazní prostředky pro odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu patří *výslech obviněného, výslech svědka, rekonice, znalecké dokazování, domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků, dále procesní úkony spojené s dožádáním zahraničních orgánů či pomoc v zahraničí*. Výslech obviněného a výslech svědka rozpracovává předcházející podkapitola. Níže se budu zabývat pouze specifickými prostředky a metodami, rozbor běžných vyšetřovacích metod a důkazních prostředků nepovažuji pro tuto práci za klíčový.¹¹⁶

¹¹⁵ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 133-134

¹¹⁶ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 144-145

¹¹⁶ MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 136

6.4.1 SPECIFICKÉ PROSTŘEDKY A METODY DOKAZOVÁNÍ

Nejdůležitější je pro odhalování, prověřování a vyšetřování organizovaného zločinu získat relevantní informace. Ty kriminalisté mohou získat dvěma způsoby. Prvním jsou *veřejně přístupné zdroje* jako televize, rozhlas, periodika, obrazové a zvukové záznamy, které jsou šířeny na internetu jeho uživateli, veřejné databáze, obchodní rejstříky, databáze kapitálového trhu, datové nosiče jako CD, DVD. Zadruhé jsou informace vyšetřovacími orgány získávány z *neveřejných zdrojů* za využití právních nástrojů k tomu určených.¹¹⁷

Specifickými prostředky ve vyšetřování a dokazování organizovaného zločinu jsou *operativně pátrací prostředky (předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta), podpůrné operativně pátrací prostředky a ostatní prostředky (odposlech a záznam telekomunikačního provozu, zadržení, otevření zásilek a jejich záměna a sledování, domovní a osobní prohlídka, prohlídka a vstup do jiných prostor a pozemků a zajištění peněžních prostředků)*. Specifickými metodami jsou *operativní pozorování, operativní ohledání, operativní experiment, operativní modelování, operativní pronikání a vytěžování*.¹¹⁸

6.4.1.1 OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY

Rychlost a efektivita vyšetřování organizovaného zločinu záleží na kvalitě a efektivitě provádění operativně pátracího šetření. Cílem operativně pátracího šetření je získávat informace přímo z prostřední organizované zločinecké skupiny. Takto získané informace se vyznačují vyšší mírou relevantnosti a pomáhají vyšetřovatelům rozkrýt strukturu zločinecké organizace, identifikovat její jednotlivé členy, legální i nelegální činnosti, spáchané nebo připravované trestné činnosti.

Operativně pátrací prostředky se od klasických vyšetřovacích prostředků liší. Významným rozdílem je, že jejich použitím dochází k intenzivnímu zásahu do ústavně zaručených základních lidských práv a svobod. Z tohoto důvodu je možné operativně pátrací prostředky využít pouze na základě zákona, tedy na základě zákonných právních aktů a s rozhodnutím příslušného soudce. Používání operativně pátracích prostředků se tají před veřejností. Jejich aplikace se tají i před

¹¹⁷ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 144

¹¹⁸ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 144-145

samotnými pachateli trestné činnosti. Kdyby tomu tak nebylo, jejich využití by ztratilo účinek. V neposlední řadě by v případě, že by jejich využití nebylo tajné, byla ohrožena bezpečnost, zdraví či život vyšetřovatelů, kteří daný operativně pátrací prostředek vůči pachateli aplikují. Použití operativně pátracích prostředků podléhá kontrole, a to jak v jejich průběhu, tak po skončení jejich užívání.¹¹⁹

Operativně pátrací prostředky byly novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. zakotveny do trestního řádu ze zákona o policii, kde byly upraveny původně. Důvodem této změny je zajištění použitelnosti výsledků operativně pátrací činnosti pro další trestní řízení. Operativně pátrací činnost je vykonávána za účelem zabránění trestným činům, jejich odhalení a objasnění jejich pachatele, dále za účelem pátrání po osobách a věcech a konečně i za účelem prevence občanů.¹²⁰

Operativně pátrací prostředky může v řízení o úmyslném trestném činu využívat pouze pověřený policejní orgán, který může k tomuto pověřit příslušný ministr, policejní prezident a dále ředitel GIBS, BIS, ÚZSI nebo Vojenského zpravodajství.

Operativně pátrací prostředky může pověřený policejní orgán využívat na základě zákona a pouze v souladu se zákonem a pouze v případě, že je dostatečně odůvodněno podezření ze spáchání úmyslného trestného činu. Činnost policejního orgánu při využívání operativně pátracích prostředků spočívá v dokumentování jednání pachatelů, pověřené policejní orgány nesmí jakkoli trestnou činnost provokovat či burcovat k jejímu spáchání. Používání operativně pátracích prostředků nesmí být využíváno k ničemu jinému, než je získávání skutečností důležitých pro trestní řízení, které vedou k odhalování trestných činů, jejich pachatelů a předcházení trestným činům.

Operativně pátrací prostředky je možné využívat před zahájením trestního stíhání v rámci prověřování spáchání trestné činnosti, ale i po zahájení trestního stíhání. Úkony spojené s využíváním operativně pátracích prostředků mohou být neodkladnými a neopakovatelnými dle § 158 odst. 3 t.ř., a tedy je možné je využít ještě před sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

Použití operativně pátracích prostředků má subsidiární povahu, když je lze použít pouze v případě, že nelze účelu dosáhnout jinak či lze, ale podstatně

¹¹⁹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 134-136

¹²⁰ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 1983-1994

ztíženým způsobem. Při povolování použití operativně pátracích prostředků je zkoumáno důvodné podezření ze spáchání úmyslného trestného činu a dále i to, zda nelze prověřovat a dokazovat trestný čin použitím jiných prostředků, jako je zajištění věci, výslech svědka či výslech obviněného.

Dalším omezením při použití operativně pátracích prostředků je nutné omezit práva a svobody jen v nezbytně nutné míře, s nejmenší intenzitou zásahu do práv a svobod.

Prostřednictvím operativně pátracích prostředků policejní orgány získávají obrazové, zvukové a jiné záznamy, které lze posléze použít jako důkaz v trestním řízení. Zvukovými záznamy jsou záznamy zachycené z prostorových odposlechnů či diktafonu a zaznamenávají zvukovou komunikaci osob na konkrétním místě. Obrazové záznamy jsou záznamy, které dokumentují určitou osobu či věc na konkrétním místě, a to prostřednictvím skrytých videokamer či jiných technických zařízení. Jiné záznamy jsou záznamy získávané z počítačů, počítačových sítí elektronické pošty, elektronické komunikace a podobně.¹²¹

Operativně pátrací prostředky jsou vyjmenovány v § 158b t.ř. a jedná se o *předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta*. Tento výčet je taxativní.

6.4.1.1.1 PŘEDSTÍRANÝ PŘEVOD

Předstíraným převodem je dle § 158c t.ř. *předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení nebo jejíž držení je nepřípustné nebo která pochází z trestného činu anebo která je určena ke spáchání trestného činu*.

V případě předstírání právního úkonu spočívajícího v převodu předmětu plnění či převodu věci nezáleží na druhu a typu smlouvy a ani na tom, jakým právním předpisem by se předstíraná smlouva řídila. V rámci tohoto úkonu dochází k zásahu do zásady právní jistoty. Aby byl učiněný právní úkon platný, musí být učiněn vážně, svobodně, určitě a srozumitelně. V opačném případě, a tedy i v případě předstíraného převodu, je úkon absolutně neplatný *ex tunc*. V rámci předstíraného převodu je veřejný zájem na odhalení úmyslného trestného činu, který s tímto převodem bezprostředně souvisí, a proto se jedná o dovolený zásah *ex lege*.

¹²¹ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 1983-1994

Předmětem převodu mohou být věci, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení. Jedná se o omamné a psychotropní látky, jedy a prekursory, radioaktivní materiál, zbraně a střelivo, výbušniny a vojenský materiál.

Věci, jejichž držení je nepřípustné, nesmí být předmětem vlastnických vztahů. Jedná se opět o zakázané zbraně a střelivo či zakázaný vojenský materiál.

Věci, které pocházejí z trestného činu, jsou věci, které si pachatel trestným činem přisvojil, získal, vyrobil. V tomto případě není nutná absolutní jistota o původu věci v trestné činnosti, pro použití prostředku předstíraného převodu postačí určitý stupeň předpokladu v závislosti na fázi trestního řízení.

Věcmi určenými ke spáchání trestného činu jsou věci opatřeny za tímto účelem, věci již užité ke spáchání trestného činu nebo věci připravené k páčání dalších trestných činů.

Předstíraný převod může policejní orgán provést s povolení, ale i bez něj. Povolení k předstíranému převodu vydává státní zástupce ve formě opatření, vůči kterému není přípustný žádný opravný prostředek. Státní zástupce před vydáním povolení zkoumá veškeré informace ze spisového materiálu a může policejnímu orgánu adresovat doplňující dotazy tak, aby získal dostatečnou znalost skutkového stavu, na základě které přistoupí k vydání povolení.

Bez povolení může policejní orgán provést předstíraný převod, jen pokud věc nesnese odkladu (v mezidobí by došlo k pomnutí skutečností) s tím, že musí o povolení i tak bez zbytečného odkladu státního zástupce požádat. Státní zástupce věc přezkoumá, a pokud shledá za důvodné, rozhodne dodatečném vydání povolení. Pro vydání dodatečného povolení musí být kumulativně splněny podmínky pro vydání povolení k provedení předstíraného převodu a dále podmínky pro provedení předstíraného převodu i bez povolení. V případě, že do 48 hodin policejní orgán povolení neobdrží, musí okamžitě ukončit provádění předstíraného převodu a získané informace nesmí použít.

O předstíraném převodu policejní orgán sepisuje záznam, který obsahuje údaje o osobách a o předmětu předstíraného převodu a doručuje se do 48 hodin státnímu zástupci. Záznam slouží státnímu zástupci pro informaci a kontrolu souladu provedeného předstíraného převodu se zákonem. Pokud shledá nedostatky, upozorní na ně příslušného nadřízeného policejního orgánu. Předstíraný převod se tedy nedokazuje sepsaným záznamem, ale důkazními prostředky, jako jsou

zvukové a obrazové záznamy doplněné protokolem, případně, pokud absentují, výslechem osob, které předstíraný převod prováděly.¹²²

6.4.1.1.2 SLEDOVÁNÍ OSOB A VĚCÍ

Ust. § 158d t.ř. definuje sledování osob a věcí jako získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Sledování osob a věcí je opět svěřeno pouze pověřeným policejním orgánům.

Zákon rozeznává tři druhy sledování osob a věcí. Prvním je obecné sledování podle § 158d odst. 1 t.ř., o kterém nejsou prováděny záznamy a ani nejde o případy dle § 158d odst. 3 t.ř.. Druhým typem je sledování podle § 158d odst. 2 t.ř., při kterém jsou pořizovány obrazové, zvukové či jiné záznamy o průběhu úkonu. Posledním typem sledování osob je dle § 158d odst. 3 t.ř. taková forma sledování, která zasahuje do základních lidských práv a svobod, protože narušuje nedotknutelnost obydlí, listovního tajemství či nedotknutelnost jiných prostor.

K obecnému sledování dle § 158d odst. 1 t.ř., kdy nejsou pořizovány žádné záznamy a nedochází k narušení ústavně garantovaných lidských práv, policejní orgán nepotřebuje žádné povolení. Ke sledování podle § 158d odst. 2 dochází na základě povolení od státního zástupce, sledování dle § 158d odst. 3 t.ř. můžou policejní orgány provést pouze s povolením soudce. Sledování podle § 158d odst. 2 t.ř. může policejní orgán provést i bez povolení státního zástupce v případě, že věc nesnese odkladu. Bez zbytečného odkladu musí požádat státního zástupce o vydání dodatečného povolení, a pokud jej do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, záznam zničit a informace, které se v souvislosti s tím dozvěděl, nesmí použít. Státní zástupce vydává dodatečné povolení jen pokud jsou splněny podmínky pro provedení sledování bez povolení a dále kumulativně s tím splněny podmínky k vydání dodatečného povolení v průběhu sledování osob a věcí. Zahájení sledování dle § 158d odst. 3 t.ř. není přípustné bez předchozího povolení soudce. Zpravidla o vydání povolení soudce žádá státní zástupce na žádost policejního orgánu, a to z důvodu zachování přehledu a kontroly státního zastupitelství nad činností policejního orgánu, soudce však přijme žádost jemu adresovanou i přímo od policejního orgánu. Písemné povolení státního zástupce a soudce má formu opatření a musí stanovit dobu, po kterou bude sledování

¹²² Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 1994-2001

prováděno. Tato doba nesmí být delší než šest měsíců, může být ale na základě nové žádosti opakovaně prodlužována, vždy ale nejdéle na šest měsíců.

K záznamům pořízeným sledováním osob a věcí policejní orgán sepíše protokol, aby se daly zjištěné skutečnosti použít jako důkaz v trestním řízení. Protokol lze sepsat tak, aby nebyla vyražena totožnost pověřených policistů, kteří sledování prováděli. Pokud sledování osob a věcí nebyly zjištěny žádné skutečnosti důležité pro trestní řízení, je pověřený policejní orgán povinen takové záznamy zničit a o jejich zničení sepsat protokol.

Policejní orgán při sledování osob a věcí může požadovat od poskytovatelů telekomunikačních služeb či pošty součinnost, když vlivem sledování vzejde nutnost zjistit údaje k zadržení či sledování zásilky nebo vyžádat údaje k zahájení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pro realizaci součinnosti vydává pokyny policejní orgán pověřený sledováním osob a věcí samostatně. Subjekty, které podle pokynů pověřeného policejního orgánu mají poskytovat součinnost, se nemohou dovolávat povinnosti mlčenlivosti.¹²³

6.4.1.1.3 POUŽITÍ AGENTA

Posledním operativně pátracím prostředkem je použití agenta dle § 158e t.ř. Pokud je vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny a další trestné činy uvedené v § 158e odst. 1 t.ř., je policejní orgán, pokud jím je Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, oprávněn použít agenta. Z toho vyplývá, že agentem může být pouze příslušník PČR nebo GIBS.

Agent plní úkoly, které mu zadává řídicí policejní orgán a vystupuje se zastřením účelu své činnosti, když cíleně uvádí informace ohledně své příslušnosti k PČR, výdělečné činnosti a osobního života v rozporu se skutečností. K zastírání své osobní totožnosti je mu *vytvářena legenda* o jeho životě, *prováděny hospodářské činnosti*, k jejichž provedení je třeba povolení i registrace, a je *popírána jeho příslušnost k PČR*. K vytvoření legendy je zpravidla tvořena i nová věrohodná osobní totožnost agenta, jejíž údaje se zavádí do informačních systémů. Agent může vystupovat jako podnikatel. Pro zajištění věrohodnosti agenta je popírána jeho příslušnost k PČR či GIBS, nenosí stejnokroj, nevztahují se na něj povinnosti policisty.

¹²³ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 2001-2012

Policista, který plní úkoly jako policejní agent, je beztrestný, pokud se dopouští činů jinak trestných s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy organizované zločinecké skupiny, ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Agent je ale trestně odpovědný, pokud organizovanou zločineckou skupinu založí nebo zosnuje. Rovněž se na činnost policejního agenta vztahují okolnosti vylučující protiprávnost.

Použití policejního agenta schvaluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství místně příslušný vrchní soud podle příslušnosti státního zastupitelství. Povolení k použití agenta je formou opatření a obsahuje účel použití agenta, který je vymezen charakterem trestné činnosti a záměrem použití agenta, dobu, po kterou bude agent použit a údaje identifikující agenta. Vrchní státní zástupce může požádat o opakované povolení použití agenta, které je možné, nicméně jeho žádost musí obsahovat hodnocení dosavadního působení agenta. Agent nepotřebuje další povolení ke sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 t.ř. ani k provedení předstíraného převodu. Pouze ke sledování osob dle § 158d odst. 3 t.ř. agent povolení potřebuje. Obecně je ale zájem, aby o používání agenta a jeho osobě vědělo co nejméně lidí z důvodu zachování jeho maximální bezpečnosti. Policejní agent je povinen volit ke splnění úkolů takové prostředky, kterými nebude více než nezbytně nutnou mírou zasahovat do práv jiným osobám a zároveň takové prostředky budou způsobilé dosáhnout kýženého cíle. Tímto je jeho činnost omezena. Agent nesmí způsobovat újmu na právech jiným osobám než těm, u kterých je důvodné podezření, že páchají trestnou činností uvedenou v § 158e odst. 1 t.ř.

Vrchní státní zástupce musí minimálně každé tři měsíce posuzovat činnost agenta, a pokud pominou důvody jeho použití, bezodkladně policejnímu orgánu dát pokyn k ukončení jeho používání.

Policejní orgán je po ukončení činnosti agenta povinen dát státnímu zástupci záznam o výsledku činnosti agenta, který neslouží k dokazování v trestním řízení. Skutečnosti zjištěné činností agenta se dokazují běžnými důkazními prostředky. Policejní agent může bez písemného povolení státního zástupce a soudce pořizovat obrazové a zvukové záznamy, uskutečnit předstíraný převod. Výslech agenta jako svědka by měl být ojedinělý, vyloučit ho ale nelze vzhledem ke snaze usvědčit

pachatele zvlášť závažné kriminality. Není přípustné, aby za policejního agenta vypovídal náhradní svědek.¹²⁴

6.4.1.2 PODPŮRNÉ OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY

Vyšetřovatelé při operativně pátrací činnosti využívají pokročilou techniku a dále podpůrné operativně pátrací prostředky, které do právního řádu zakotvuje zákon o policii, který v § 72 uvádí *informátora, krycí prostředky, zabezpečovací techniku a zvláštní finanční prostředky*.¹²⁵ Podpůrné operativně pátrací prostředky se využívají ve stadiu předcházení trestné činnosti, pro získávání poznatků o trestné činnosti či při výkonu působnosti orgánů celní správy. Podpůrné operativně pátrací prostředky využívají i orgány vězeňské služby v objektech vězeňské služby při předcházení trestné činnosti.¹²⁶

Rozdíl mezi operativně pátracími prostředky a podpůrnými operativně pátracími prostředky je v tom, že účelem operativně pátracích prostředků je zajistit důkazy pro trestní řízení, kdežto podpůrné operativně pátrací prostředky podporují a umožňují využití operativně pátracích prostředků.¹²⁷

Informátor (§ 73 t.ř.), jako první z podpůrných operativně pátracích prostředků, je fyzická osoba, která poskytuje policii informace. Může jím být jakákoli fyzická osoba z libovolného prostředí. Informátor je zároveň osoba, která se sama pohybuje v kriminálním prostředí, v určitém společenství lidí, a dokáže poskytnout policii informace. Na rozdíl od policejního agenta informátor do inkriminovaného prostředí není uměle vyslán, ale je již začleněný. Policejní orgány mohou informátorovi poskytovat finanční prostředky za jeho činnost, což může být jedna z motivací k poskytování informací. Pro policejní orgány jsou takové osoby cenné a vyhledávají je, protože mohou být schopny významně napomoci s odhalováním trestné činnosti. Nelze informace poskytnuté informátorem považovat bez dalšího za pravdivé a úplné, nicméně mohou policii přivést na stopu a pomoci zvolit vyšetřovací taktiku.¹²⁸

¹²⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 2012-2029

¹²⁵ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 142-143

¹²⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s., str. 1983-1994

¹²⁷ Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 483 s., str. 306-307

¹²⁸ Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 483 s., str. 307-309

Krycí prostředky (§ 74 t.ř.) je institut, který zahrnuje konspirativní prostředky dle zákona o policii z roku 1991 a krycí doklady (§ 76 t.ř.). Ze znění zákona se krycím prostředkem rozumí „...*věc včetně krycího dokladu, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyjádření její činnosti nebo k zastírání činnosti policie.*“ Smyslem krycích prostředků je pomoci skrytí totožnosti osoby, vyjádření činnosti osoby nebo zastření činnosti policie.¹²⁹

Ust. § 76 t.ř. zakotvuje *zabezpečovací techniku* jako další podpůrný operativně pátrací prostředek. Jedná se o techniku, kterou policejní orgány používají za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Zabezpečovací technika je institut používaný v rámci předcházení trestné činnosti při získávání poznatků o trestné činnosti. Touto zabezpečovací technikou mohou být nástrahové systémy, signalizační systémy či systémy ke střežení objektů.

Zvláštní finanční prostředky (§ 77 t.ř.) jsou používány k úhradě některých výdajů v souvislosti se získáváním poznatků o trestné činnosti. Jsou pro tyto účely speciálně vyčleněné. Policisté jsou povinni s těmito prostředky v souladu s § 77 odst. 2 t.ř. nakládat hospodárně a v souladu s jejich účelem. Zajištění dodržování pravidel nakládání s finančními prostředky stanovuje nařízení ministerstva vnitra č. 38/2012, o nakládání se zvláštními finančními prostředky, ve znění nařízení č. 29/2013.¹³⁰

6.4.1.3 OSTATNÍ PROSTŘEDKY

Trestní řád dále stanovuje další prostředky pro účinný boj s organizovaným zločinem. Jde zejména o instituty *zadržení otevření zásilky a její záměna* či *sledování, odposlech a záznam telekomunikačního provozu a osobní a domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků*.

Zadržení zásilky (§ 86 t.ř.), otevření zásilky (§ 87 t.ř.), záměna zásilky (§ 87a t.ř.) a sledování zásilky (§ 87b t.ř.) představují zásah do ústavně zaručeného práva listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv ukotveného v čl. 13 LZPS. V rámci vyšetřování organizovaného zločinu je významná *záměna zásilek*. K využití tohoto institutu dochází na základě příkazu předsedy senátu a nebo v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby byl obsah zásilky zaměněn za jiný a tato zaměněná zásilka byla předána dále k přepravě.

¹²⁹ Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 483 s., str. 309-310

¹³⁰ Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 483 s., str. 313-314

Tento prostředek se využívá zejména za účelem zjištění osob a jejich provázání, které se podílejí na nakládání se zásilkou obsahující omamné, psychotropní látky, jedy, prekursory, jaderný materiál padělané peníze či cenné papíry, věci, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení či věci určené ke spáchání trestného činu nebo pocházející z trestného činu. Policejní orgán přijme do úschovy zaměněné věci a dále s nimi nakládá jako s věcmi odňatými. *Sledování zásilky* je další institut, který do jisté míry souvisí se záměnou zásilky a který na pokyn státního zástupce provádí v přípravném řízení policejní orgán. Předmětem sledování zásilky je objasnění trestného činu či jeho pachatelů a zajištění potřebných informací. O průběhu sledování zásilky se sepisuje protokol, policisté mohou pořídit rovněž obrazový záznam. Policejní orgán může zahájit sledování zásilky i bez příkazu státního zástupce, pokud věc nesnese odkladu. Ihned ho o učiněném úkonu vyrozumí a nadále je povinen postupovat podle jeho příkazů. Státní zástupce dá v souladu s § 87b odst. 3 t.ř. příkaz k ukončení sledování zásilky, pokud vzniká nakládáním se zásilkou vážné nebezpečí života nebo zdraví, značné škody na majetku anebo nebezpečí, že zásilku nebude možné dále sledovat.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§88 – 88a t.ř.) může být proveden v případě, že je vedeno trestní řízení pro trestný čin, za který zákon stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, dále pro trestné činy uvedené v § 88 odst. 1 t.ř., a to za předpokladu, že lze důvodně očekávat, že jím budou získány významné skutečnosti významné pro trestní řízení. I na použití tohoto opatření se vztahuje princip subsidiarity, když odposlech a záznam telekomunikačního provozu je možné nařídit, pouze pokud nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak anebo pokud by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí v trestním řízení Policie ČR. Není možné provádět odposlech a záznam komunikace mezi obviněným a jeho obhájcem. Policejní orgán je povinen takový záznam zničit a informace, které se dozvěděl, nepoužít. Nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu provádí předseda senátu a na návrh státního zástupce soudce v přípravném řízení. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu se nařizuje příkazem, kde musí být uvedena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, doba, po kterou bude odposlech prováděn. Tato doba nesmí být delší než čtyři měsíce. Příkaz musí být dále odůvodněn skutkovými okolnostmi opodstatňujícími nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Policejní orgán je dle § 88 odst. 3 t.ř. povinen průběžně zkoumat a vyhodnocovat,

zda trvají důvody pro odposlech a záznam telekomunikačního provozu, a pokud zjistí, že pominuly, je povinen odposlech a záznam telekomunikačního provozu obratem ukončit a tuto skutečnost oznámit předsedovi senátu, který příkaz vydal a v přípravném řízení i státnímu zástupci a soudci. Dobu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze prodlužovat, a to i opakovaně, vždy nejdéle na čtyři měsíce, a to na příkaz soudce soudu vyššího stupně a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce krajského soudu. Ust. § 88 odst. 5 t.ř. stanovuje výčet trestných činů, pro které může policejní orgán nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu i bez příkazu soudce, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice bude souhlasit. Aby mohly být odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu v trestním řízení použity jako důkazy, musí k nim policejní orgán vyhotovit protokol s uvedením údajů o místě, času a způsobu a obsahu provedeného záznamu a označení orgánu, který záznam pořídil. V souladu s ust. § 88 odst. 8 t.ř. je povinen státní zástupce nebo policejní orgán, pokud byla věc pravomocně skončena jejich rozhodnutím, v řízení před soudem pak předseda senátu soudu prvního stupně pravomocně skončené věci, informovat uživatele o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zároveň ho poučit o jeho právu podat návrh na přezkoumání zákonnosti záznamu a odposlechu telekomunikačního provozu ve lhůtě do šesti měsíců ode dne doručení informace Nejvyššímu soudu. Tyto informace nebudou uživateli odposlouchávaného telekomunikačního provozu předány v případech stanovených v § 88 odst. 9 t.ř. V případě, že odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu nebudou zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je policejní orgán se souhlasem soudu a v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce povinen tyto záznamy zničit a vyhotovit o tom protokol, který zašle státnímu zástupci či soudci podle toho, kde byla věc pravomocně skončena, k založení do spisu.

Předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídí vydání údajů o telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství nebo na které se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovaných dat za současné aplikace principu subsidiarity (nelze-li požadovaného účelu dosáhnout jinak), je-li to třeba pro účely trestního řízení pro trestné činy uvedené v § 88a odst. 1 t.ř.. Rovněž i v tomto případě po pravomocném skončení věci informuje příslušný orgán činný v trestním řízení uživatele o vydání příkazu výše uvedeného a poučí ho rovněž o možnostech přezkumu jeho zákonnosti před Nejvyšším soudem ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení této informace.

Tuto informaci však orgán činný v trestním řízení nezašle uživateli telekomunikačních služeb v případě trestního řízení vedeného pro trestné činy uvedené v § 88a odst. 3 t.ř..

Domovní prohlídka, osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků jsou zajišťovacími prostředky (§ 82-85c t.ř.), které velmi významnou měrou zasahují do osobní a domovní svobody. Proto lze těchto institutů využít jen v nejnutnější míře a podle přesně stanovených pravidel.

Domovní prohlídku lze vykonat pouze za předpokladu, že je důvodné podezření, že v bytě nebo jiném prostoru sloužící k bydlení je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Z těchto důvodů je možné vykonat prohlídku jiných prostor, tj. prostor, které neslouží k bydlení. Domovní prohlídku vykonává policejní orgán, a to na příkaz předsedy senátu nebo v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Osobní prohlídku lze vykonat pouze tehdy, pokud je důvodné podezření, že někdo u sebe má věc důležitou pro trestní řízení. V případě zadržené osoby, zatčené osoby nebo osoby, které se berou do vazby, lze dle ust. § 82 odst. 4 t.ř. vykonat osobní prohlídku též tehdy, pokud je podezření, že osoba má u sebe zbraň či jinou věc způsobitou ohrozit sobě nebo druhému život nebo zdraví. Osobní prohlídku vykonává vždy osoba stejného pohlaví, a to na příkaz předsedy senátu nebo v přípravném řízení státního zástupce či s jeho souhlasem policejního orgánu. Osobní prohlídku v souladu s ust. § 83b odst. 4 t.ř. může vykonat policejní orgán bez příkazu, pokud příkazu nelze dosáhnout předem a věc nesnese odkladu, pokud jde o osobu přistiženou při páčání trestného činu nebo o osobu, na kterou byl vydán příkaz k zatčení.

6.4.1.4 SPECIFICKÉ METODY

Za použití specifických metod vyšetřovací orgány získávají informace z neveřejných zdrojů. Níže uvedu jednotlivé z nich blíže.

Operativní pozorování je zkoumání reality lidskými smysly. Technickými prostředky je vnímaná realita, kterou může být pouze připravovaná či již páchaná trestná činnost, zaznamenávána a zdokumentována. Jedná se o konspirativní a cílenou činnost.

Operativní ohledání je rovněž konspirativní činností, kterým vyšetřovatelé lidskými smysly pozorují materiální statky. Jejich prostřednictvím může být zjištěna informace o již spáchané či připravované trestné činnosti. Tato činnost probíhá utajeně, sledují se znaky a vlastnosti materiálních objektů, které mohou napovědět o vyšetřované či plánované trestné činnosti.

Operativní experiment je rovněž cílená činnost, jejímž prostřednictvím se, i opakovaně, vyvolávají a pozorují přirozené či uměle vytvořené jevy. Snahou je na vymodelované situaci poznat realitu připravované či již spáchané trestné činnosti zločineckou organizací.

Operativní modelování je cílevědomou činností, která naopak proti operativními experimentu zkoumá reálné objekty. Pomocí této metody jsou na reálné objekty uměle konstruovány situace, které mohou souviset se zkoumaným dějem. Operativní modelování je tvořeno dvěma složkami, logickou a matematickou. Logická složka vyslovuje podmínku již uskutečněného nebo plánovaného scénáře, matematická složka zavádí do této metody matematické zákonitosti. V rámci této metody se nejvíce využívají teorie her.

Operativní pronikání je cílevědomá činnost, v rámci které se určená osoba přímo začlení do prostředí a kolektivu, kde má dojít či již dochází k páčání trestné činnosti. Tento postup by měl vést ke získání relevantních informací směřujících s větší pravděpodobností k odhalení organizovaného zločinu. Typicky je tato metoda uplatňována použitím policejního agenta.

Poslední specifickou metodou, která je vyšetřovacími orgány používána v rámci odhalování organizovaného zločinu, je *vytěžování*. Jedná se o získávání informací od osob, které celou událost zaznamenávaly svými smysly, tj. viděli ji, byli u ní. Je ale třeba, oproti výsledkům svědků, postupovat konspirativně a takticky tak, aby osoba pokud možno neodhalila smysl dotazovaných informací a odpovídala co nejvíce přirozeně.¹³¹

6.5 PREVENCE A SPOLUPRÁCE S OBČANY

Organizovaný zločin představuje pro společnost vyšší stupeň nebezpečí než trestná činnost, která je páchána individuálními pachateli. Ideální je, když se orgánům činným v trestním řízení povede zneškodnit celou skupinu. Toho lze dosáhnout ukládáním vysokých trestů odnětí svobody všem členům skupiny nebo zlikvidováním řídících složek skupiny, které jsou hůř nahraditelné než ztráta jednoho člena na nižších úrovních hierarchie. Pokud se nepodaří trestním řízením

¹³¹ CHMELÍK, Jan. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3, str. 144-145

dosáhnout podstatného narušení skupiny, je vysoká pravděpodobnost, že organizovaná zločinecká skupina bude v trestné činnosti dále pokračovat.¹³²

V rámci prevence v oblasti páchaní organizovaného zločinu je podstatné *informování* společnosti, formulování podstaty organizovaného zločinu. V neposlední řadě má nejen generální, ale i individuální, preventivní účinek zveřejňování policejních akcí, výsledků soudních jednání a ukončených trestních řízení ve věcech organizovaného zločinu. Institut informování veřejnosti v uvedeném charakteru je způsobilé potenciálně ve veřejnosti vzbudit důvěru občanů v obranu a ochranu společnosti před nelegálními činnostmi organizovaných zločineckých skupin.

V rámci prevence před organizovaným zločinem vyšetřovací orgány předávají podklady a podněty jiným orgánům za účelem posílení legislativy, kontroly, zlepšení protikorupčních opatření. Takové podněty vyšetřovací orgány mohou získávat i na základě poznatků z mezinárodního postupu v rámci potírání organizovaného zločinu.

Dalším nástrojem prevence je používání proaktivních přístupů vzhledem k jednotlivým druhům trestné činnosti páchané organizovanými zločineckými skupinami.¹³³

¹³² MUSIL, Jan. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1, str. 168-169

¹³³ STRAUS, Jiří. Kriminalistická metodika. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 300-301

7 ROZBOR SKUTEČNÝCH KAUZ Z PRAXE

Nejčastějším, nejběžnějším a z hlediska popularity mezi laickou veřejností jsou nejznámějším typem organizovaného zločinu kriminální skupiny tzv. *predátorského typu*. Tato kapitola se bude věnovat kauzám, které se skutečně staly na území České republiky. Největší „boom“ zločineckých skupin predátorského typu lze shledávat v první polovině 90. let 20. století. Některé, úspěšnější skupiny fungují i po roce 2000. Úspěch těchto zločineckých skupin závisí na vedoucím článku, zda dokáže organizačně pokrýt všechny aktivity. Členové těchto skupin mohou působit ve vícero takových skupinách či po rozpadu jedné migrují do jiného predátorského seskupení.

Nejprve budu stručně charakterizovat, co jsou to skupiny predátorského typu, na jakou trestnou činnost se orientují, uvedu jednotlivé formy predátorských skupin a k nim vždy předložím příklad takové zločinecké skupiny z reálné praxe. Závěrem rozeberu a porovnáám mezi sebou nejproslulejší predátorské skupiny 90. let 20. století, a to *Berdychův gang*, *Příbramskou skupinu*, *Kontaktní skupinu Radovana Krejčíře* a *Kontaktní skupinu Františka Mrázka*.

Prapůvodním základem predátorských skupin je parazitování na obyvatelstvu. Mohou vznikat také jako příležitostné skupiny, které se zaměřují na páchaní násilí. Základní činnosti organizovaných zločineckých skupin predátorského typu jsou soustředěny do sféry ilegálního podnikání. Jde o racketeering, vymáhání pohledávek, lichvu, loupežná přepadení a prostituci a obchod s narkotiky. Tyto skupiny působí na vymezeném teritoriu. Nelze ale vyloučit přesah tohoto teritoria do nadnárodního charakteru či přesah ve smyslu propojení do nejvyšších pater politické či ekonomické sféry.

Struktury predátorských skupin mohou mít více podob. Od přímé struktury s jedním vedoucím členem, vertikální struktura s vedoucími články a k nim sítí najatých vykonavatelů nebo kontaktní skupina okolo lokální autority svými aktivitami pohybující se na hraně zákona. Struktura predátorských skupin se odvíjí od složitosti činnosti, kterou se zabývají. Čím jednodušší je páchaná trestná činnost, tím jednodušší je i struktura skupiny.

Členové těchto zločineckých skupin predátorského typu se střetávají, prolínají a koncentrují dle teorie sociálních tržišť zejména v nočních klubech. Velmi proslulým klubem byl v minulosti pražský Discoland Sylvie.

Vedoucí články těchto skupin jsou z hlediska profesního a sociálního zázemí různorodé. Může se jednat o problémové osoby ze sídlišť, vyhazovače, chlapce

z fungujících rodin, kteří se přistěhovali do velkoměsta, státní zaměstnance (policisté, zpravodajci) až po profesionální zločince, kteří se za hranou zákona pohybují již od útlého věku.

Najímané osoby, které jsou de facto zaměstnanci skupiny, zajišťují a vykonávají pro seskupení činnosti pohybující se na obou stranách spektra legality. Z hlediska typologie osobnosti jde o osoby s nízkým či žádným vzděláním, ze slabého či nefunkčního rodinného prostředí, s náchylností k recidivě. Predátorské skupiny takovým osobám poskytují nadstandartní výdělků, které jsou v podstatě legální činností nedosažitelné. Autoritou, kterou je pro najímané osoby vedení predátorské skupiny či její nevýraznější člen, je necháváno tyto osoby částečně nahlédnout do aktivit skupiny. Za to je požadována maximální loajalita a respekt ze strany najímaných osob.¹³⁴

7.1 PREDÁTORSKÉ SKUPINY PÁCHAJÍCÍ NÁJEMNÉ VRAŽDY

Predátorské skupiny, které se zaměřovaly vyloženě na páchaní nájemných vražd, jsou tyto: *skupina vzniklá okolo Raula Kohnera*, *Kolínský gang* a *Orličtí vrazi*.

Gang okolo Raula Kohnera byl nejspíše jako jediný založen specificky k provádění nájemných vražd. Raul Kohner byl vojenský prokurátor. Paradoxem z hlediska typologie pachatele je, že R. Kohner pocházel z rodiny působící v justici a bezpečnostních složkách státu. Jednalo se o vzdělaného člověka s bravurními znalostmi z bezpečností oblastí. On sám dlouhou dobu působil na vysokém postu městské policie, poté pracoval jako soukromý detektiv. Skupina kolem Raula Kohnera prováděla vraždy čistě z osobních motivů. Této skupině ale chyběly některé atributy, jako je časová souslednost, průnik do legálního tržního hospodářství, korupční vazby či exkluzivita členství.

Kolínský gang znázorňuje osoba Oty Biedermana. V porovnání s předchozí skupinou je kolínský gang brutálnější, nebezpečnější a obecně tvrdší. Měl osm členů, hierarchie skupiny nebyla jakkoli propracovaná. Vraždy, které páchali, byly spíše loupežného charakteru.

Orličtí vrazi jsou v České republice asi nejznámější organizovanou zločineckou skupinou predátorského typu, která páchala závažnou trestnou činnost vražd. Tito pachatelé se zbavovali svých obětí vhozením do Orlické přehrady

¹³⁴ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 185-188

v sudech s louhem či zabalené v pletivu, od čehož je odvozen jejich název. Skupina působila zhruba v letech 1991 – 1993 a zavraždila celkem pět osob. Jedním z jejích členů byla žena. Z hlediska znaků organizovaného zločinu nelze jasně říci, že je orličití vrazi bez dalšího naplňují.

7.2 RODINNÉ KLANY

Rodinné klany jsou dalším typem organizovaných zločineckých skupin predátorského typu, které jsou založeny na rodinné příslušnosti. Mezi nejznámější rodinné klany patří vyděračská skupina z Kladenska, v jejíž čele stál *Pavel a Ivan Olahovi*. Jedná se o klan romského etnokulturního původu. Na činnosti se podíleli Pavel a Ivan Olahové a dále jejich bratr Jaroslav Olah. Tato vymahačská a vyděračská skupina fungovala tak, že si vytipovala podniky, kde vyprovokovala potyčku, poničila je a poté nabídla vedení podniku poskytování ochrany před podobnými akcemi. Mnozí majitelé na nabídku přistoupili, a to ze strachu a dále z důvodu provozu ilegálně provozovaných hazardních her. Bratři Olahové vydíranému neustále předkládaly smyšlené dluhy, většinou je nakonec touto taktikou dotlačili k přenechání podniku. Takto vydělali nemalé finanční prostředky, navíc způsob jejich chování a činnosti byl natolik nevybíravý, že ho lze označit za krajně nebezpečný.

Hradecká mafie, resp. *Pavlíčkovci* byl rodinný klan, který působil v Královéhradeckém kraji. Tento gang byl nejvíce aktivní v 90. letech a na přelomu století. Stejně jako bratři Olahové, také hradecká mafie vydírala a vymáhala výpalné po majitelích diskoték a klubů. Do povědomí se dostali v roce 2001, když třicetičlenná skupina totálně zdevastovala noční klub Disco. Pavlíčkovci měli zajištěnou beztrestnost od otce, který jako bývalý policista měl pevné vazby na tamní policii. Členové skupiny již dnes nejsou aktivní a jsou plně integrováni do legálního podnikání, nejspíš v oblasti pohostinství.¹³⁵

7.3 KONTAKTNÍ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Jedná se o model, kdy uznávaná autorita kolem sebe má skupinu vyděračů. Tyto skupiny jsou zpravidla místního teritoriálního charakteru soustředí se na vymáhání poplatků za ochranu, zastrasování konkurence. Zisky následně prochází před obchodní firmy a jsou určeny na osobní spotřebu. Kontaktní zločinecké skupiny žádné více promyšlené a strukturované metody legálního či nelegálního

¹³⁵ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 190-191

podnikání nevymýšlí. Významnými kontaktními zločineckými skupinami, vyjma těch, co budou níže rozebrány, byly *Macháčkova skupina* či *Zádamského gang*.¹³⁶

7.3.1 BERDYCHŮV GANG

Berdychův gang byla organizovaná zločinecká skupina predátorského typu a dění kolem ní patří k jedné z nejproslulejších kauz 90. let 20. století. Název skupiny vyplývá z postavy Davida Berdycha, který ale nebyl hlavou seskupení. Byl ale v rámci vyšetřování a odhalování nejvýznamnější osobou, protože jako jediný a v poměrně velkém rozsahu porušil omertu. Seskupení nebylo ani gangem, jednalo se spíše o strukturu. Struktura Berdychova gangu byla tvořena asi dvěma sty osobami, které byly organizovány do pavouka a tvořily menší skupiny složené z dvou až pěti členů. Každá taková menší skupinka měla svoje vedení a tyto malé skupiny se vzájemně propojovaly a zase oddělovaly. Hierarchie skupiny měla horizontální podobu, tím se zásadně odlišovala od skupiny Zádamského gangu. Každá taková skupina kolem sebe navíc měla pár spolupracujících jedinců, kteří byli vykonavateli loupeží, únosů, vymáhání a další trestných činů.

Základním požadavkem pro vstup do této skupiny byla schopnost páchat násilí a důvěryhodnost. Jiná omezení členství ve skupině nastavena nebyla. Členy seskupení byli mimo českých občanů také Poláci. Některé uzly byly provázány s Gilanim Alijevem, čečenskými či dagestánskými skupinami. Na nejvyšších stupních hierarchie byly iniciátoři, zadavatelé a členové zabezpečující ochranu. Jádrem celé skupiny bylo tvořeno mladými kluky z pražského světa posiloven a nočních klubů, vyhazovači. Spojovacím místem členů byl Discoland Sylvie.

Skupina byla nejvíce nebezpečná tím, že byla propojena s policisty. Do kriminální činnosti skupiny byli zapojeni policisté jak městského, tak krajského stupně. Šlo o vysoce amorální jednání a pochybení ze strany bezpečnostního aparátu státu, nicméně tato kooperace nepředstavovala větší bezpečnostní rizika pro stát. Imunita skupiny před zákonem byla každopádně silná.

Je velmi pravděpodobné, že se nepodařilo prokázat veškeré trestné činy spáchané touto zločineckou skupinou. Je možné, že skupina mohla způsobit mnohem závažnější trestnou činnost, než která byla odhalena a prokázána, a že se hypoteticky mohlo jednat o skupinu nebezpečnější, než byli orliční vrazi či kolínský gang. Policie dále vyslovila podezření, že Půtova skupina v rámci Berdychova

¹³⁶ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 192

gangu spáchala bankovní loupež na Evropské třídě v Praze v roce 2002, při níž zmizelo 154 milionů korun českých. I tato zůstala do dnešního dne neobjasněna a skutek nebyl nikomu prokázán.¹³⁷

7.3.2 PŘÍBRAMSKÁ SKUPINA

Tato skupina vyvíjela aktivity v legální ekonomice, sportu, veřejném životě. Jedná se ale o skupinu, která svou pokročilostí a charakterem některých svých aktivit prolíná do politicko-korupčních sítí manažerského typu. Do nejvyšších politických pater nejvýznamněji zasáhla v souvislosti s únosem Giuseppa Rosseliho, který byl předseda představenstva Union Group, kam spadala Union banka.

Na rozdíl od Berdychova gangu je příbramská skupina stálejší skupinou, usazená v jednom prostředí s jasnou hierarchickou strukturou.

Příbramská skupina je klasickým násilnickým gangem, organizovanou zločineckou skupinou, která vykazuje všechny typické charakteristické znaky. Zabývá se nezákonným podnikáním násilného charakteru a proniká do legální ekonomiky. Skupina má zázemí na Příbramsku, některé její aktivity mají přesahy do Prahy. Hlavními představiteli Příbramské skupiny jsou Jaroslav Straka, Vlastimil Spěvák a Miroslav Rus. Tito tři členové jsou zároveň konstantními členy skupiny, zbylí členové se často mění.

Struktura Příbramské skupiny má charakter hierarchického typu, na vyšších úrovních může být součástí prostupné a proměnlivé kriminální sítě. Seskupení vykazuje mafiánské rysy, jako je prezentace majetku, styl oblékání, gesta a vzkazy vysílané veřejnosti. Funguje zde zastrasování, seskupení má kriminální ochranu.

Nejzávažnější obvinění skupiny bylo v souvislosti s vraždou Lamberta Krejčíře. Tato kauza je dodnes nerozpletená. Vykresluje ji spojitost vztahů v rámci českého kriminálního a „podnikatelského“ světa.

V porovnání s Berdychovým gangem je Příbramská skupina co do její struktury stálejší. Zločiny spáchané Příbramskou skupinou jsou v porovnání s Radovanem Krejčířem méně sofistikované.¹³⁸

¹³⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 197-202

¹³⁸ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 202-205

7.3.3 KONTAKTNÍ SKUPINA FRANTIŠKA MRÁZKA

František Mrázek je neznámějším českým představitelem organizovaného zločinu. Ve svojí osobě spojil znaky jednak klasického organizovaného zločinu ve formě prostředníka, monopolizátora a poskytovatele vynucené ochrany a dále pak moderního aktéra v podnikatelském směru. Mrázek kolem sebe neměl skupinu spolupracujících lidí ani stálých členů. Páchal především hospodářskou trestnou činnost, vydírání, které ale u něj nemělo násilné podoby. Je podezříván i ze zosnování několika vražd. Vyděračská taktika byla u Františka Mrázka založena na předkládání kompromitujících materiálů. Patřil bezesporu k nejvýraznějším osobnostem českého podsvětí.

František Mrázek byl „vekslák“, který již v oné době uzavíral větší obchody. Směňoval peníze, obchodoval s elektronikou a oděvy ze Západu. Stýkal se s představiteli sovětské okupační armády, které rovněž zásoboval nedostatkovým zbožím. František Mrázek měl v sovětském prostředí nemalé kontakty.

Mrázek bravurně využíval korupci. Na rozdíl od jiných zločinců však neuplácel pouze horentními sumami peněz. Spoustu kontaktů a věcí dokázal zařídit oproti řeznickým produktům z podniku svého otce, bez použití finančních prostředků jako motivace.

Po roce 1989 se F. Mrázek soustředil na úvěrové podvody, tunelování. Skupoval bezcenné nemovitosti a poté je za pomoci podplacených znalců nadhodnocovali. Úvěry, které získával na skupování nemovitostí, nebyly spláceny. Sjednávaly se na obchodní společnosti, v jejichž statutárních orgánech seděli fiktivní lidé. František Mrázek založil policejní nadaci *Interpo*, jejímž členem byl i Karel Gott. Ten později z nadace vystoupil.

František Mrázek byl zajímavý pro protikorupční policii více než pro ÚOOZ. Dokázal si získat lidi z nejvyšší politiky pro své potřeby. Byl sociálně velmi inteligentní a díky sebejistému jednání nepotřeboval ani finanční prostředky k získání osob pro své zájmy. Pronikl do ČSSD, přátelil se například s Josefem Hojdarem, Miroslavem Šloufem. Mrázek se pohyboval i v blízkosti politiků z ODS, zejména okolo Ivana Langera. Mrázek ale své zájmy v okolí politicky exponovaných osob nedokázal dotáhnout do konce. Střetnul se zde s problémem, kdy uvedené osoby měly vzdělání z elitních škol, zahraniční kontakty a lepší či zcela bezvadnou pověst.

Spekuluje se, že František Mrázek má na svědomí odchod Evžena Šírka z vedoucího postu protikorupční policie. To byla situace, která Mrázkovi

vyhovovala, snažil se dokonce najít osobu, která by byla vhodným kandidátem na uvolněné místo a nesla tak hlavní tíhu vyšetřování jeho aktivit.

Navzdory Mrázkově pověsti, která byla veřejně řešena, s ním řada úředníků a politiků komunikovala a hojně se zúčastňovala jeho večírků.

Mrázek je hojně spojován i s kauzou střelby na podnikatele Ivana Lhotského. *Ivan Lhotský* měl poskytnout ČSSD finanční půjčku ve výši šesti milionů korun českých, ale ČSSD se k ní později nehlásila, proto celý případ nechal v týdeníku Euro medializovat s dovětkem, že ČSSD nemá na splácení. Lhotský ale svá slova odvolal a stáhnul se do ústraní. Přesto v roce 1999 čelil vražednému útoku.

František Mrázek byl sledován hlavně protikorupční policií, zabývali se jím ale i detektivové z oddělení vražd, protože ze zadání několika vražd byl on sám podezříván.¹³⁹

¹³⁹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, str. 220-225

ZÁVĚR

Organizovaný zločin je všemi svými znaky, kterými se vyznačuje, latencí a vysokou mírou konspirativnosti nebezpečným jevem pro společnost. Odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu proto vyžaduje určité specifické postupy ze strany vyšetřovacích orgánů, než které uplatňují při vyšetřování běžné kriminality.

Mým hlavním cílem diplomové práce bylo, vyjma charakteristiky organizovaného zločinu, popsat metodiku a zvláštnosti ve vyšetřování organizovaného zločinu. Dospěla jsem k závěru, že boj s organizovaným zločinem nestojí pouze na vyšetřovateli, na policejních orgánech a následně justici. Boj a potírání organizovaného zločinu je třeba rozdělit do dvou úrovní, resp. sledovat jeho dvě složky. První z nich je represe, ve které má klíčové postavení policie a justice. Druhou složkou je prevence a chování lidí ve společnosti vůči organizovanému zločinu. Je třeba, aby lidé v rámci hospodářství a celé společnosti se vůči organizovanému zločinu postavili striktně obranně a tento jev důsledně odsoudili. To by mohlo mít za následek minimálně komplikované uchycení tohoto jevu a dále stabilitu a nepodplatitelnost politických a správních nositelů a jejich rozhodnutí. Boj a ochrana před organizovaným zločinem by měly být celospolečenským úkolem, hospodářský, obchodní a politický svět by měl vnímat celospolečenský postoj a varování před zapletením se do organizované kriminality.

Represivní boj s organizovaným zločinem je třeba neustále precizovat a zefektivňovat. Organizované zločinecké skupiny mají perfektní schopnost rychle se adaptovat na nové prostředí a změny, proto je třeba, aby i policie a justice byly schopny a připraveny reagovat včas. Ideální situace je organizovanou zločineckou skupinu rozložit ještě před spácháním trestné činnosti. To by se mohlo dít ve chvíli, kdyby policie získávala poznatky již o přípravě trestné činnosti. Justice v tomto může policejním orgánům napomoci ukládáním některých druhů trestů nespojených s odnětím svobody, jako je zákaz pobytu, zákaz činnosti nebo vyhoštění.

Velmi pozitivní a s potenciálem zvýšit efektivitu odhalování a potírání organizovaného zločinu je mezinárodní spolupráce v boji proti tomuto jevu, která se uskutečňuje jak v evropském rozměru mezi členskými státy Evropské unie, tak i ve světovém měřítku jsou sdíleny zásadní informace. Spolupráce je jak institucionální, tak ale i finanční, zejména podpora policejních a justičních orgánů členských zemí Evropské unie.

Snaha o sjednocení právní úpravy v rámci organizovaného zločinu je rovněž velmi podstatným rysem v boji proti organizovanému zločinu. Je nutné, aby tento fenomén byl shledáván jako trestný a sankcionován i za hranicemi našeho státu. Kdyby tomu tak nebylo, docházelo by ke koncentraci pachatelů na jednom území, pro ně trestněprávně nejvýhodnějším, a byla by tak vytvářena živná půda a vhodné podmínky pro páchaní organizovaného zločinu.

Česká právní úprava nabízí vyšetřovatelům nástroje k odhalování a potírání organizovaného zločinu. Zejména jde o operativně pátrací prostředky, které byly přesunuty ze zákona o policii do trestního řádu, dále zakotvení trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině či přijetí zákona o ochraně svědků. Svědci sehraávají v rámci odhalování organizovaného zločinu velmi významnou úlohu, jsou mnohdy schopni napomoci k odhalení celé zločinecké sítě nebo alespoň její značné a klíčové části, nicméně z důvodu obavy a strachu z pomsty, která je v rámci organizované kriminality důvodná, by se mohly uchýlovat ke lživé svědecké výpovědi. Rovněž je důležitým institutem i spolupracující obviněný, který může ve vyšetřování a odhalení sítě pachatelů sehrát velmi významnou roli.

De lege ferenda by dle mého názoru bylo potřeba zefektivnit práci a hodnocení odvedené práce policie a zvýšit policistům měsíční plat.

Stran *zefektivnění práce policie* mám na mysli dvě situace. První z nich je vůbec systém hodnocení práce policie, který dle mého názoru motivuje policisty ke kvantitě odhalených a objasněných trestných činností, nežli k objasňování trestné činnosti z hlediska její závažnosti pro společnost. Toto vede k tomu, že policisté raději rozdělí trestnou činnost, třeba i organizované zločinecké skupiny, na více trestných činů, které pak vyšetřují každý zvlášť. Může to pro ně být takto jednodušší a zároveň je to odpovídající nastaveným kritériím hodnocení odvedené práce. Druhou situací, v kterou vyúsťuje tento, nejen hodnotící, systém práce policie, je řešení méně závažné kriminality, které věnují maximální pozornost a už se nezaměřují na skutečně závažnější trestnou činnost, jejímž důsledkem může být tato drobná kriminalita. Toto lze sledovat například v drogové kriminalitě, kde policie stíhá koncového konzumenta drog kvůli neoprávněnému přechovávání omamné a psychotropní látky, neodhaluje a nevyšetřuje už ale jejich producenta a distributora, kterým pravděpodobně může být zrovna organizovaná zločinecká skupina.

Zvýšení platu policistů, zejména třeba v rámci kriminální policie, by dle mého názoru bylo velmi vhodné. Mohlo by to vést k jejich nepodplatitelnosti. V oblasti organizované kriminality je časté, že policisté poskytují pachatelům

organizované trestné činnosti „deštník“, ochranu před odhalením a trestním stíháním. V případě, že by dosahovali legální cestou vyšších příjmů, nebylo by pro ně výhodné vstupovat do rizika a nechat se uplácet kvůli zneužití jejich moci. Z obdobných důvodů jsou vlastně i soudci jakožto zaměstnanci státu finančně ohodnoceni vysoko nad průměrnou měsíční mzdou běžných občanů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ ZDROJE

Monografie:

1. BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-169-1.
2. CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.
3. CEJP, Martin. *Druhy a formy činností organizovaného zločinu: dílčí studie výzkumu struktury, forem a možností postihu organizovaného zločinu v České republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-10-x.
4. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7.
5. CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-105-9.
6. ČECH, Dušan, Vratislav GRÉGR, Kamil KLÁŠTERSKÝ, et al., NOŽINA, Miroslav, ed. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů v nakladatelství KLP, 1997. ISBN 80-85917-35-1.
7. CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-480-3.
8. JELÍNEK, Jiří, ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-068-0.
9. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.
10. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ...* Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.

11. KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-099-1.
12. KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999
13. KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-535-7.
14. MUSIL, J.; Konrád, Z.; Suchánek, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004
15. MUSIL, Jan. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1.
16. NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3.
17. PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-396-4.
18. PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
19. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.
20. RYBÁŘ, Miroslav. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů : (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3.
21. SCHEINOST, Miroslav a Karel NETÍK. *Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-104-2.
22. SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha:

- Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4.
23. SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8.
24. STRAUS, J., Porada, V. *Kriminalistické stopy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
25. STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-666-8.
26. STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.
27. ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád: komentář. Díl I., Díl II*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2008.
28. ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník: komentář. 1. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře.
29. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5
30. Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s.
31. ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3.

Právní předpisy:

- Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., ústava České republiky
- Usnesení ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Společná akce ze dne 21. prosince 1998 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem (98/733/SVV)
- UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO: General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000. In: . New York
- UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS

THERETO: General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000.

In: . New York

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.10.1964 sp. zn. 2 Cz 74/64
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2004 sp.zn. 5Tdo 1071/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. 11 Tdo 297/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014 sp. zn. 5 Tdo 750/2014-129
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016 sp. zn. 5 Tdo 749/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020 sp. zn. 8 Tdo 1237/2019
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28.5.1976 sp. zn. 4 To 13/76

RESUMÉ

This work deals with the methodology of organized crime investigation. Organized crime is understood as the highest form of organized criminality and poses risks to society, as it intervenes latently into the political, economic and legal spheres of the state, further affects the state administration and, last but not least, can pose a risk in terms of violent attacks. Organized crime is not just a territorial issue, but it occurs throughout the world.

The aim of this work is to introduce the reader to the phenomenon of organized crime, define it, introduce the main features, types and forms of organized crime and especially describe the curiosities in the investigation, evidence and prevention of the population.

The first chapter focuses on the definition of organized crime in the Czech environment, in the environment of the Czech legal system and the international characteristics, definition and approach to organized crime.

The second chapter deals with the development of organized crime in terms of history, from the very beginning of its occurrence and the causes of the phenomenon of organized crime.

The third chapter deals with the organized crime group and its features, the typology of the perpetrator of organized crime and individual models. There are also stated differences between organized crime and other forms of criminal activities.

The fourth chapter focuses on the differences amongst various forms of group crime.

The fifth chapter deals with forms of organized crime.

The sixth chapter deals in detail with the investigation of organized crime. Describes the curiosities of initial and subsequent actions, means in investigating and proving organized crime. It also describes the curiosities of prevention and cooperation with citizens, international fight against organized crime and creates legal conditions for international cooperation in this specific type of crime.

The seventh chapter presents the real legal cases of organized crime from the 20th century.